

◎ TERÜLET ÉS NÉPESSÉG ◎

Magyarország népmozgalma az 1921—1923. években.

(Előzetes eredmények.)

Mouvement de la population de la Hongrie au cours des années 1921 à 1923.

(Résultats préliminaires.)

Év An- nées	Házasságkötések — Mariages	Élveszületések — En- fants déclarés vivants	Halálozások — Décès	Term. szaporodás — Accroissement naturel	Gümőkórban — causes par la tuberculose		Kiszámított népesség az év végén — Population calculée à la fin de l'année	1000 lélekre esett az év középi népességre számítva — Proportions pour 1000 âmes, cal- culées pour la population du milieu de l'année					100 élve szüöttre esett 1 éven aluli elhalt — Proportions des décédés de moins d'un an pour 100 enfants déclarés vivants
					elhalt — Décès	1 éven alul — au-des- sous de 1 an		házasságkötés — mariages	élveszül. — enfants déclarés vivants	halálozás — décès	szaporodás accroissement	gümőkórban elhalt — décès causés par la tuber- culose	
1921	83.750	222.677	153.866	68.811	19.548	43.889	8,014.689	10·5	27·9	19·3	8·6	2·5	19·7
1922	84.578	236.765	167.287	69.478	23.485	47.303	8,084.167	10·5	29·4	20·8	8·6	2·9	20·0
1923	77.023	230.374	155.951	74.423	24.265	42.785	8,158.590	9·5	28·4	19·2	9·2	3·0	18·6

A trianoni határok közé szorított Magyarország népmozgalmáról akarunk egy kis tájékoztatást nyújtani a fenti kimutatásban. A közölt adatok szűk kerete, főképen pedig az adatok előzetes jellege nem alkalmas egyelőre hosszabb fejtegetésekre, mégis megszólaltatjuk a beszélni kíváncsók jelenségeket.

A házassági hajlam a háborút közvetlen követő esztendőben volt a legnagyobb. 1919-ben 160.550, 1920-ban 104.326 házasságot kötöttek. 1921-ben már nagyobb visszaesés mutatkozik; a következő évben nem találunk felültebb változást, de 1923-ban már ismét jelentékenyebb hanyatlást találunk a házasságok számában. 1923. évi 1.000 lélekre számított házassági szám 9·5, azonban még mindig magasabb az utolsó békeév házassági számánál (9·2).

A születésekben a közölt három év adatai emelkedő irányzatot mutatnak, bár az 1923-ik évben visszaesés jelentkezik az előző évvel szemben. A születési szám mai állása mindazonáltal nem kielégítő, még a legkedvezőbb 1922. évé (29·4) sem; mélyen alatta marad az utolsó békeév születési számának (34·3).

A halálozások adatainál kiemelkedik az 1922. év, melynek legmagasabb volt a halálozási száma: 20·8. Összehasonlítva mai ered-

ményeinket az utolsó békeévvél (23·2), első pillanatra kedvezőnek mondhatnánk, ha azonban figyelembe vesszük, hogy e látszólagos javulás onnan származik, hogy a születések kevesbedése folytán a csecsemőhalandóság abszolút száma is kisebbedett, úgy távolról sem fogadhatjuk ez eredményt megnyugvással.

Születési és halálozási viszonyaink egymással való összevetésének eredője: a természetes szaporodás jóval a békeévek alatt jár. 1923-ban a javulás jelenségei látszanak halványan, a nélkül azonban, hogy különösebb reményekre jogosítanak.

Figyelmeztetésképp közöljük a gümőkórban elhaltak adatait. 1921-ben a gümőkóros haltak száma 2·5 volt 1.000 lélekre számítva, 1923-ban 3·0. A kicsinynek látszó szaporodást azonban az teszi szembetűnővé, hogy az 1921. évi országos átlagot 1923-ban mindössze négy törvényhatóságunk nem haladta meg. Az emelkedés tehát nem valamely rész elszigetelt jelensége folytán állott elő, hanem általános; folyománya lerongyoltságunknak, szegénységünknek — a békének.

Most közölt adataink előzetes eredményeknek tekintendők. Nem messze az idő, mikor újra megjelenhetünk a békeévekben megszokott tágabb látókört nyújtó adatainkkal, melyeket annak idején bővebben ismertetni fogunk.

A föld összes államainak területe és népessége.

Territoire et population des pays du monde.

A világháború utáni békeszerződések mélyreható változásokat hoztak létre az egyes országok területi és népességi viszonyaiban.

A legutolsó felvételek szerint az egyes világrészek részletezett területi és népességi adatai a következő oldalon találhatóak.

A föld területe kerekén 510 millió km² (ebből 149 millió km² szárazföld és 361 millió km² tenger), népessége pedig 1920 körül kb. 1.800 millió lelket számlált.

Az egyes világrészeknek a területben és népességben elfoglalt arányát a következő számok mutatják:

Világrész	Terület 1000 km ²	Népesség milliók- ban	Egy km ² -re esik lakos
Európa	9.916	448.4	45.2
Ázsia	40.967	997.7	24.4
Afrika	29.181	132.6	4.6
Amerika	43.061	207.7	4.8
Északamerika	24.538	140.7	5.7
Délamerika	18.523	67.0	3.6
Ausztrália és Poly- nézia	8.547	8.3	1.0
Sarki terület	18.000	—	—
	149.672	1.794.7	12.0

A lakott földterületnek több mint $\frac{1}{4}$ -e az angolok, $\frac{1}{6}$ -a az oroszok, $\frac{1}{10}$ -e a franciák, $\frac{1}{12}$ -e a kínaiak és $\frac{1}{14}$ -e az északamerikaiak birtokában van. A népességet tekintve, az angol, valamint a kínai impérium a föld népességének kerekén egy-egy negyedére terjed ki.

Birodalom	Népesség mil- liókban	A föld népessége ‰-ában	Terület km ²
Angol fennhatóság alatt	445	24.8	34,075.000
Kína	428	23.9	11,084.000
Szovjet-Oroszország	131	7.3	20,894.000
Északamerikai Egye- sült-Államok	118	6.6	9,698.000
Franciaország (gyar- matokkal)	97	5.4	12,366.000
Japán	78	4.3	684.000

Az emberiség 72.3‰-a tehát e hat állam uralma alatt él.

Az angol világbirodalom területe majdnem három és félszerese egész Európa területé-

nek, népessége pedig csak valamivel marad alatta Európa összes lakosságának. Ezt az óriási birodalmat oly nép teremtette meg, mely (az Ir szabadállamot nem számítva) 140-szer kisebb területen 10-szer kisebb lélekszámban él. A másik gyarmatbirodalom, Franciaország már jóval kisebb területet mondhat magáénak. Gyarmatbirtokának területe 23-szor, népessége másfélszer akkora, mint az anyaországé.

E két állam gyarmati területeit jelentékenyen növelte a világháborúnak rájuk nézve kedvező kimenetele. Németország gyarmatállománya kerek számban 2.7 millió km² területet ölelt fel, 12.3 millió lakossal. Ebből kb. 2 millió km² terület Nagybritanniának jutott, a fennmaradó részből Japán a Csendes-Oceán szigeteivel kapott 2 és félszer km² területet nagyon gyér, 52.000 főnyi lakossal, a többire Franciaország nyert mandátumot.

A világháború színtere, Európa, a nagy háború lezajlása után egészen más képet mutat, mint a küzdelem megkezdése előtt. Új országok egész sora állott elő: Cseh-Szlovák köztársaság, Észt-, Finn-, Lettország, Litvánia és Lengyelország. A régebbi önálló államok egyrésze jelentékeny területeket veszített, másrésze jelentékenyen megnövelte területeit, amint azt a következő összeállításunk feltünteti:

Az európai államok területváltozásai a világháború után.

Vesztes államok	Veszteség km ²	Nyertes államok	Nyereség km ²
Európai Orosz- ország	569.531	Románia	156.340
Magyarbirod.	232.605	S. H. S. állam	155.883
Ausztria	216.100	Görögország	29.000
Németbirod.	68.794	Olaszország	24.166
Bulgária	8.691	Franciaország	14.522
		Dánia	3.984
		Belgium	990

A legnagyobb kiterjedésű területet, eredeti területének 11‰-át, Oroszország vesztette. Utána a Magyarbirodalom vesztesége következik, melynek ősi területéből 71.5‰-ot ragadtak el. Százalékban ezt a veszteséget csak Ausztria mulja felül valamivel, ennek vesztesége 72‰. A Németbirodalom 13, Bulgária 8‰-át vesztette el háború előtti területének.

A nyertes államok közül Románia 113, az S. H. S. állam pedig nem egészen 168‰-kal növelte háború előtti területét.

Ország	Népszámlálás ideje	Terület 1000 km ² -ben	Néesség ezrekben	Népsűrűség	Ország	Népszámlálás ideje	Terület 1000 km ² -ben	Néesség ezrekben	Népsűrűség
Európa	1920	9.916	448.392	45·2	Németalföldi birt.	1920	1.900	49.351	26·0
Németország	1919	472	59.853	126·8	Portugál birtokok	1916	23	1.041	48·0
Danzig	1919	2	357	186·4	Egyesült-Államok birtokai	1918	298	10.314	35·0
Lengyelország	1921	386	27.179	70·3	Afrika	1920	29.181	132.580	5·0
Cseh-Szlovákia	1921	140	13.611	96·9	Abesszinia	1920	800	11.500	14·4
Ausztria	1923	84	6.655	79·2	Egyiptom	1917	900	12.718	14·1
Liechtenstein	1917	0·2	11	67·4	Libéria	1920	95	2.000	21·0
Svájc	1920	41	3.886	94·1	Marokkó	1921	0·4	75	200·0
Olaszország	1921	313	38.836	124·2	Belga birtokok	1921	2.406	10.153	4·2
San-Marino	1920	0·06	12	203·4	Brit	1921/22	9.912	50.436	5·2
Fiume	1920	0·03	65	2.407·4	Francia	1921	10.976	36.247	3·3
Jugoszlávia	1921	249	12.017	48·3	Olasz	1920	2.003	1.857	0·9
Albánia	1922	34	877	25·8	Portugál	1922	2.062	6.882	3·3
Görögország	1920	148	5.536	37·5	Spanyol	1920	27	205	8·0
Európai Törökország	1923	28	1.900	67·4	Amerika	1920	43.061	207.653	5·0
Románia	1920	316	17.393	55·0	a) Észak-Amerika				
Bulgária	1920	103	4.861	47·1	(idegen birt. nélkül)				
Magyarország	1921	93	7.981	86·0	Amerikai Egyesült-Államok	1920	7.841	105.711	14·0
Oroszország	1920	4.603	101.410	22·0	Alaszka	1920	1.531	55	0·04
Litvánia	1922	55	2.430	44·0	b) Közép-Amerika				
Lettország	1920	66	1.596	24·3	(idegen birt. nélkül)				
Esztország	1922	48	1.111	23·4	Costarika	1920	60	485	8·1
Finnország	1921	333	3.365	10·1	Guatemala	1920	110	2.005	18·3
Svédország	1920	410	5.904	14·4	Haiti	1918/19	26	1.631	62·0
Norvégia	1920	310	2.650	8·6	Honduras	1921	115	662	6·0
Dánia	1921	43	3.268	76·0	Kuba	1919	115	2.889	25·2
Faroer	1921	1	21	15·3	Mexikó	1921	1.987	13.887	7·0
Izland	1920	103	95	1·0	Nikaragua	1921	127	638	5·0
Nagybritannia	1921	228	42.768	187·4	Panama	1920	84	434	5·2
Észak-Írország	1922	13	1.284	95·6	Panama-esatorna	1920	1·4	23	16·7
Ír szabadállam	1922	69	3.160	45·9	Portorico (Egy.-Áll.)	1920	9	1.300	146·1
Kanári-szigetek	1921	1	150	195·4	San-Domingo	1921	50	897	18·0
Gibraltár	1921	0·005	19	3.708·0	Salvador	1921	34	1.551	45·4
Málta	1921	0·3	225	739·0	Virginiai szigetek (Egyesült-Államok)	1917	0·3	26	76·2
Németalföld	1920	34	6.865	200·7	c) Dél-Amerika				
Belgium	1920	30	7.462	245·2	(idegen birt. nélkül)				
Luxemburg	1922	3	261	100·9	Argentína	1920	2.987	8.699	3·0
Franciaország	1921	551	39.210	71·1	Bolivia	1915	1.332	2.890	2·2
Elszász-Loth.	1921	15	1.710	117·8	Brazília	1920	8.521	30.636	4·0
Andorra	1920	0·5	5	11·5	Chile	1920	752	3.754	5·0
Monaco	1923	0·02	22	1.054·9	Columbia	1918	1.196	5.847	5·0
Spanyolország	1920	505	21.338	42·2	Ecuador	1922	307	2.000	7·0
Portugália	1920	92	6.033	65·6	Paraguay	1918	445	1.000	2·3
Ázsia	1920	40.967	997.728	24·4	Peru	1918	1.433	5.000	3·4
Afganisztán	1920	558	6.000	11·0	Uruguay	1920	187	1.495	8·0
Arábia	1920	645	2.650	4·1	Venezuela	1920	1.020	2.412	2·4
Bhutan	1920	52	250	4·8	d) Idegen birtokok:				
Kína	1920	11.081	427.679	39·0	Brit-Dominions és birtokai	1921	10.385	11.145	1·1
Kiautchou	1920	5	244	442·0	Dán birt. (Grönland)	1921	2.170	14	0·006
Japán	1920	682	77.676	114·0	Francia birtok	1921	93	522	6·0
Japán gyarmat	1920	296	21.713	73·4	Németalföldi birt.: Surinam, Curacao	1920/21	142	183	1·3
Mezopotámia	1920	371	2.849	8·0	Ausztrália és Polinézia	1920	8.547	8.354	1·0
Nepal	1920	140	5.600	40·0	Brit birtokok	1921	8.493	7.883	1·0
Oman	1920	212	500	2·4	Francia birtokok	1921	35	139	4·0
Palesztina	1922	23	757	33·0	Japán birtokok	1920	3	52	—
Perzsia	1920	1.627	9.000	5·5	Egy.-Áll. birtokai	1920	17	277	16·0
Ázsiai Oroszország	1920	16.559	33.409	2·0					
Sziám	1921/22	505	9.221	18·3					
Szíria	1921/22	150	2.535	17·0					
Ázsiai Törökország	1920	453	8.000	18·0					
Brit birtokok	1921	4.974	328.154	66·0					
Francia birtokok	1921	711	19.389	27·3					
Olasz birtokok	1920	3	110	42·0					

SZOCIÁLIS STATISZTIKA

A munkanélküliség statisztikája.

La statistique de chômage.

A külföldi munkásszervezetek tagjainak munkanélkülisége.¹⁾

Az állam neve	A munkások száma ezekben Ebből munkanélküli %-ban																	
	1913				1922				1923									
	márc.	jún.	szept.	dec.	márc.	jún.	szept.	dec.	jan.	febr.	márc.	ápr.	május	jún.	július	aug.	szept.	okt.
Ausztrália	237	243	252	251	379	374	381	390	—	—	377	—	—	378	—	—	380	—
	6.4	7.3	7.0	5.3	9.2	9.6	9.6	8.6	—	—	7.2	—	—	7.1	—	—	7.4	—
Belgium	78	79	76	74	730	711	690	686	668	659	648	645	661	661	647	650	652	656
	1.5	2.1	3.2	3.5	5.2	2.6	1.4	1.7	3.9	3.1	0.8	0.8	1.2	0.8	0.7	0.6	0.5	0.6
Dánia	110	109	115	118	278	269	266	257	258	257	257	255	255	252	250	248	248	250
	7.8	3.7	3.8	15.1	27.9	13.2	10.6	20.3	21.5	23.2	16.0	11.5	9.1	8.1	7.4	7.6	7.4	7.6
Hollandia	62	64	68	70	368	355	344	332	328	325	314	306	304	299	—	289	—	400
	3.4	3.9	4.9	9.1	14.1	9.1	9.1	15.8	17.0	15.4	11.2	11.6	11.0	10.8	11.4	12.9	13.3	13.0
Kanada	—	—	—	—	158	152	161	155	40	150	149	—	—	155	155	—	151	—
	—	—	—	—	9.6	5.3	2.8	6.4	7.8	6.4	6.8	—	—	3.4	2.9	2.2	2.0	—
Massachusetts	171	172	177	178	217	216	229	222	—	—	222	—	—	—	—	—	—	—
	8.3	4.5	5.0	8.5	18.8	12.2	3.8	8.7	—	—	6.0	—	—	—	—	—	—	—
Nagybritánia ²⁾	908	922	943	965	1353	1394	1300	1246	1205	1188	1184	1181	1176	1173	1160	1150	1149	1155
	1.9	1.9	2.3	2.6	16.3	15.7	14.6	14.0	13.7	13.1	12.3	11.3	11.3	11.1	11.1	11.4	11.3	10.9
Németország	2004	2010	1994	1980	6281	6239	6339	6457	6728	5599	5934	5964	5950	5815	5474	5005	5000	4812
	2.8	2.7	2.7	4.8	1.1	0.6	0.8	2.8	4.2	5.2	5.6	7.0	6.2	4.1	3.5	6.3	9.9	19.1
Norvégia	29	29	29	29	36	35	34	34	34	34	34	36	34	34	33	33	33	33
	1.8	0.7	1.2	3.7	25.4	15.6	11.0	15.1	16.1	15.5	14.5	11.2	9.3	7.9	6.9	6.8	7.6	8.6
Svédország	50	53	54	50	150	128	139	128	113	125	129	127	118	132	126	126	136	136
	7.1	2.6	2.3	4.4	30.6	21.5	15.2	21.7	21.4	20.8	19.9	15.6	10.6	9.8	9.7	8.7	8.1	8.2

¹⁾ L. Bulletin Mensuel de Statistique 12.

²⁾ Trade Unionokhoz tartozók.

A munkanélküliségről fent közölt táblázatunkban felsorolt országokon kívül még két szomszédos államról vannak adataink. Ausztriában a munkanélküliek száma az októberi 80.131-ről novemberben újabb jelentékeny csökkenést mutat s mindössze 58.008 volt, decemberben azonban főleg az építőiparban mutatkozó újabb lanyhulás a munkanélküliek számát 75.775-re szökkentette föl.

Cseh-Szlovákiában március óta mutatkozó javulás folyamata szeptemberben megszakadt s a munkanélküliek augusztusban kimutatott 197.640-et tevő száma 210.535-re emelkedett.

A magyar munkapiacról a hatósági munkaközvetítőhivatal mellékelt táblázata nyújt némi tájékoztatást; adatai a munkahely kereslet és kínálat viszonyának további rosszabbodásáról tesznek tanúságot.

Kimutatás a hatósági munkaközvetítők munkásságáról 1923 novembertől 1923 decemberig.¹⁾

Activité des Offices publics de placement pendant les mois nov. et déc. 1923.

Hatósági munkaközvetítők <i>Offices publics de placement</i>	Idő <i>Époque</i>		Nyilvántart <i>Evidence des</i>		Közvetítések — <i>Placements</i>		100 munkahelyre esett közvetítés <i>Proportion des demandes d'emploi pour 100 offres d'emploi</i>	
	év — <i>année</i>	hó — <i>mois</i>	munkahelyek — <i>offres d'emploi</i>	munkakeresők — <i>demandes des d'emploi</i>	Közvetítések — <i>Placements</i>	100 munkahelyre esett közvetítés <i>Proportion de placements pour 100 offres d'emploi</i>		
I. Budapest	1923	dec. - dec.	3149	6426	204	1701	54.0	
		nov. - nov.	4123	8408	204	2347	56.9	
II. Vidék — <i>Province</i>	1923	dec. - dec.	2758	3335	121	1248	45.2	
		nov. - nov.	3297	3944	120	1501	45.5	
III. Bpest és vidék együtt <i>Budapest et province ensemble</i>	1923	dec. - dec.	5097	9761	191	2949	57.8	
		nov. - nov.	7420	12352	166	4091	55.1	

¹⁾ A m. kir. áll. munkaközvetítő hivatal közlése.

A világ gabona- és burgonyatermése.

Production mondiale en céréales et en pommes de terre.

A Szemle I. évfolyamának 7—8. számában az 1923. évi szeptemberben rendelkezésre álló adatok alapján — melyek akkor még nem számoltak be az összes főbb gabonatermő országok terméseredményéről — tájékoztató képet adtunk a világ 1923. évi gabonatermelésének alakulásáról. Már e részleges adatokból is következtetni lehetett, hogy a gabonaneműek terméseredményei 1923-ban az egész világon kedvezőbbben alakulnak, mint az előző évben. A legújabb adatok, melyek az északi és déli félgömb minden fontosabb gabonatermő országáról rendelkezésre állnak immár, teljes mértékben igazolják a kedvezőbb terméseredményekre való következtetést. Megjegyezzük, hogy a tárgyalt terményeknél azon országok terméseredményei, melyekről az 1923. évben termésadatok még nincsenek, melyeknek a világtermelés szempontjából különben sincs nagy jelentőségük, a végösszegben a teljesség kedvéért mindenütt az 1922. évi terméssel egyenlőnek felvett mennyiségekkel vannak beállítva, hogy továbbá az alant közölt táblázatokban természetesen nem szerepel a világ összes gabonatermő országa (a gyarmatok egy részére és néhány exotikus országra vonatkozólag nem állnak adatok rendelkezésre) s így a végösszegek nem mutatják tulajdonképpen a világtermelés *tényleges* nagyságát; mivel azonban a hiányzó területek produkciója alárendelt jelentőségű, a feltüntetett eredmények, melyek a világtermelésnek több mint 90%-át reprezentálják (Oroszországot nem számítva), ilymódon az összprodukciónak elég pontos kifejezői gyanánt tekinthetők.

A négy főterményre valamint a burgonyára vonatkozó részletes adatokat országonként a 8. oldalon közölt tábla tünteti fel.

A világ 1923. évi (a déli félgömbre vonatkozólag az 1923/24. évi) búzatermése

956,608.000 mázsa, 94 millió q-val (12%) nagyobb, mint az előző évi (862,387.000), 180 millió q-val (22%) jobb az 1917—1921. évi átlagnál, sőt a háborút megelőző 5 évi átlagtermést is 156 millió q-val (19,6%) múlja felül.

A búzánál a déli földtekén fekvő néhány ország, továbbá Esztország, Mexikó, Szíria és Ciprus adatai hiányoznak, ezekben az 1922. évi búzatermés összesen 22 millió q volt, tehát a világtermésnek alig több, mint 2%-a, ennél fogva ezen országok terméseredményének az előző évi összeggel való felvétele az utóbbtól való eltérés esetén is, alig változtatná meg aránylag a végösszeget, melynek, tekintve az előző évinél világszerte kedvezőbbnek mutató terméseredményeket, ilymódon még 1—2 millió q-val való emelkedésére lehet minden valószínűség szerint számítani.

Ha a rendkívül kedvező búzatermés eredményt az előző évek eredményeivel hasonlítjuk össze, a produkció erős növekedésének magyarázatát első pillanatra a búzával bevetett terület nagyobbodásában vélünk megtalálni, holott ha a vetésterületi és termésadatokat több évre visszamenőleg állítjuk egymás mellé, az összehasonlításból azt olvashatjuk ki, hogy a legutóbbi gazdasági évben mutató bőséges termés összefüggésben van ugyan a vetésterület növekedésével, a növekedés azonban korántsem oly nagyarányú, mint amilyen arányú emelkedést a terméseredmény mutat.

A kivételesen kedvező meteorológiai viszonyokban kell tehát elsősorban a bőséges termés faktorát keresnünk. Az elmondottak megvilágítására álljon itt az egyes világrészek háború előtti és utáni vetésterületeiről s terméseredményeiről a következő tábla:

A világ búzavetésterülete (1000 ha) és termelése (1000 q).

Világrész	V e t é s t e r ü l e t (1000 ha)						T e r m e l é s (1000 q)					
	1909/13	1919	1920	1921	1922	1923	1909/13	1919	1920	1921	1922	1923
Európa*) . . .	27.322	20.359	24.382	25.867	26.087	26.475	348.556	224.488	257.598	330.531	284.544	349.344
Északamerika . . .	23.881	37.906	32.706	35.773	34.879	33.358	244.759	313.842	302.500	307.473	348.700	345.500
Délamerika . . .	7.444	7.987	7.062	6.924	7.490	8.114	48.774	67.598	53.097	63.277	60.136	79.265
Ázsia	12.524	10.587	13.064	11.383	12.862	13.913	104.081	87.328	114.045	79.064	116.261	116.050
Afrika	3.415	3.463	3.424	3.453	3.404	3.809	27.333	21.675	19.305	31.153	21.268	31.505
Ausztrália . . .	3.174	2.654	3.760	4.076	4.142	4.121	26.514	13.754	41.571	38.008	31.478	34.944
Összesen . . .	77.760	82.956	84.398	87.476	88.864	89.790	800.017	728.685	788.116	849.506	862.387	956.608

*) Oroszország nélkül (1909/13. évi vetésterület: 24.771.165 ha., termés: 180.683.000 q).

A háború előtti évekhez képest tehát a búzával bevetett terület ugyan jelentékeny növekedést (15·5%) tüntet fel, a terméseredmény növekedése azonban ennél jóval nagyobb (19·6%). Még lényegesebb az arányok eltérése, ha a két legutolsó gazdasági év megfelelő adatait állítjuk egymással szembe. A vetésterület növekedése 1923-ban az előző évvel szemben csak 10%, a terméseredményé ezzel szemben 12%.

Még élesebben rajzolódik ki az 1923. évnek bőséges termését az előző évek eredményeivel való összehasonlítás útján nyert képünk, ha az utóbbi évek hektáronkénti átlaghozamait sorakoztatjuk egymás mellé.

Ha-kénti átlaghozam q-ban.

Világrész	1919	1920	1921	1922	1923	1919/23
Európa*) . . .	11·0	10·6	12·8	10·9	13·2	11·7
Északamerika . . .	8·3	9·2	8·6	10·0	10·4	9·3
Délamerika . . .	8·5	7·5	9·1	8·0	9·8	8·6
Ázsia	8·2	8·7	6·9	9·0	8·3	8·2
Afrika	6·3	5·6	9·0	6·2	8·3	7·1
Ausztrália	4·3	11·0	9·3	7·6	8·5	8·2
Összesen . . .	8·8	9·3	9·7	9·7	10·7	9·6

*) Oroszország nélkül.

Az egymás mellett álló számsorok nem mutatnak ugyan időbeli rendben való összehasonlításuknál szabályos emelkedést vagy csökkenést, hanem — a változó természeti viszonyok által erősen befolyásolt mezőgazdasági termelés természetének megfelelően — szabálytalan hullámzást tüntetnek fel, szembeötlő mégis, hogy egyedül az 1923. évben mutatkozik minden országnál az 1919—23. évek

átlagánál magasabb átlaghozam, amely jelenség az utolsó 15 esztendőben csupán 1915-ben volt tapasztalható.

Az összes búzatermő országokban tapasztalt, a búzavetésre kedvező körülmények és természeti viszonyok összetalálkozásának ritkásága valószínűtlenné teszi az utóbbi év bőséges búzaterméséhez hasonló terméseredmények gyakoribb ismétlődését.

Hogy a világ búzavetésterületének és a terméseredményeknek változása, illetve alakulása a háború utáni években könnyebben áttekinthető legyen, a túloldali táblában világrészek szerint csoportosítva, indexszámokkal világítjuk meg azokat a változásokat, melyek a háború előtti vetésterületekkel, illetve terméseredményekkel szemben a háború utáni években mutatkoztak.

A vetésterületnél Európa indexszáma fokozatos növekvést mutat, ami a békebeli nyugodtabb fejlődésű gazdálkodásra való visszatérést jelzi. A békebeli nívó mögött azonban még mindig 3·1%-kal marad vissza. A többi földrésznél az utóbbi években mindenütt nagyobb vetésterületről számolnak be az adatok a háború előtti öt év átlagához képest. A vetésterületnek a békebelihez viszonyított általános emelkedése a föld népességszaporodásával — mellyel együtt a búzafogyasztó népesség is nő — továbbá a nagy fölöslegeket termelő Oroszországnak a világ gabonaellátásából való kikapcsolódásával van összefüggésben.

A termelési indexszámok általában a vetésterületekével azonos alakulásokat tükröznek vissza. Feltűnő azonban, hogy Dél-Amerikában a termelés minden évben sokkal hatékonyabb arányokban nőtt, mint ahogy azt a vetésterület növekedése folytán várni lehetett.

A háború által leginkább sújtott európai termelésnek a békebelihez viszonyított visszaesése

A vetésterület és terméseredmény indexszámai (1909—1913 átlag 100).

Világrész	V e t é s t e r ü l e t					T e r m e l é s				
	1919	1920	1921	1922	1923	1919	1920	1921	1922	1923
Európa*)	74.5	89.2	94.7	95.5	96.9	64.4	73.9	94.8	81.6	100.2
Északamerika	158.7	136.9	149.8	146.1	139.7	128.2	123.6	125.6	142.5	141.2
Délamerika	107.3	94.9	93.0	100.6	109.0	138.6	108.9	129.7	123.3	162.5
Ázsia	84.5	104.3	90.9	102.7	111.1	83.9	109.6	76.0	111.7	111.5
Afrika	101.4	100.3	101.1	99.7	111.5	79.3	70.6	114.0	77.8	115.3
Ausztrália	83.6	118.5	128.4	130.5	129.8	51.9	156.8	143.4	118.7	131.8
Összesen	106.7	108.5	112.5	114.3	115.5	91.1	98.5	106.2	107.8	119.6

*) Oroszország nélkül.

Oroszországnak a világtermelésből való kikapcsolódása s az amerikai termelés fokozódó növekedése okozták azt, hogy azokban az arányokban, amelyekkel az egyes földrészek a világtermelésben a háború előtt részesedtek, a háború utáni években szembetűnő eltolódások állottak be, amit a következő összeállítás mutat:

Az egyes földrészek részesedése a világtermelésben.

Világrész	1909/13	1919	1920	1921	1922	1923
Európa*)	43.6	30.8	32.7	38.9	33.0	36.5
Északamerika	30.6	43.1	38.4	36.2	40.4	36.1
Délamerika	6.1	9.3	6.7	7.4	7.0	8.3
Ázsia	13.0	12.0	14.5	9.3	13.5	12.1
Afrika	3.4	3.0	2.4	3.7	2.5	3.3
Ausztrália	3.3	1.8	5.3	4.5	3.6	3.7
Összesen	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

*) Oroszország nélkül.

A földrészek közül egyedül Európa az, mely a háború utáni évek egyikében sem érte el a békeévekben elfoglalt részesedési arányát.

Ha a részesedési arányok eltolódását vizsgáljuk, kitűnik, hogy csupán Amerika és Ausztrália aránya javult, ami, tekintve azt, hogy az összes földrészeknél nagyobb volt az 1923-as termés a háború előttinél, az említett földrészek hatalmasan fokozódó termelését jellemzi.

A hektáronkénti átlagtermést tekintve, legelőül állanak a nyugateurópai intenzív gazdálkodást folytató országok, melyek az általános műveltség terén is a legelőrehaladottabbak. Hollandia (29.3 q hektáronkénti átlagterméssel), Dánia (29), Belgium (24.8) és Svájc (22.9)

állanak a sor elején, legvégén pedig a gyarmatos országok (Tunisz, Marokkó, Algír). Még európai viszonylatban is elég magas Egyiptom átlagtermése (17.8), míg az Egyesült-Államoké messze marad az európai átlagoktól, ahol csak Görögország (8.4) és Portugália (7.8) átlagtermése áll még alacsonyabb színvonalon. Nem szabad azonban elfelednünk, hogy az Egyesült-Államoknál feltüntetett átlagtermés egyrészt a legszakszerűbben kezelt és intenzíven művelt mintafarmok európai viszonylatban is magas (25—30 q), másrészt az extenzíve művelt, a forgalomtól távolabb eső gazdaságok igen alacsony átlagait takarja.

Ami a többi gabonaneműeket illeti, az adatok itt is kedvezőbb eredményekről számolnak be; az előző évvel szemben rozból kb. 30 millió, árpából több mint 50 millió, zabból pedig közel 80 millió q-val volt nagyobb a termés. A rozs és a zab vetésterülete valamivel kisebb volt, árpával viszont több mint egymillió ha-ral több volt bevetve, mint az előző évben.

A rozstermelés súlypontja a búzával ellentétben, amelynél Amerikáé a vezetős szerep (44%), Európán nyugszik (89.8%), ahol Németország (29.8) és Lengyelország (24.9) termelésük a legjelentékenyebb.

Az árpatermelésnél Európa még 51.9%-kal szerepel a világtermelésben (Német-, Spanyol-, Lengyelország és Románia az európai termelésnek több mint felét szolgáltatják), de már a zabtermelésnél az Egyesült-Államoknak és Kanadának együttes termelése teszi ki a világtermelés nagyobb felét (51%).

A tárgyalt termények közül egyedül a burgonyánál tapasztalható erős visszaesés az előző évvel szemben; az 1922. évinél több mint 197 millió q-val (14%), az 1909—13. évek átlagánál pedig 8%-kal volt kisebb a

A világ gabona- és burgonyatermése 1923-ban.

O r s z á g	B ú z a		R o z s		Á r p a		Z a b		B u r g o n y a	
	termés 1000 q	átlag hek- táronkint	termés 1000 q	átlag hek- táronkint	termés 1000 q	átlag hek- táronkint	termés 1000 q	átlag hek- táronkint	termés 1000 q	átlag hek- táronkint
Északi félgömb										
<i>Európa</i>										
Németország	28.968	19.1	71.747	16.4	23.802	18.3	59.755	17.9	314.698	115.5
Ausztria	2.402	12.5	3.971	10.6	1.633	12.1	3.776	11.6	12.895	84.7
Belgium	3.426	24.8	4.963	22.0	919	24.5	5.277	18.0	24.182	160.0
Bulgária	10.555	11.5	2.154	11.6	2.674	12.4	1.459	10.5	332	34.9
Dánia	2.400	29.0	3.500	15.0	7.400	26.5	10.000	22.1	12.400	150.3
Spanyolország	42.759	10.1	7.132	9.8	24.355	13.3	5.867	9.1	25.990	84.9
Esztország	*) 207	—	1.739	11.1	1.052	7.8	1.423	8.8	7.670	101.6
Jugoszlávia	16.845	11.5	1.502	9.4	3.119	15.8	2.809	—	10.000	32.7
Finnország	127	10.2	2.400	10.2	825	7.4	3.090	7.4	4.300	63.2
Franciaország	79.055	14.3	9.377	10.7	10.232	14.5	54.790	15.8	95.341	66.5
Anglia és Wales	15.393	21.9	—	—	9.744	18.1	13.432	16.8	28.002	148.3
Skótország	631	26.5	—	—	1.263	19.7	6.528	16.7	8.331	151.4
Észak-Írország	62	22.2	7	17.0	21	20.5	3.101	19.7	9.000	141.5
Írország (szabadállam) *)	328	—	—	—	1.540	—	5.825	—	22.143	—
Görögország	3.635	8.4	676	7.7	1.546	9.6	866	11.9	—	—
Magyarország	18.419	13.3	8.157	12.2	5.367	11.3	3.708	10.7	17.158	66.5
Olaszország	61.191	13.1	1.638	13.0	2.281	9.9	5.777	11.7	17.930	51.5
Lettország	346	13.3	2.792	10.5	1.517	8.6	2.978	9.6	6.459	90.6
Litvánia	917	11.2	6.116	10.5	1.820	10.4	3.138	9.5	14.088	98.5
Luxemburg	147	14.6	104	13.0	30	13.6	420	16.2	1.830	130.7
Norvégia	149	14.9	211	17.6	827	15.5	1.452	11.9	7.786	152.4
Hollandia	1.818	29.3	3.910	18.8	636	26.5	3.475	22.7	23.518	146.5
Lengyelország	13.536	12.9	59.965	12.9	16.508	13.8	35.948	14.3	287.182	126.0
Portugália	3.528	7.8	1.364	5.1	*) 684	—	*) 1.839	—	*) 1.772	—
Románia	27.902	10.4	2.407	8.9	15.012	7.7	9.246	6.8	*) 10.258	—
Svédország	3.170	21.6	6.440	18.3	2.550	15.4	9.690	13.3	16.670	105.0
Svájc	1.484	22.9	418	21.5	124	19.4	444	21.5	6.339	141.8
Csehszlovákia	9.944	16.3	13.161	15.3	12.013	17.5	12.522	14.9	62.886	98.8
<i>Amerika</i>										
Kanada	127.850	13.9	6.842	11.6	17.495	15.4	81.949	14.7	23.839	94.4
Egyesült-Államok	213.847	9.0	16.009	7.8	43.381	13.4	189.051	11.5	112.237	72.7
Guatémala	95	8.5	—	—	—	—	—	—	20	16.6
Mexikó *)	3.708	—	—	—	—	—	—	—	—	—
<i>Ázsia</i>										
Ciprus *)	697	—	—	—	—	—	38	—	—	—
Libanon	380	8.1	—	—	260	10.1	10	10.0	360	120.0
Brit-India	100.497	8.1	—	—	—	—	—	—	—	—
Japán	7.730	15.9	—	—	19.337	19.0	*) 1.950	—	—	—
Korea	2.505	—	—	—	6.689	—	*) 745	—	—	—
Palesztina	782	—	—	—	224	—	—	—	—	—
Szíria *)	3.459	—	—	—	1.825	—	85	—	—	—
<i>Afrika</i>										
Algír	9.692	7.6	4	10.8	9.830	8.9	2.315	9.6	435	114.6
Egyiptom	11.064	17.8	—	—	2.610	16.1	—	—	—	—
Marokkó	6.409	6.8	—	—	7.127	6.1	167	12.4	—	—
Tunisz	2.700	4.7	—	—	2.500	5.1	400	8.2	40	40.0
Déli félgömb										
Argentína	70.580	10.1	1.151	9.0	2.760	10.7	11.908	10.7	—	—
Brazília *)	802	—	204	—	70	—	65	—	—	—
Chile *)	6.481	—	16	—	1.171	—	440	—	2.975	—
Uruguayi *)	1.402	—	—	—	6	—	145	—	—	—
Délafrikai Unió	1.640	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ausztrália	32.659	8.1	—	—	—	—	—	—	—	—
Újzéland *)	2.285	—	—	—	136	—	1.006	—	1.157	—
Összesen	956.608	—	240.077	—	264.915	—	558.909	—	1.190.223	—

*) 1922. évi adatok.

produkciónak. Tekintettel arra, hogy a vetésterület az előző évvel szemben nem mutat csökkenést, a kisebb eredmény a burgonyára nézve kedvezőtlen időjárásnak s ennek folytán a munkálatok megkésésének s a megfelelő megmunkálás hiányának tudható be. A világtermelésnek 1922-ben több mint a fele (53%), 1923-ban pedig 50 3/0-a Német- és Lengyelországból került ki.

A rozs, árpa, zab és burgonya hektáronkénti átlagtermését tekintve a legnagyobb eredményeket csaknem ugyanazok az országok

mutatják fel, amelyek a búzánál is a legnagyobb átlagokkal szerepelnek. A rozsnál Belgium (22·0 q) és Svájc (21·5 q), az árpánál Hollandia (26·5 q), Dánia (26·5 q) és Belgium (24·5 q), a zabnál Hollandia (22·7 q), Dánia (22·1 q), a burgonyánál pedig Belgium (160 q) és Norvégia (152·4 q) átlagtermése emelkedik ki. A legkisebb átlaghozamokat a gabonaműveknél az európai államok közül általában Görögországnál és Portugáliánál látjuk, míg a burgonyánál Jugoszlavia szerepel feltűnően alacsony termésátlaggal (32·7 q).

A vetések állása.

État des terres ensemencées.

Az egyes államok vetéshelyzetéről a következő jelentések állanak rendelkezésünkre:

Németország. Az időjárás november hó folyamán általában kedvező volt. A hó elején bőséges esőzések voltak, az utolsó napokban azonban a temperatura alacsonyra szállt alá és a havazás megkezdődött. December elején a vetési munkálatok túlnyomó része befejeződött néhány körzet kivételével, ahol a rendkívüli nedvesség hátráltatta azt. A korán elvetett gabonaművek a nedves és enyhe időjárás által kedvezően befolyásolva nagyon jól fejlődtek, ellentétben a késői vetésekkel, melynek egy része még nem kelt ki a földből. A vetések minősége (2 = jó, 3 = közepes, 4 = rossz) megközelítőleg következő:

	1923 nov. 1.	1923 dec. 1.
búza . . .	2·6	2·7
rozs . . .	2·6	2·7
árpa . . .	—	2·6

Ausztria. Az október végi kivételesen szép és enyhe időjárás még november hó folyamán is tartott. Az előkészítő munkálatok a legjobb körülmények között hajtottak végre. A téli gabonaművek vetési munkálatai befejezést nyertek. A téli búza szépen fejlődik, a téli rozs túlságos bokros. A téli árpa állapota kielégítő.

Bulgária. A tartós szárazság novemberben is folytatódott; a téli gabonaművekkel bevetett terület a hó végén még csak e terményekre szánt terület felét érte el. A decemberi esőzések a vetési munkálatokra és a csirázásra kedvező befolyással voltak.

Olaszország. A déli részek kivételével az időjárás általában száraz volt. Közép- és Észak-Olaszországban az őszi gabonaművek vetése csaknem teljesen befejeződött. Az esőzésektől kedvezően befolyásolva a vetések szépen kelnek. Az enyhe időjárás azonban a

gyomfejlődést is előmozdította. Közép-Olaszországban és a szigeteken a vetési munkálatok a szárazság folytán el vannak maradva.

Románia. Az ősz elején a szárazság predomináló volt. Októberben a meteorológiai viszonyok — különösen Erdélyben, ahol a déli részek kivételével bőséges esőzések voltak — kedvezőbbre fordultak s így a szárazság folytán megkésített vetési munkálatok folytathatók voltak. November végén és december elején jótékony esőzések voltak, melyek a munkálatok folytatását és befejezését elősegítették. December elsején az őszi gabonaművek vetésterülete a következő volt: búza 1,341,378; rozs 107,361; árpa 31,783 ha. A téli gabonaművek vetésállása december elején kielégítő volt, némely vidék kivételével, ahol a vegetáció a szárazság folytán sokat szenvedett.

Svájc. A szárazság folytán a téli gabonaművek vetési munkálatai megkészték. Szeptember végén a talaj normális nedvességi foka a vetéseknek kedvező körülmények között való befejezését elősegítette. A légköri viszonyok a fiatal hajtásokra kedvező befolyással voltak. Fagy által okozott károk eddig nem fordultak elő.

Cseh-Szlovákia. November elején az októberi jótékony esőzések s a talaj kedvező állapota folytán az őszi vetések befejeződtek, s a fiatal vetések jó állapotban vannak.

Kanada. A téli búzával bevetett terület 310,500 ha. az 1922. évi 355,100 ha.-al szemben.

Egyesült-Államok. November végén az őszi gabonaművek vetésállása általában jó volt és a növényzet fejlődését előmozdító körülmények december első felében is kedvezőek maradtak.

Brit-India. A vetések állása december elején a jelentések szerint általában kielégítő volt.

A világ széntermelése.

Production mondiale du charbon.

A fontosabb kőszéntermelő államok kőszéntermelése (1000 tonnában).¹⁾

Év, hó	Belgium	Franciaország	Anglia	Hollandia	Németország ⁶⁾	Csehszlovákia	Lengyelország ³⁾	Amerikai Egyesült-Államok	Japán	Kanada	Délfrika	Magyarország
1913. havi átlag	1.904	3.404	24.342	156	15.842	1.189	—	43.088	1.776	1.135	665	—
1914. " "	1.393	2.294	22.499	161	13.449	—	—	58.822	1.858	1.031	641	—
1915. " "	1.181	1.628	21.443	189	12.239	—	—	40.190	1.708	1.003	626	—
1916. " "	1.405	1.776	21.711	216	13.264	—	—	44.611	1.908	1.095	757	—
1917. " "	1.243	2.411	21.044	251	13.979	—	—	49.245	2.197	1.062	785	—
1918. " "	1.158	2.188	19.286	283	13.376	—	—	51.272	2.336	1.133	747	—
1919. " "	1.540	1.822	19.458	284	9.723	874	—	41.878	2.606	1.035	776	—
1920. " "	1.866	⁴⁾ 2.890	19.402	328	10.950	928	534	49.764	2.437	1.257	867	—
1921. " "	1.816	3.213	13.822	327	11.351	971	631	38.283	2.185	888	862	—
1922. " "	1.770	3.596	21.235	331	10.830	826	1.850	34.565	2.054	845	735	62
1923. I.	1.994	4.199	⁵⁾ 21.564	437	⁵⁾ 1.732	912	3.243	53.426	2.189	1.236	819	69
" II.	1.604	2.690	22.608	398	1.554	880	2.894	45.298	2.084	1.106	761	59
" III.	1.924	3.051	28.024	458	—	786	3.370	50.968	2.376	1.094	842	66
" IV.	1.822	3.063	21.609	450	—	1.198	2.959	45.928	2.284	1.032	889	49
" V.	1.813	3.507	20.797	414	—	1.068	2.683	49.576	2.358	1.074	971	43
" VI.	1.970	4.352	28.476	428	—	1.077	3.107	49.268	1.888	1.089	940	61
" VII.	1.857	4.312	20.387	454	—	1.156	3.227	48.485	—	766	916	55
" VIII.	1.927	4.517	24.786	460	—	731	3.265	52.365	—	1.225	986	50
" IX.	1.893	4.410	21.987	437	—	57	3.042	44.445	—	869	889	53
" X.	2.088	4.862	22.872	504	—	999	⁷⁾ 2.497	52.521	—	—	975	67
" XI.	2.089	3.506	28.644	490	—	1.421	—	49.945	—	—	946	57

A legtöbb barnaszén termelő államok barnaszéntermelése (1000 tonnában).

Év, hó	Németország ⁸⁾	Csehszlovákia	Magyarország	Jugoszlávia	Ausztria	Kanada
1913. havi átlag	7.269	1.918	—	—	—	—
1914. " "	6.975	—	—	—	—	—
1915. " "	7.329	—	—	—	205	—
1916. " "	7.849	—	—	—	—	—
1917. " "	7.962	—	—	—	—	—
1918. " "	8.389	—	—	—	—	—
1919. " "	7.820	1.411	—	182	165	139
1920. " "	9.303	1.641	399	229	199	236
1921. " "	10.251	1.792	471	225	206	231
1922. " "	11.434	1.579	468	302	259	260
1923. I.	9.104	1.585	584	354	232	354
" II.	8.289	1.474	553	338	211	357
" III.	—	1.733	533	368	214	229
" IV.	—	1.366	401	327	153	160
" V.	—	1.289	469	317	212	85
" VI.	—	1.278	518	359	220	101
" VII.	—	1.393	412	301	211	128
" VIII.	—	943	440	—	231	213
" IX.	—	62	521	—	233	253
" X.	—	1.405	659	—	261	—
" XI.	—	1.930	621	—	241	—

¹⁾ I. Nemzetek szövetsége: „Bulletin Mensuel de Statistique“ 1923. 12. — ²⁾ négyheti. — ³⁾ 1922. júliustól Felső-Sziléziával együtt. — ⁴⁾ ez időponttól beleértve Lotharingia és a Saar-medence termelését, mely utóbbi 1922 dec.-ben 978 ezer tonnát tett ki. — ⁵⁾ Ruhr-vidék nélkül. — ⁶⁾ 1919-től kezdve Elzász-Lotharingia —, 1920-tól a Saar-medence — és 1922 júniustól Felső-Szilézia nélkül. — ⁷⁾ Csak Felső-Szilézia. — ⁸⁾ 1919-től kezdve Elzász-Lotharingia, 1920-tól a Saar-medence és 1922 júniustól Felső-Szilézia nélkül.

A kőszéntermelés az elmúlt évben általában intenzívebb volt, mint 1922-ben. A legtöbb országban a havi termelés meghaladta az 1922. évi átlagos havi termelést. Különösen kedvező volt a helyzet Belgiumban, Hollandiában, az Amerikai Egyesült-Államokban és Délafrikában, ahol a havi termelés soha sem esett az 1922. évi átlag alá. A vezetőhelyen álló Amerikai Egyesült-Államok termelése az 1921. és 1922. évek 38, illetve 34 milliós havi átlagával szemben az 1923. év folyamán majdnem minden hónapban megközelítette s néhányszor meg is haladta az 50 millió méter-mázsát. Az elmúlt évben csaknem mindegyik államban március, június és október produk-

ciója volt a legnagyobb. Csehszlovákia novemberi rekordtermelésével jelentékeny részben pótolta a szénsztrájk által okozott aug.—szept. havi veszteséget. Japánból a földrengés óta adatok nem érkeznek.

Hazánkban a múlt évi kőszéntermelés havi átlaga májusban volt a legkisebb (43.000 tonna) és januárban volt a legnagyobb (69.000 tonna). Barnaszéntermelésünk az év utolsó hónapjaiban feltűnő mértékben fokozódott.

A főbb vas- és acéltermelő államok termelési adatai.¹⁾

Données relatives à la production de fonte et d'acier des principaux Etats.

Az állam neve	Nyersvas- és nyersacéltermelés ezer tonnákban							
	1913		1921		1922		1923 január—októbr.	
	vas	acél	vas	acél	vas	acél	vas	acél
Belgium	2.484	2.460	876	792	1.608	1.560	1.772	1.856
Északam. Egyes.-Áll.	31.476	31.812	16.812	19.536	27.312	33.804	34.793	37.867
Franciaország ²⁾	5.208	4.752	3.360	3.060	5.124	4.446	4.218	3.959
Kanada	1.020	1.056	612	684	384	492	³⁾ 693	³⁾ 734
Luxemburg	2.544	1.212	972	756	1.680	1.392	1.116	940
Nagybritánia	10.428	7.788	2.664	3.768	4.980	5.928	6.311	7.198
Németország	16.656	16.944	7.500	9.000	8.760	9.144	—	—
Svédország	732	744	312	228	260	342	⁴⁾ 190	196
Összesen	70.548	66.768	33.108	37.824	50.108	57.108	—	—

¹⁾ L. Nemzetek Szövetsége: „Bulletin Mensuel de Statistique“ 1923. 12.

²⁾ 1919-től kezdve Elzász-Lotharingia termelése is bennfoglaltatik, 93 ezer tonna havi átlaggal.

³⁾ Január—szeptember.

⁴⁾ A esőkkenés a február és júliusi bányászstrájk következtében állt elő.

© KERESKEDELEM ÉS KÖZLEKEDÉS ©

Magyarország légi forgalma.

La communication aeriennne en Hongrie.

A magyar légi közlekedés aránylag rövid idő alatt igen szép eredményt mutathat fel, ha tekintetbe vesszük azokat az akadályokat, melyekkel rövid multjában találkozunk, s amelyek szabad fejlődésének jelenleg is útjában állanak. Elegendő itt a békeszerződés ide vonatkozó határozataira rámutatnunk, melyeknek korlátozásai a zavartalan kibontakozást akadályozzák, sőt az 1921. év áprilisától 1922 végéig a repülőtevékenységet teljes tétlenségre kárhoztatták.

A légi forgalom Magyarországon az 1918. év derekán vette kezdetét, mikor a katonai hatóság a Budapest—Bécs közötti első légi postajáratot kísérletképen megindította. E járatokat azonban két halálos baleset folytán rövidesen beszüntették s azoknak forgalmi teljesítményeiről közelebbi adataink nincsenek.

A tulajdonképeni rendszeres légi postát a Magyar aeroforgalmi r.-t. rendezte be a Budapest—Szombathely és Budapest—Szeged

közötti útvonalakon s egyúttal tervbe vette több vonal üzembehelyezését is. Az első járat 1920. évi november hó 7-én indult útnak, azonban e forgalmat a békeszerződés rendelkezései értelmében 1921 április hó elején be kellett szüntetni. A forgalmat 20 gép segítségével bonyolították le, melyeken 15 pilóta látta el a szolgálatot, a gépek a menetrendszerű vonalon kb. 34.720 km hosszú utat tettek meg. A vállalat csak postaküldemények továbbítását végezte, árúszállítással egyáltalán nem foglalkozott s gépein mindössze 16 utas fordult meg. A légi postára feladott postaküldemények darabszáma 138.012 volt, melyeknek összes súlya 3159 kg-ot tett ki, azonban ennek körülbelül csak a felét — 58.702 darabot 1449 kg súlyban — továbbították tényleg repülőgépen. A kedvezőtlen légköri viszonyok ugyanis a kezdet nehézségeivel küzdő repülőink mozgását annyira akadályozták, hogy a menetrendszerű járatok e miatt

gyakran nem indulhattak el s a küldemények egy része a vasutak útján került rendeltetés helyére.

A Magyar aeroforgalmi r. t. járatainak be-tiltásával a légi forgalomban több, mint egy évig tartó kényszerszünet következett be. Ez alatt a tilalmi időszak alatt egy külföldi — a Francia-román légi forgalmi — társaság rendezett be légi járatokat párizs—konstantinápolyi útvonalainak magyar szakaszain. A vállalat 1922 május havában a budapest—bécsi vonal forgalmát kezdte meg, ugyanez év szeptemberében pedig a budapest—aradi vonalat helyezte üzembe. Magyarországi vonalain az 1922. év folyamán 31 repülőgépe fordult meg, melyeken 16 pilóta látta el a szolgálatot. Járatainak összes száma 365-re rúgott s 162 menetnek nem volt utasa. Az év folyamán 357 személyt továbbítottak, tehát minden útra átlag egy utas esett. Az utasok zöme francia honosokból került ki (38·4%), kívülük még a magyarok (18·5%), amerikaiak (11·2%), angolok (5·6%) és osztrákok (4·2%) voltak jelentősebben képviselve. Az utasok közül 41 (12%) tartozott a női nemhez.

A vonalak közül a budapest—bécsi volt a legforgalmasabb; erre a vonalra esik a menetek 89·6 s az utasoknak 93·6%-a. A menetrendszerű járatokon kívül a vállalat gépei egyizben a Metz—Budapest—Arad, két alkalommal pedig a Budapest—Metz közötti útvonalat is megtették, összesen négy személlyel. A kisebb helyi sétarepülések száma 36-ra rúgott.

Megemlítésre érdemes még az a körülmény, hogy a vállalat magyarországi vonalain az egész év folyamán egyetlen sebesülés vagy haláleset nem fordult elő.

A társaság utasokon kívül postaküldeményeket is továbbított. A postaforgalomban 11.290 darab, összesen 285 kg súlyú küldeményt szállítottak, melyből Ausztriára 41·2%, Franciaországra 57·1%, Lengyelországra 1·6% és Romániára 0·1% esett.

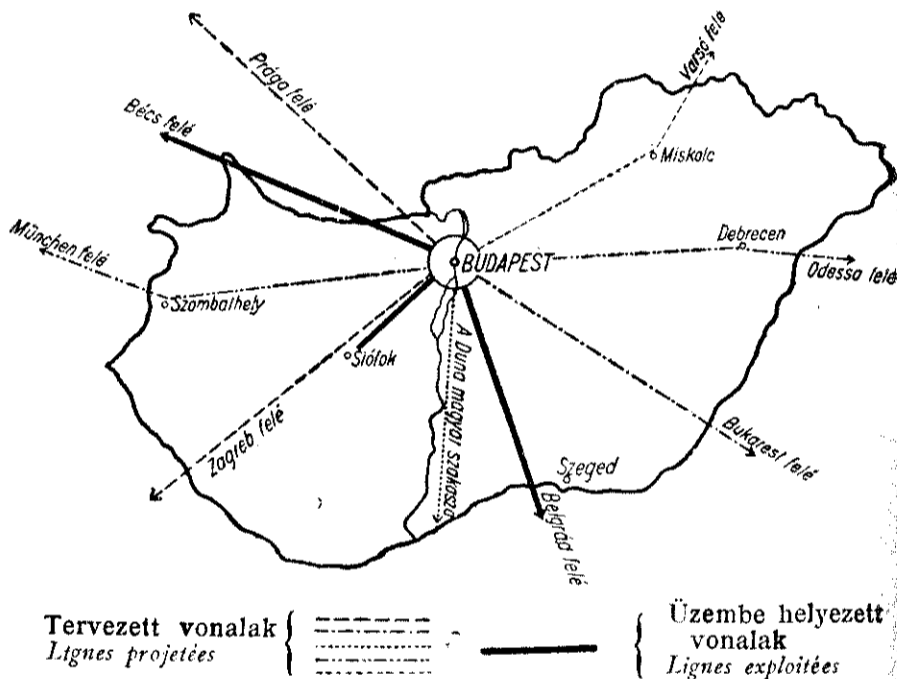
A repülési tilalom alól Magyarországot 1922 november 17-én oldották fel; ezzel aztán meg volt adva a lehetősége annak, hogy a magyar pilóták is szárnyra keljenek. A szorgos munka eredményeként 1923 elején két magyar vállalat kezdi meg a repülőtevékenységet: a Magyar légi forgalmi r. t. és a Magyar Aero-Express r. t. Kívülük még egy magyar s egy angol vállalat szerez jogot arra, hogy az országon át néhány légi vonalat üzembe helyezzen. A két előbb említett magyar társaság a forgalomnak a Bécs—Budapest—Belgrád, illetőleg a Prága—Budapest—Zágráb,

a Budapest—Bukarest, valamint a Budapest—Siófok közötti és a Duna magyar szakasza mentén való fenntartására kapott engedélyt. E vonalak közül azonban csak a budapest—bécsi, illetőleg a furdőidény alatt a budapest—siófoki vonalszakaszon indult meg a forgalom.

A másik két vállalat ellenben, melyeknek engedélye a München—Szombathely—Budapest—Debrecen—Odessza, illetőleg a Budapest—Miskolc—Varsó közötti útvonal magyar szakaszára szól, az 1923. év folyamán még nem kapcsolódott bele a légi forgalomba. Magyarország légi forgalmát tehát 1923-tól kezdve az előbbieken említett francia-román

Magyarország légi vonalhálózata.

Réseau des lignes aériennes de la Hongrie.

Tervezett vonalak { ———— } Üzembe helyezett vonalak { ————— }

Lignes projetées { ———— } Lignes exploitées { ————— }

vállalaton kívül még két magyar vállalat, vagyis összesen három vállalat bonyolította le.

Az újonnan alakult két hazai társaság propaganda céljából a Budapest feletti sétarepüléseket már az év elején megkezdte s egészen a téli üzemszünetig állandóan fenn-tartotta. A Magyar Aero-Expressz gépei ezen-kívül a nyári idény alatt a Balaton fölött is több sétautat tettek meg. A három üzemben levő vállalat sétarepüléseinek forgalmát a túloldali táblázat mutatja.

A rendszeres légi forgalom az 1923. év-ben a következőképen alakult. A Francia-román légi forgalmi társaság az 1922-ben megkezdett Budapest—Bécs közötti menetrendszerű járatait a következő évben is fenn-tartotta, sőt a budapest—belgrádi vonal-szakaszt is üzembe helyezte. Az év júliusától kezdve a budapest—bécsi vonal forgalmába a két hazai vállalat is bekapcsolódott, úgy, hogy ettől az időtől kezdve három társaság bonyolította le ezen az útvonalon a légi for-

A sétarepülések forgalma az 1923. évben.

Promenades en avions en 1923.

Hónap — Mois	A fel- szállások Volées	Az utasok Voyageurs
	száma — nombre	
Január — Janvier . . .	15	60
Február — Février . . .	14	29
Március — Mars . . .	31	87
Április — Avril . . .	102	381
Május — Mai . . .	191	707
Június — Juin . . .	71	223
Július — Juillet . . .	104	368
Augusztus — Août . . .	67	185
Szeptember — Septembre	72	148
Október — Octobre . . .	9	37
November — Novembre .	6	23
Összesen — Total	682	2248

galmat. A budapest—bécsi útvonalon tehát három társaság gépei jártak, míg a budapest—siófoki és budapest—belgrádi vonalon egy-egy vállalat látta el a szolgálatot. A forgalom lebonyolítására a két hazai vállalatnak 11 gép és 15 pilóta állt rendelkezésére, míg a külföldi társaság magyarországi útvonalain ez év alatt 52 repülőgép és 19 pilóta fordult meg. Az egész forgalomból 1543 menet 2688 utassal a mátyásföldi repülőtérré esik, a járatok többi része a vízi repülőterekről indult, illetőleg oda futott be. A vállalatok ezekkel a menetrendszerű járataikkal hozzávetőlegesen 169 000 km hosszú utat futottak be s az egyes vonalak forgalma a következőképen alakult:

	A menetek száma	Az utasok
Budapest—Bécs . . .	787	1235
Budapest—Siófok . . .	7	32
Budapest—Belgrád . . .	456	322
Összesen:	1250	1589

Az utasforgalomnak tehát 77·7%-a a budapest—bécsi vonalon bonyolódott le. Hazai vállalataink négy havi tevékenységükkel a menetrendszerű járatokon megfordult utasoknak 43·9, az árúknak 9·7%-át szállították s gépeiket utankint átlag 2·4 személy használta; egy gépen átlag 11·8 kg árut továbbítottak. A külföldi társaságnál az egyes menetekre átlag 0·9 utas és 33·5 kg súlyú áru jutott. Az összes utasok között a magyarok 27·4, a franciák 15·9, az osztrákok 9·6, az angolok 5·9 és az amerikaiak 4·5%-kal szere-

peltek. Az egyéb külföldi államok polgárai 18·6%-ot tettek s az utasok 18·1%-ának honosságára nézve nincsenek adataink. A repülőgépek utasainak 8%-a (129) volt nő. Az összes vámköteles áruk súlya 4998 kg volt, melyért 21,146.091 K vámdíjat szedtek be.

A fentebb ismertetett meneteken kívül a két hazai vállalat gépeit egyes rövidebb-hosszabb alkalmi utakra is elég sűrűn igénybe vették. Ezeknek a meneteknek a száma az év folyamán 43-ra rúgott 187 utassal. Itt megemlítsékre méltó az egyik magyarországi vállalatnak a Szombathely—Udine—Róma, valamint a Budapest—München közötti útja. A külföldi társaság mindössze egy alkalmi utat tett meg egy utassal. Az alkalmi járatokon és sétarepüléseken kizárólag csak magyar honosok vettek részt.

Magyarország 1923. évi légi forgalmáról akkor alkothatunk magunknak helyes képet, ha annak teljesítményeit néhány külföldi államéval is egybevetjük. A rendelkezésünkre álló adatok közül erre a célra a legalkalmasabbnak látszanak Hollandia és Németország 1922. évi adatai. A két különböző év összehasonlítása azért mutatkozik célszerűnek, mert — amint arra már az előbbieken is rámutattunk — a magyarországi repülőtevékenység tulajdonképpen csak az 1923. évvel kezdődött, míg e két államban a légi forgalomnak már előbb is alkalma nyílt a kibontakozásra. Melléjük iktatjuk még Franciaország 1922. évi forgalmi teljesítményét is, mely elég élesen szemlélteti, hogy a légi közlekedés milyen eredményt mutathat fel olyan államban, ahol fejlődésének semmi sem állta útját.

Ország	Év	Vállalatok	Utak	Utasok	Árú súlya kg-ban
		száma			
Magyarország .	1923	3	1250	1.589	35.489
Hollandia . . .	1922	1	—	995	65.265
Németország . . .	1922	8	2504	7.730	65.379
Franciaország . . .	1922	6	7626	14.397	570.773

A légi közlekedés terén földrészünkön jelenleg Franciaországé a vezető szerep. Útvonalaival egész Európát behálózza, sőt repülőgépei Afrika északi részein is járnak.

Franciaország légi tevékenységének terjeszkedését az alábbi adatok mutatják:

Év	Társaságok	Repülő- gépek	Menetek	Megtett út hossza	Szállított		
	s z á m a				km	személy	árú (t.)
1919	4	—	988	266	558	7.0	397
1920	8	46	2386	854	1.379	48.1	3.925
1921	8	183	6282	2354	9.427	166.5	9.481
1922	6	258	7626	3543	14.397	529.6	41.173

A párizs—londoni fővonal 1921. és 1922. évi forgalmáról külön is vannak adataink. Ezekkel párhuzamban bemutatjuk Magyar-

ország legforgalmasabb útvonalának, a budapest—bécsinek 1922. és 1923. évi eredményeit. E két vonal forgalma a következő volt:

	Év	Az utak száma	Az utasok
Budapest—Bécs	1922	327	334
"	1923	787	1.235
Párizs—London	1921	2.558	9.608
"	1922	4.354	11.802

Végül a légi közlekedés gyorsaságának megvilágítására nem lesz érdektelen, ha megemlítjük, hogy a Budapest—Bécs közötti út menetideje gyorsvonaton $5\frac{1}{4}$ órát tesz ki, míg a repülőgéppel hozzávetőlegesen mindössze $1\frac{1}{2}$ órába kerül.

Várszeghy János dr.

Magyarország légi forgalma az 1922. és 1923. évben.

Aviatique en Hongrie en 1922 et en 1923.

Év és hónap Année et mois	A v i o n s Voyageurs							A s z á l l í t o t t			Az elvámolt árúk Marchandises dédouanées			Az előfordult Cas survenus de		
	Az érkezett arrivées		Az indult parties		Az utas nélkül			csoma- gok és újságok Colis et journaux	podgyász Bagages	levél Lettres	súly kg-ban poids en kg	értéke valeur	vám- összege montant des frais de douane	kényszer- visszatérés retour forcé	kényszer- leszállás descente forcée	géptörés rupture de la machine
	érkezett arrivées	indult parties	érkezett arrivées	indult parties	sans voyageurs	utassal	utassal									
Február 1922 Février 1923	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Március 1922 Mars 1923	4	3	3	3	1	—	1	1.25	130	1.68	1.25	70.160	351	—	—	—
Április 1922 Avril 1923	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Május 1922 Mai 1923	15	13	8	—	18	27	45	—	—	—	89.68	—	10.248	—	3	—
Június 1922 Juin 1923	34	33	14	13	38	50	88	—	—	—	121.45	—	62.546	4	—	—
Július 1922 Juillet 1923	29	32	9	7	25	44	69	—	—	—	193.07	—	45.422	1	—	—
Auguszt. 1922 Août 1923	26	29	14	6	25	38	63	—	—	—	416.37	—	25.113	2	—	—
Szept. 1922 Septemb. 1923	41	40	18	23	34	26	60	—	—	—	828.42	1,639.450	706.003	1	1	1
Október 1922 Octobre 1923	24	24	15	14	10	14	24	—	—	—	289.52	2,110.635	148.422	—	1	—
Novemb. 1922 Novemb. 1923	13	12	11	10	4	4	8	—	—	—	419.45	4,151.050	582.958	—	1	—
Mindössze 1922 Ensemble 1923	182	183	89	73	154	203	357	—	—	—	2.357.96	7,901.135	1.580.712	8	6	1
	617	633	225	244	762	827	1.589	18.162.84	15.067.80	2.257.90	4.998.33	366,847.726	21,146.091	14	3	1

Különböző államok külkereskedelmi mérlege aranypénzegységekre átszámítva.¹⁾
Bilan du commerce extérieur de quelques pays converti en monnaies-or.

Időszak	Behozatal	Kivitel	Behozatali (-) vagy kiviteli (+) többlet	Időszak	Behozatal	Kivitel	Behozatali (-) vagy kiviteli (+) többlet
Ausztria (o. korona)				Hollandia (h. forint)			
1920	1.701	932	— 769	1913	3.918	3.082	— 836
1921	1.699	904	— 795	1922	1.942	1.171	— 771
1922	1.591	1.047	— 544	1923	1.950	1.265	— 685
1923 I—X.	1.239	756	— 483	Magyarország (korona)			
Bulgária (leva)				1920	498	195	— 303
1913	189	93	— 96	1921	592	286	— 306
1920	184	136	— 48	1922	548	334	— 214
1921	138	105	— 33	1923 I—VI.	263.9	159.7	— 104.2
1922	143	156	+ 13	VII.	39.6	38.2	— 1.4
1923 I—III.	40	34	— 6	VIII.	46.7	41.1	— 5.6
Csehszlovákia (cs. K)				IX.	48.2	43.8	— 4.4
1923 I.	57	108	+ 51	X.	54.2	68.4	+ 14.2
II.	80	126	+ 46	XI.	59.2	67.9	+ 8.7
III.	110	131	+ 21	XII.	67.1	77.6	+ 10.5
IV.	123	153	+ 30	I—XII.	578.9	496.7	— 82.2
V.	86	145	+ 59	Nagybritánia (£)			
VI.	112	149	+ 37	1913	769	525	— 244
VII.	109	148	+ 39	1922	913	654	— 259
VIII.	116	142	+ 26	1923 I—X.	937	659	— 278
IX.	130	131	+ 1	Németország (márka)			
X.	157	149	— 8	1913	10.769	10.097	— 672
Dánia (d. korona)				1922	6.200	3.970	— 2.230
1913	777	637	— 140	1923 I.	564	311	— 253
1920	1.827	916	— 911	II.	446	361	— 85
1921	1.081	904	— 177	III.	503	436	— 67
1922	1.179	904	— 275	IV.	639	418	— 221
1923 I—XI.	1.227	947	— 280	Olaszország (lira)			
Ész.-am. Egyes.-Áll. (\$)				1913	3.645	2.512	— 1.133
1913	1.775	2.448	+ 671	1922	3.881	2.283	— 1.598
1920	5.102	8.080	+ 2.978	1923 I—XI.	3.687	2.256	— 1.431
1921	2.557	4.379	+ 1.822	Oroszország (rubel)			
1922	3.046	3.765	+ 719	1913	1.220	1.421	+ 201
1923 I—XI.	3.448	3.687	+ 239	1923 I.	14	5	— 9
Franciaország (frank)				II.	10	6	— 4
1913	8.421	6.880	— 1.541	III.	15	9	— 6
1922	10.021	8.645	— 1.376	IV.	9	7	— 2
1923 I—XI.	9.105	8.646	— 459	V.	16	11	— 5
				VI.	19	16	— 3
				VII.	10	17	+ 7
				VIII.	10	16	+ 4
				IX.	21	18	— 3
				Svájc (frank)			
				1913	1.920	1.376	— 544
				1920	3.722	2.875	— 847
				1921	2.069	1.928	— 141
				1922	1.887	1.740	— 147
				1923 I—IX.	1.470	1.202	— 268

¹⁾ L. Recueil Mensuel de l'Institut International du Commerce. 1923. 4.

A részvényvagyon értékének csökkenése a magyar korona újabb hanyatlása óta.

Diminution de la valeur des fonds-sociaux depuis la baisse récente de la couronne.

Résumé. C'est un phénomène caractéristique pour la Hongrie d'après la guerre mondiale, que les fonds-sociaux placés en sociétés anonymes en valeur intégrale valent en général, suivant l'appréciation à la Bourse, après la guerre considérablement moins que les capitaux originaux engagés. Les papiers-valeurs ne représentaient suivant les cours de la Bourse au mois de novembre 1923 qu'à peu près 40% de la valeur du temps de paix. Dans l'intervalle la valeur de la couronne hongroise diminua suivant la moyenne des cotes de Vienne de 26% et, par contre, le cours des papiers-valeurs exprimé en couronnes hongroises n'augmenta que dans une mesure fort modique. Si nous calculons la valeur de la partie prépondérante des actions cotées à la Bourse de Budapest, nous apercevons, que la valeur des sociétés anonymes diminuait du 21 novembre 1923 au 28 janvier 1924 de 1826 millions de francs suisses à 1545 millions de francs suisses. De la sorte, le fonds-social placé en sociétés anonymes et pris en considération cette fois-ci a subi pendant les derniers deux mois une perte de 281 millions de francs suisses. Cette perte, vu que les entreprises sont presque sans exception estimées au-dessous de leur valeur, ne peut être considérée que comme transitoire, par conséquent, provisoirement du moins, l'égalisation de cette perte est à espérer.

Az Ausztriának nyújtott nemzetközi kölcsön lehetővé tette — mint az a Magyar Statisztikai Szemle e számában közölt érdekes grafikomból is kitűnik, hogy Ausztria valutája az elmúlt évben a középeurópai államok valutái között a legnagyobb stabilitást tudta felmutatni. Remélhető, hogy Magyarország által felveendő külföldi kölcsön is módot fog nyújtani egy állandóbb jellegű értékmérő biztosítására, s így pénzünk értéke a jövőben már nem fogja az utolsó évek óriási ingadozásait követni. Meg fognak tehát ezzel kapcsolatban szünni az elértéktelenedő pénztől való menekülés gazdasági tünetei.

Az elértéktelenedő korona terelte erősebben a belöldi tőke figyelmét a részvényvállalatok felé, a stabilizálandó koronához fűződő biztonság érzete pedig lehetővé teszi azt, hogy a külföldi tőke fokozottabb mértékben érdeklődjék a magyar értékek iránt.

Az itt érintett helyzet előestéjén jelentős érdekekkel bír annak vizsgálata, hogy mily értéket képviselnek a világháború előtti értékűkhöz képest a magyar értékpapírok egy stabil valutaértékben kifejezve. A Magyar Statisztikai Szemle éppen ezért a legutóbb megjelent 9—12. számában bő s rendkívül nagy számításokkal járó áttekintést nyújtott a részvénypiac háború előtti és utáni alakulásáról. A legutolsó időpont azonban, mellyel a Szemle idézett cikke foglalkozott, 1923. évi november hó 21-e volt, mely idő óta a magyar korona zürichi jegyzése 0.03 centime-

ról 0.02 centime-ra, az effektív magyar korona bécsi jegyzése pedig 215—220 osztrák koronáról 160 osztrák koronára süllyedt. E körülmény újból rendkívül aktuálissá teszi annak vizsgálatát, hogy a magyar korona újabb hanyatlása, ha talán csak időlegesen is, a részvényvagyon értékének mily mértékű változását vonta maga után.

A budapesti tőzsdei forgalomba bevezetett részvények túlnyomó részének értékét kiszámítva, azt látjuk, hogy a számbavett részvényvállalatok értéke 1923. évi november hó 21-től 1924. évi január hó 28-ig 1.826 millió svájci frankról 1.545 millió svájci frankra csökkent. A részvényvállalatokba fektetett s ez alkalommal figyelembe vett tőkének tehát a legutóbbi két hónap alatt 281 millió svájci frank értékvesztése volt. Ezt az értékvesztést szembe állítva a magyar korona értékvesztésével, látjuk, hogy a veszteség az értékpapíroknál 15.3%-ot tett akkor, amidőn a magyar korona értékvesztése 26% volt. Az értékpapíroknak tehát ahhoz, hogy a múlt évi november hó 21-i tényleges s viszonylag elég alacsony értéket elérjék, a f. évi január hó 28-i árfolyamokhoz képest egy változatlan koronaárfolyamot feltételezve, 18%-kal kellene emelkedniök.

Megjegyzendő, hogy a számítások alapjául ezúttal sem szolgálhattak a tőzsdén jegyzett összes részvények, hanem csak az alább következő táblázatban (lásd a 18—22. oldalakon lévő táblázatot) felsorolt vállalatok részvényei.

A táblázatokban szereplő vállalatok részvényei ugyan a tőzsdén jegyzett összes vállalatok részvényeinek több mint 80%-át képezik s ennél fogva általános következtetésekre elég biztos és szilárd alapot nyújtanak. A Szemle utolsó számában szereplő vállalatok közül több vállalat időközben tőkeemelést hajtott végre s ezeknél nem lehetett a táblázatban feltüntetett egy részvényre eső értéket egyszerűen viszonyítani a múlt évi novemberi értékhez. Kísérletképen itt a mostani érték kiszámítása azon feltevés alapján történt, hogy mennyi lehetne a mai árfolyam figyelembevételével a részvény értéke, ha időközben nem lett volna tőkeemelés. E feltevés mellett az értékszámítás a szóbanforgó néhány vállalatnál úgy történt, hogy a január 28-i részvényárfolyam értékéből levonatott a tőkeemeléssel kapcsolatos részvénytársaságok részének megfelelő rész (t. i. ha 2 régre adatott 1 új, akkor a befizetés egyharmadrésze) s e művelet végrehajtása után fennmaradó összeghez hozzáadott a január 28-i árfolyamból a régi részvényeknek az új részvénybe, illetve részvényekbe átosztódott hányada (t. i. ha 2 régi részvényre 1 új adatott, akkor a január 28-i árfolyam egyharmadrésze). Ez a mód nem tökéletes ugyan, de csak így lehetett a több megkísérelt módszer közül, abban az esetben, ha mint az alábbi táblázatban egy részvényre vonatkozólag végeztek a számítások, a legjobban megközelíteni a régi részvényállománynak leginkább megfelelő valószínű árfolyamot. E számítási mód szerint megállapított árfolyamok és az ezen alapon kiszámított svájci frankértékek a táblázatokban csillaggal vannak megjelölve s mindössze csak hat vállalatra vonatkoznak s ennél fogva a végeredményre lényeges befolyást nem gyakorolhatnak. Meg kell azonban jegyezni azt, hogy néhány vállalatot, miután a tőkeemelésre vonatkozó adatok nem állottak minden esetben rendelkezésre, ki kellett hagyni a táblázatokból s ennél fogva ezúttal néhány vállalattal kevesebb szerepel a táblázatokban, mint a Szemle 9—12. számában.

Az összes számbavett részvényvállalatok tőzsdei értéke, mint azt már fentebb említettük, 15,3%-os visszaesést mutat. A visszaesés mértéke azonban a részvényvállalatok különféle csoportjaiban igen különböző. A végleteket képviselik a biztosítóintézetek viszonylag rendkívül kicsiny 3%-os és a gőzmalmok a feltűnő nagy 41%-os értékcsökkenéssel. Az átlagon aluli értékvesztéssel bírnak a sör-, szesz- és cukoripari vállalatok (8%), a vas- és fémművek (8%), a bányavállalatok (9%), a villamossági vállalatok (10%), a textilipari

vállalatok (12%) és a vegyipari vállalatok (14%). Majdnem eléri az átlagos veszteséget a pénzügyintézetek 14,8%-kal és valamivel túlhaladják a téglagyárak 16%-kal. Tekintélyes és 27%-kal az átlagot is erősen meghaladó s számszerűleg is nagy összegre rúgó az értékvesztése a gépgyáraknak. A könyvnyomdáknál is igen nagy 35%-os értékvesztést találunk, ez a szám azonban a legnagyobb nyomdavállalatunk, az Athenaeum adatai nélkül jött létre. Ha az Athenaeum nyomdát, mely időközben egy nagyarányú tőkeemelési műveletet hajtott végre az előbb említett módon, szintén számbavesszük, akkor a nyomdavállalatoknál az értékvesztés megközelíti az 50%-ot.

A részvények darabonkinti értéke az általános értékcsökkenés, valamint az időközi tőkeemelések által előidézett értékelaprózás folytán újabb csökkenést mutat. Az 1913. év végén a budapesti értéktőzsdén jegyzett részvények értéke darabonkint átlag 694 svájci frank volt. Az 1924. évi január hó 28-án a bécsi tőzsdén jegyzett effektív magyar koronaárfolyam paritásával az egyszerű átlagszámítás szerint 67 svájci frank volt. Értékben 1924. január hó 28-án is a legdrágább részvények a biztosítók és bányavállalatok, melyek átlagosan 234, illetve 155 svájci frankot értek. Jelenleg a budapesti tőzsdén a magyar koronaárfolyam paritásával számítva, ezer svájci frank értékű részvény csak egy van, az Első Magyar Általános Biztosítóintézet részvénye, melynek értéke 1052 svájci frank. Rendkívül nagy a száma azonban az egész kis, 2—3 frank értékű részvényeknek is, ami azt eredményezi, hogy a budapesti értéktőzsdei részvényekben való kötések aránylag kis tőkét igényelnek. Ez természetes is akkor, amidőn a tőzsdén a társadalom szegényebb néprétegei is érdekelve vannak. A gazdag Angliában, hol a részvényekbe való tőkebefektetés már a világháború előtt is igen általános volt, gyakoriak az egy font körüli, sőt voltak 2—3 shilling értékű részvények is.

E sorok lezárásának napján az effektív magyar korona bécsi jegyzése 172 ról 176-ra emelkedett. A számítások pedig 160-as korona mellett történtek, tehát a részvényvállalatok svájci frankban kifejezett értéke, miután a január hó 28-i tőzsdei jegyzésekhez képest általában lényeges eltolódások nem voltak svájci frankban, mintegy 8—10%-kal több, mint a 160-as korona alapján számítva. Ez azt jelenti, hogy a részvényvállalatokba fektetett tőke vesztesége múltévi november óta mintegy 150 millió svájci frank.

Tormay Béla.

A részvénytársulat megnevezése <i>Désignation des Sociétés Anonymes</i>	Árfolyamérték magyar korona- nákban <i>Valeur du cours en couronnes hongroises</i>		Árfolyamérték svájci frankokban <i>Valeur du cours en francs suisses</i>				A részvények svájci frank értékének növekedése (+) vagy csökkenése (-) 1923 november 21-től 1924 január 28-ig <i>Augmentation (+) ou diminution (-) de la valeur des actions en francs suisses du 21 novembre 1923 au 28 janv. 1924</i>	A koronaárfolyamváltozásnak az 1923 november 21-i árfolyamhoz viszonyítva, milyen részvényárfolyam felelne meg <i>Quel cours d'action devrait corresp. au changement du cours de la cour. hong. par rap. au cours du 21 nov. 1923</i>	Az összes részvények értéke svájci frankokban a bécsi paritás szerint <i>Valeur de l'ensemble des actions en francs suisses suivant la parité de Vienne</i>		
	1923 november 21-én <i>le 21 novembre 1923</i>	1924 január 28-án <i>le 28 janvier 1924</i>	a zürichi paritás szerint <i>suivant la parité de Zurich</i>		a bécsi effectív koronaárfolyam paritásával <i>avec la parité du cours effectif de Vienne de la couronne hongroise</i>	1923 nov. 21-én <i>le 21 nov. 1923</i>			1924 január 28-án <i>le 28 janv. 1924</i>		
	ezer korona <i>mille couronnes</i>	ezer korona <i>mille couronnes</i>	svájci frank <i>francs suisses</i>		o/o	ezer korona <i>mille cour.</i>			ezer svájci frank <i>mille francs suisses</i>		
Pénzintézetek. <i>Établissements de crédit.</i>								**)			
Angol-magyar bank rt. *)	129	124	39	25	23	17	—	26	172	29.900	22.100
Földhitelbank rt.	320	410	96	82	58	54	—	7	426	37.700	35.100
Hazai bank rt.	240	248	72	50	43	33	—	23	319	34.000	26.400
Hermes magyar ált. váltóüzlet rt.	70	88	21	18	13	12	—	8	93	6.500	6.000
Lloyd-bank rt.	19	19	5	4	3	3	—	—	25	15.000	15.000
Magyar általános hitelbank rt. . .	605	681	181	136	106	90	—	15	805	145.750	123.750
Magyar általános ingatlanbank rt.	330	390	99	78	59	51	—	14	439	5.900	5.100
Magyar-cseh iparbank rt.	22	22	7	5	4	2-9	—	27	29	14.000	10.150
Magyar forgalmi bank rt.	47	51	14	10	8	7	—	12	63	4.000	3.500
Magyar jelzáloghitelbank rt. . . .	47	140	14	28	8	18	+	125	63	2.200	4.850
Magyar kereskedelmi hitelbank rt.	30	30	9	6	5	4	—	20	40	5.000	4.000
Magyar leszámít.-és pénzv.-bank rt.	112	116	34	23	20	15	—	25	149	40.000	30.000
Magyar-olasz bank rt.	40	29	12	6	7	4	—	43	53	24.500	14.000
Magyar takp. közp. jelz.-bankja rt.	16	19	5	4	3	2-5	—	17	21	3.375	2.812
Magyar városi bank rt.	12	12	4	3	3	1-6	—	47	16	7.500	6.000
„Mercur“ váltóüzleti rt.	26	24	8	5	5	3	—	40	35	12.500	7.500
Nemzeti takarékpénztár és bank rt.	41	55	12	11	7	7	—	—	55	2.800	2.800
Pesti magyar keresk. bank rt. . . .	1.185	1.550	356	310	208	205	—	1	1.576	83.200	82.000
Belvárosi takarékpénztár rt. . . .	43	45	13	9	8	6	—	25	57	6.400	4.800
Budapest-lipótvárosi takarékp. rt.	18	16	5	3	3	2	—	33	24	3.750	2.500
Egyesült budapesti főv. takp. rt.	210	247	63	49	38	33	—	13	279	22.800	19.800
Kőbányai takarékpénztár rt. . . .	32	27	10	5	6	4	—	33	43	600	400
Magyar általános takarékp. rt. . . .	190	238	57	48	34	31	—	9	253	23.800	21.700
Magyar orsz. közp. takarékp. rt.	195	235	59	47	35	31	—	11	259	14.000	12.400
Pesti hazai első takp.-egyes. rt.	4.100	4.760	1.230	952	719	628	—	13	5.453	89.875	78.500
Összesen — <i>Total</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	635.050	541.162
Biztosítóintézetek. <i>Sociétés d'assurance.</i>											
Első magyar ált. bizt. társ. rt. . . .	6.000	8.100	1.800	1.620	1.052	1.069	+	2	7.980	8.416	8.552
„Foncière“ ált. biztosítóintézet rt.	280	350	84	70	50	46	—	2	372	4.000	3.680
Magyar-francia biztosító rt.	370	400	111	80	67	53	—	21	492	1.675	1.325
Magyar jég- és viszontbizt. rt. . . .	185	240	56	48	34	32	—	6	246	850	800
„Nemzeti“ balesetbiztosító rt. . . .	70	70	21	14	13	9	—	31	93	130	90
„Pannonia“ viszontbiztosító rt. . . .	1.000	1.500	300	300	175	198	+	13	1.333	560	633
Összesen — <i>Total</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15.631	15.080
Bányavállalatok. <i>Mines.</i>											
Esztergom—szászvári kőszénb. rt.	360	490	108	98	63	65	+	3	479	14.175	14.625
Felsőmagyar. bánya- és kohóműrt.	700	1.070	210	214	123	141	+	15	931	9.840	11.280
Magyar általános kőszénbánya rt.	2.460	3.095	738	619	431	409	—	5	3.272	104.302	98.978
Nagybányai kőszénbánya rt.	200	265	60	53	36	35	—	3	266	2.880	2.800
Salgótarjáni kőszénbánya rt.	585	690	176	138	103	91	—	12	778	77.250	68.250
Urikány—zsilvölgyi kőszénbánya részv.-társ. *)	1.525	1.421	458	284	268	188	—	6	2.028	27.872	19.552
Összesen — <i>Total</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	236.319	215.485

Tájékoztató megjegyzések a táblázatok utolsó oldalán. — Voir les notes explicatives à la fin des tableaux.

A részvénytársulat megnevezése <i>Désignation des Sociétés Anonymes</i>	Árfolyamérték magyar koronákban <i>Valeur du cours en couronnes hongroises</i>		Árfolyamérték svájci frankokban <i>Valeur du cours en francs suisses</i>						Az összes részvények értéke svájci frankokban a bécsi paritás szerint <i>Valeur de l'ensemble des actions en francs suisses suivant la parité de Vienne</i>		
	1923 november 21-én <i>le 21 novembre 1923</i>	1924 január 28-án <i>le 28 janvier 1924</i>	a zürichi paritás szerint <i>suivant la parité de Zurich</i>		a bécsi effectív koronaárfolyam paritásával <i>avec la parité du cours effectif de l'ienne de la couronne hongroise</i>		A részvények svájci frank értékének növekedése (+) vagy csökkenése (-) 1923 november 21-től 1924 január 28-ig <i>Augmentation (+) ou diminution (-) de la valeur des actions en francs suisses du 21 novembre 1923 au 28 janv. 1924</i>	1923 nov. 21-én <i>le 21 nov. 1923</i>	1924 január 28-án <i>le 28 janv. 1924</i>		
	ezer korona <i>mille couronnes</i>	ezer korona <i>mille couronnes</i>	svájci frank <i>francs suisses</i>	svájci frank <i>francs suisses</i>	0	0		ezer korona <i>mille cour.</i>	ezer svájci frank <i>mille francs suisses</i>		
Téglagyárak és egyéb kőipari vállalatok. <i>Briqueteries et autres entreprises de l'industrie de la pierre.</i>											
Beocsini cementgyári Unió rt.	1.150	1.280	345	256	202	169	—	16	1.530	15.150	12.675
Budapest-szentlőrinci téglagyár rt.	140	130	42	26	25	17	—	32	186	3.333	2.267
Egyesült tégl- és cementgyár rt.*)	230	158	69	32	41	21	—	49	305	6.150	3.150
"István"-téglagyár rt.	55	53	17	11	10	7	—	30	73	1.000	700
Kőbányai gőztéglagyártárs. Pesten	190	200	57	40	36	26	—	28	253	2.880	2.080
Magnezit-ipar rt.	2.700	3.575	810	715	474	472	—	—	3.591	23.108	23.010
Magyar asphalt rt.	60	56	18	11	11	7	—	36	80	1.320	840
Magyar kerámiái gyár rt.	125	115	38	23	23	15	—	35	166	1.840	1.200
Ujlaki tégl- és mészégető rt.	230	270	69	54	41	36	—	12	306	2.460	2.160
Összesen — Total	—	—	—	—	—	—	—	—	—	57.241	48.082
Faipari vállalatok. <i>Entreprises de l'industrie du bois.</i>											
Egyesült fa- és ipar rt.	26	50	8	10	5	7	+	40	35	1.000	1.400
Fornégyár és keményfaterm. rt.	20	19	6	4	4	25	—	37	26	1.440	900
Guttman S. H. rt.	560	870	168	174	101	115	+	14	745	20.200	23.000
Hazai fatermelő rt.	175	175	53	35	32	23	—	28	233	7.680	5.520
Honi faiparegylet rt.	13	12	4	2	2	15	—	25	17	135	101
Kőrösbányai erdőipar rt.	9	6	3	1	2	07	—	65	13	750	262
Kronberger-féle faipar rt.	18	16	6	3	4	21	—	47	24	1.800	945
Lignum Trust A.-G.	98	118	29	24	17	16	—	6	130	595	560
Magyar erdő- és faüzem rt.	11	9	3	2	2	11	—	45	14	180	99
Malomsoky J. asztalosárúgyár rt.	14	18	4	4	2	23	+	15	18	600	690
"Ofa" Holzindustrie A.-G. Zürich	520	630	156	126	94	83	—	12	692	13.160	11.620
Szlavoniai faipari rt.	73	92	22	18	13	12	—	8	97	10.400	9.600
Union des usines et des exploitations forestières de Nasic	2.000	2.375	600	475	360	314	—	13	2.666	61.200	53.380
Viktória bútór- és faárúgyár rt.	13	11	4	2	2	14	—	30	17	1.000	700
Zabolai faipar rt.	139	145	42	29	25	19	—	24	185	3.125	2.375
Zentai és roskányi egy. iparv. rt.	180	190	54	38	32	25	—	22	239	1.920	1.500
Összesen — Total	—	—	—	—	—	—	—	—	—	125.185	112.652
Vas- és fémművek. <i>Industrie sidérurgique et métallurgique.</i>											
Köburg Fülöp herceg-féle bányász- és kohóművek rt.	40	56	12	11	7	7	—	—	53	1.820	1.820
Győrffy-Wolf fémárúgyár rt.	95	105	29	21	17	14	—	18	125	1.700	1.400
Dr. Lipták és társa épít. és vasip. rt.*)	23	23	7	5	4	3	—	25	30	4.000	3.000
Magyar acélárúgyár rt.	235	280	70	56	42	37	—	12	313	4.200	3.700
Magyar-belga fémipar rt.	160	200	48	40	29	26	—	10	213	2.320	2.080
Magyar ólomárúgyár rt.	30	32	9	6	5	4	—	20	39	1.000	800
Rimamurányi-salgótarjáni vműrt.	103	139	31	28	19	18	—	5	137	35.340	33.480
Összesen — Total	—	—	—	—	—	—	—	—	—	50.380	46.280

Tájékoztató megjegyzések a táblázatok utolsó oldalán. — Voir les notes explicatives à la fin des tableaux.

A részvénytársulat megnevezése <i>Désignation des Sociétés Anonymes</i>	Árfolyamérték magyar koronákban <i>Valeur du cours en couronnes hongroises</i>		Árfolyamérték svájci frankokban <i>Valeur du cours en francs suisses</i>						A részvények svájci frank értékének növekedése (+) vagy csökkenése (-) 1923 november 21-től 1924 január 28-ig <i>Augmentation (+) ou diminution (-) de la valeur des actions en francs suisses du 21 novembre 1923 au 28 janv. 1924</i>	A koronaárfolyamváltozásnak az 1923 november 21-i árfolyamhoz viszonyítva, milyen részvényárfolyam felelne meg <i>Quel cours d'action devrait corresp. au changeant du cours de la couronne hong. par rap. au cours du 21 nov. 1923</i>	Az összes részvények értéke svájci frankokban a bécsi paritás szerint <i>Valeur de l'ensemble des actions en francs suisses suivant la parité de Vienne</i>	
	1923 november 21-én <i>le 21 novembre 1923</i>	1924 január 28-án <i>le 28 janvier 1924</i>	a zürichi paritás szerint <i>suyvant la parité de Zurich</i>			a bécsi effectív koronaárfolyam paritásával <i>avec la parité du cours effectif de Vienne de la couronne hongroise</i>					1923 nov. 21-én <i>le 21 nov. 1923</i>	1924 január 28-án <i>le 28 janv. 1924</i>
	ezer korona <i>mille couronnes</i>	ezer korona <i>mille couronnes</i>	svájci frank <i>francs suisses</i>		svájci frank <i>francs suisses</i>		%	ezer korona <i>mille cour.</i>			ezer svájci frank <i>mille francs suisses</i>	
Gépgyárak. <i>Fabriques de machines.</i>									**)			
Első magy. gazdasági gépgyár rt.	135	180	42	36	25	24	—	4	180	2.813	3.038	
Fegyver- és gépgyár rt.	1.475	1.535	443	307	259	213	—	18	1.962	15.540	12.780	
Ganz és Tsa-Danubius gép- és vaggongyár rt.	4.950	4.650	1.485	930	868	614	—	29	6.583	164.052	116.046	
Gép- és vasútfelsz. rt.	126	134	38	27	23	18	—	22	168	5.752	4.500	
Hoffherr-Schranz és Clayton-Schuttleworth mezőg. gépgyár	195	170	49	34	29	22	—	24	260	10.875	8.250	
Kühne mezőgazd. gépgyár rt.	67	65	20	13	12	9	—	25	89	3.480	2.610	
Láng L. gépgyár rt.	150	169	45	34	25	22	—	12	200	3.750	3.300	
Magyar ált. gépgyár rt.	53	57	16	12	10	8	—	20	70	5.000	4.000	
Magyar vegyipari gépgyár rt.	30	40	9	8	5	5	—	—	40	525	525	
Roessemann és Kühnemann rt.	52	91	16	18	10	11	+	10	69	1.500	1.650	
Schlick-Nickolson gép-, vagon- és hajógyár rt.	100	106	30	21	18	14	—	22	133	7.835	6.094	
Teudloff és Dittrich armatura-, szivattyú és gépgyár rt.	112	93	34	19	20	12	—	40	149	2.000	1.200	
Wörner J. és Tsa gépgyár rt.	21	20	6	4	4	2.6	—	35	28	1.320	858	
Összesen — <i>Total</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	224.442	164.851	
Villamossági vállalatok. <i>Entreprises d'électricité.</i>												
Ganz-féle villamossági rt.	2.175	2.400	653	480	392	317	—	19	2.893	49.392	39.942	
Egyesült izzólámpa és villam. rt.	510	755	153	151	92	102	+	11	678	24.150	26.775	
„Phöbus“ villamos vállalatok rt.	45	44	14	9	8	6	—	25	60	3.200	2.400	
Telefongyár rt.	140	178	42	36	25	24	—	4	186	4.063	3.900	
Összesen — <i>Total</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	80.805	73.017	
Sör-, szesz- és cukoripari vállalatok. <i>Entreprises de l'industrie de bière, d'alcool et du sucre.</i>												
Első magyar részvényserfőződe*)	230	245	69	49	41	32	—	22	306	13.940	10.880	
Fővárosi serfőző rt. Kőbányán	28	29	8	6	5	4	—	20	37	1.725	1.380	
Gschwindt-féle szeszgyár rt.	300	310	90	62	54	41	—	24	400	7.290	5.535	
Gr. Keglevich István utódai cognacgyár rt.	24	20	7	4	4	2.6	—	35	32	300	195	
Király serfőzde rt.	60	64	18	13	11	8	—	27	80	1.320	960	
Kőbányai polg. serf.	400	475	120	95	72	63	—	12	532	8.910	7.796	
Magyar cukoripar rt.	2.950	3.875	885	775	518	512	—	1	3.924	77.700	76.800	
„Pannonia“ serfőző rt. Pécssett	18	15	5	3	3	1.9	—	37	23	840	532	
Stummer Károly cukorgyárak rt.	1.400	1.650	420	330	252	218	—	13	1.862	12.285	10.628	
Temesvári sörgyár rt.	130	125	39	25	23	17	—	26	173	1.610	1.190	
Villányi pezsgőgyár és borpince rt.	60	52	18	10	11	7	—	36	80	990	630	
Összesen — <i>Total</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	126.910	116.526	

Tájékoztató megjegyzések a táblázatok utolsó oldalán. — *Voir les notes explicatives à la fin des tableaux.*

A részvénytársulat megnevezése <i>Désignation des Sociétés Anonymes</i>	Árfolyamérték magyar koronaiban <i>Valeur du cours en couronnes hongroises</i>		Árfolyamérték svájci frankokban <i>Valeur du cours en francs suisses</i>						Az összes részvények értéke svájci frankokban a bécsi paritás szerint <i>Valeur de l'ensemble des actions en francs suisses suivant la parité de Vienne</i>		
	1923 november 21-én <i>le 21 novembre 1923</i>	1924. január 28-án <i>le 28 janvier 1924</i>	a zürichi paritás szerint <i>suyvant la parité de Zurich</i>			a bécsi effectív koronaárfolyam paritásával <i>avec la parité du cours effectif de Vienne de la couronne hongroise</i>			1923 nov. 21-én <i>le 21 nov. 1923</i>	1924. január 28-án <i>le 28 janv. 1924</i>	
			1923 nov. 21-én <i>le 21 nov. 1923</i>	1924 jan. 28-án <i>le 28 janv. 1924</i>	1923 nov. 21-én <i>le 21 nov. 1923</i>	1924 jan. 28-án <i>le 28 janv. 1924</i>	1923 nov. 21-én <i>le 21 nov. 1923</i>	1924 jan. 28-án <i>le 28 janv. 1924</i>			
	ezer korona <i>mille couronnes</i>		s v á j c i f r a n k <i>f r a n c s s u i s s e s</i>						%	ezer korona <i>mille cour.</i>	ezer svájci frank <i>mille francs suisses</i>
Gőzmalmok. <i>Minoteries.</i>									**)		
Borsod-Miskolci gőzmalom rt.	109	136	33	27	20	18	—	10	145	8.500	7.550
Első budapesti gőzmalom rt.	200	113	60	23	36	15	—	58	266	15.120	6.300
Első törökszentmiklósi gőzm. rt.	30	26	9	5	5	3.3	—	34	40	1.200	792
Gizella-gőzmalom rt.	56	60	17	12	10	8	—	20	74	3.000	2.400
Hungária egyesült gőzmalmok rt.	102	120	31	24	19	16	—	16	136	3.990	3.360
Király-malom Hedrich és Strauss rt.	60	35	18	7	11	5	—	55	80	1.320	600
Pesti Viktória-gőzmalom *)	430	331	129	66	77	44	—	43	572	23.100	13.200
Transdanubia egyesült gőzm. rt.	152	80	46	16	28	11	—	61	202	5.600	2.200
Összesen — <i>Total</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	61.830	36.402
Vegyipari vállalatok. <i>Entreprises de l'industrie chimique.</i>											
Alt. osztr.-magy. légszesztársulat	650	900	200	180	120	119	—	1	865	2.520	2.499
„Danica“ vegyipar rt.	100	132	30	26	18	17	—	6	133	4.320	4.080
Első pesti spódium- és enyvgyár rt.	178	198	53	40	32	26	—	19	237	10.240	8.320
„Flóra“ gyertya- és szappangy. rt.	170	210	51	42	31	28	—	10	226	3.255	2.940
„Hungária“ műtrágyagyár rt.	220	240	66	48	40	32	—	20	293	15.468	12.374
„Klotild“ vegyipar rt.	90	130	27	26	16	17	+	6	120	6.000	6.375
Dr. Keleti és Murányi vegy. gyár rt.	46	40	14	8	8	5	—	37	61	960	600
Klein és Fia piperesszappangy. rt.	12	11	4	2	2	1.4	—	30	16	1.000	710
Marosvásárhelyi kőolajfin. gyár rt.	150	115	45	23	27	15	—	44	196	540	300
Olajművek rt. Kohn Adolf és Tsa	70	86	21	17	13	11	—	15	93	5.850	4.950
Összesen — <i>Total</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	50.153	43.148
Könyvnyomdák és könyvkiadóvállalatok. <i>Imprimeries.</i>											
„Globus“ nyomdai műintézet rt.	62	56	19	11	11	7	—	36	82	1.870	1.190
Kunossy grafikai műintézet rt.	31	27	9	5	5	3.5	—	30	41	300	210
„Pallas“ irodalmi és nyomdai rt.	60	60	18	12	11	8	—	27	80	1.980	1.440
Révai testvérek irod. intézet rt.	140	75	42	15	25	10	—	60	186	750	300
Rigler J. Ede papírneműgyár rt.	103	95	31	19	19	13	—	32	136	1.425	975
Összesen — <i>Total</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6.325	4.115
Textilipari vállalatok. <i>Entreprises de l'industrie textile.</i>											
Első magyar gyapjúmosó rt.	85	75	26	15	16	10	—	37	113	4.800	3.000
Egyes. wernstadti textilipar rt.	19	34	6	7	4	4	—	—	25	300	300
Első magy. szövő- és kötőgyár rt.	63	61	19	12	11	8	—	27	84	1.980	1.440
Juta- és kenderipar rt.	180	190	54	38	32	25	—	22	239	2.400	4.375
Kartonnyomóipar rt.	94	95	28	19	17	13	—	24	124	7.650	5.850
Magyar kender- és lenipar rt.	100	100	30	20	18	13	—	28	133	2.700	1.950
Magyar pamutipar rt.	230	294	69	59	41	39	—	5	306	6.765	6.435
Összesen — <i>Total</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26.595	23.350

Tájékoztató megjegyzések a táblázatok utolsó oldalán. — *Voir les notes explicatives à la fin des tableaux.*

A részvénytársulat megnevezése <i>Désignation des Sociétés Anonymes</i>	Árfolyamérték magyar koronákban <i>Valeur du cours en couronnes hongroises</i>		Árfolyamérték svájci frankokban <i>Valeur du cours en francs suisses</i>						Az összes részvények értéke svájci frankokban a bécsi paritás szerint <i>Valeur de l'ensemble des actions en francs suisses suivant la parité de Vienne</i>		
	1923 november 21-én <i>le 21 novembre 1923</i>	1924 január 28-án <i>le 28 janvier 1924</i>	a zürichi paritás szerint <i>suivant la parité de Zurich</i>			a bécsi effectív koronaárfolyam paritásával <i>avec la parité du cours effectif de Vienne de la couronne hongroise</i>			1923 nov. 21-én <i>le 21 nov. 1923</i>	1924 január 28-án <i>le 28 janv. 1924</i>	
	1923 nov. 21-én <i>le 21 nov. 1923</i>	1924 jan. 28-án <i>le 28 janv. 1924</i>	1923 nov. 21-én <i>le 21 nov. 1923</i>	1924 jan. 28-án <i>le 28 janv. 1924</i>	1923 nov. 21-én <i>le 21 nov. 1923</i>	1924 jan. 28-án <i>le 28 janv. 1924</i>	1923 nov. 21-én <i>le 21 nov. 1923</i>	1924 január 28-án <i>le 28 janv. 1924</i>			
	ezer korona <i>mille couronnes</i>		svájci frank <i>francs suisses</i>						0/0	ezer korona <i>mille cour.</i>	ezer svájci frank <i>mille francs suisses</i>
Egyéb vállalatok. <i>Autres entreprises.</i>									**)		
Frankl A. Hermann fiai rt.	100	124	30	25	18	16	—	11	133	6.480	5.760
Bárdi József automobil rt.	15	14	4	3	2	18	—	10	20	500	450
Bóni gyártelep és mezőgazd. rt.	95	104	29	21	17	14	—	18	126	4.420	3.640
Első magyar papiripar rt.	56	46	17	9	10	6	—	40	74	1.500	900
Felten kábel- és sodronygyár rt.	750	1.050	225	210	135	139	+	3	998	5.063	5.213
Goldberger Sám. F. és fiai rt.	98	88	29	18	17	12	—	29	130	5.950	4.200
Liget szanatórium rt.	25	25	7	5	4	3	—	25	33	800	600
Magyar fém- és lámpaárugyár rt.	225	238	67	48	40	31	—	22	299	4.800	3.720
Magyar östermelő rt.	245	290	73	58	44	38	—	14	326	10.000	9.500
Magyar vasúti forgalmi rt.	175	295	53	59	32	39	+	22	232	8.000	9.750
Mezőgazdasági ipar rt.	605	638	181	127	109	84	—	23	805	65.400	50.400
„Oceán“ konzervgyár rt.	42	45	13	9	8	6	—	25	56	4.000	3.000
Püspöki uradalmi bérpince rt.	22	20	7	4	4	26	—	35	29	640	416
Royal nagyszállóda rt.	140	180	42	36	25	24	—	4	186	2.160	2.074
„Turul“ cipőgyár rt.	84	85	25	17	15	11	—	27	117	2.250	1.650
Unió színházüzem rt.	20	35	6	7	4	46	+	15	27	345	397
Zagyvapálfalvai üveggyár rt.	62	51	19	10	11	7	—	36	82	5.500	3.500
Összesen — <i>Total</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	127.808	105.170
Főösszeg — <i>Total général</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,824.674	1,545.320

A számítások az utolsó két rovat kivételével mindig csak egy részvényre vonatkoznak. — *Les calculs se rapportent toujours à une seule action, sauf les deux dernières rubriques.*

A *)-gal megjelölt vállalatok alaptőkét emelték s az e miatt végrehajtott kombinatív számítások folytán az adatok nem fedik az 1924. január 28-iki tőzsdei árfolyamot. — *Les entreprises marquées d'un *) ont augmentée leurs capitaux et à cause des calculs combinatifs dus à ce procédé, les données ne correspondent pas au cours de la Bourse du 28 janvier 1924.*

A **)-gal jelölt rovatban közölt összegek csupán a koronaárfolyam esikkenése folytán beállott értékváltozások szemléltetésére szolgálnak s természetesen, hogy nem mutatják az egyes részvények értékelésére hatással bíró egyéb tényezők befolyását. — *Les montants démontrés dans les colonnes indiquées de **) ne servent que pour l'observation des changements de la valeur provenant de la baisse de la couronne, par conséquent, ils ne démontrent pas l'effet des autres facteurs ayant de l'influence sur l'appréciation des différentes actions.*

Magyarország és a környező államok valutáinak zürichi árfolyama 1923-ban.¹⁾

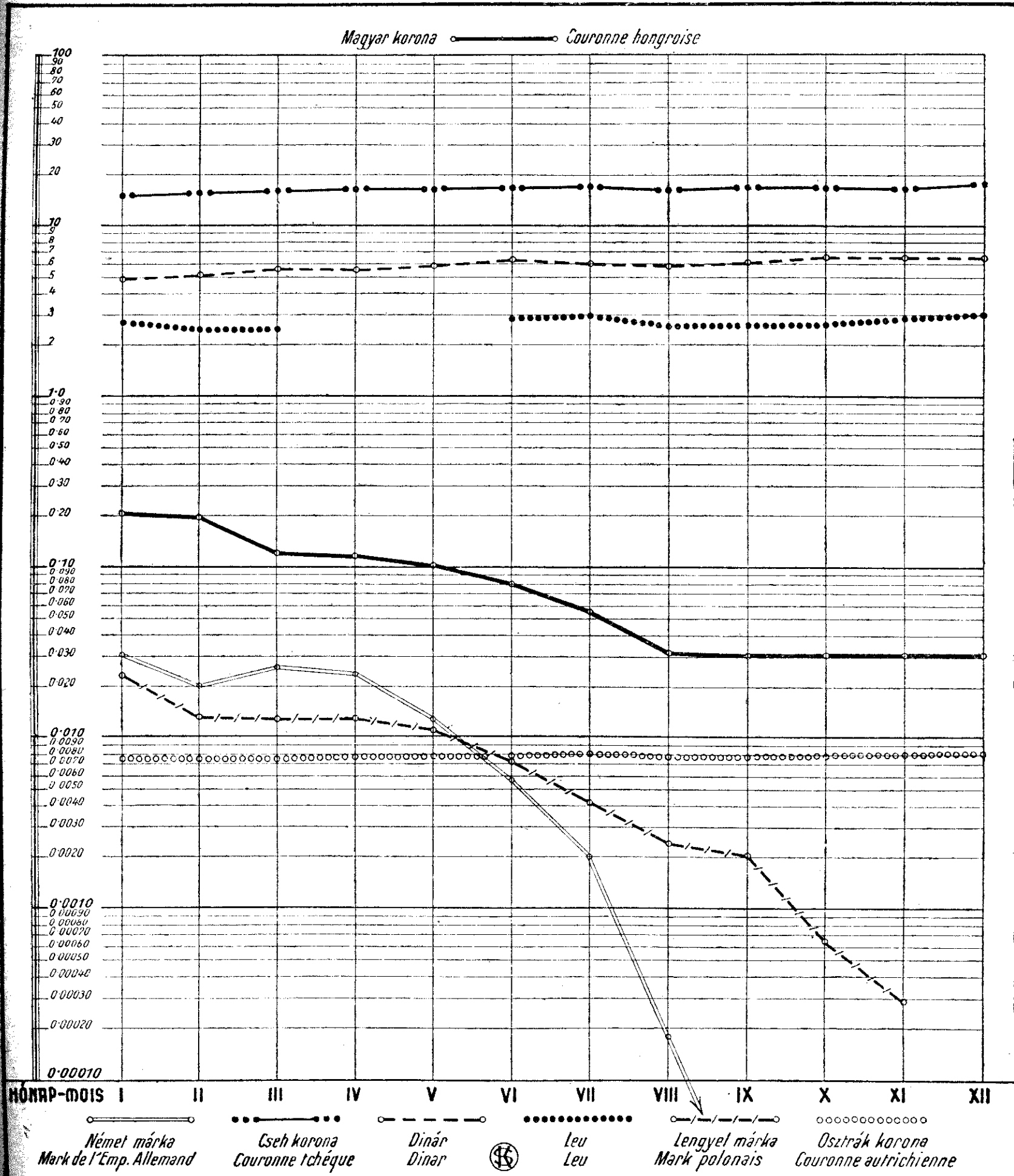
Cours du change de la Hongrie et des États voisins cotés à Zurich en 1923.¹⁾

A háború után a közép- és keleteurópai államok valutájának értéke, a kisebb-nagyobb ingadozásoktól eltekintve, fokozatosan süllyedt.

Az 1922. év végén a következő volt a helyzet: Csehország 1921. év végén 5 centime-ra lesüllyedt koronáját 1922. év végéig belső,

Magyarország és a környező államok valutáinak zürichi árfolyama 1923-ban.

Cours du change de la Hongrie et des États voisins à Zurich en 1923.

¹⁾ L. 1923. évf. 1—2. sz. 56. old. — Voir p. 56. No 1—2 de l'année 1923.

tervszerű, talán kissé erőszakos pénzügyi politikával 16-os átlagos kurzusra emelte fel. Ausztria az 1922 szeptemberig lesüllyedt 0·0075 centime körüli árfolyamon állandósította pénzét. A dinár, lei, a német és lengyel márka, valamint a magyar korona az 1922. év végén még mindig eső tendenciájúak.

1923-ban a következő átlagos havi árfolyammal indulnak el az egyes valuták: cseh korona 15·19, dinár 4·82, lei 2·71, magyar kor. 0·2, német márka 0·039, lengyel márka 0·02, végül az osztrák korona 0·0075 centime-mal.

Az egyes valuták árszintjében tehát a háború óta történt nagy eltolódások után ekkor már igen nagy a távolság, úgyhogy két valutától eltekintve, az összes árfolyamok már 10 nek különböző hatványaival fejezhetők ki, a fenti sorrendet követve a következőképen: $1·5·10^1$, $4·82·10^0$, $2·71·10^0$, $2·10^{-1}$, $3·9·10^{-2}$, $2·10^{-2}$, $7·5·10^{-3}$.

Tizes számrendszerhez hasonló sort kaptunk, ahol a valutákat megkülönbözteti egymástól az, hogy tizes-, egyes-, tized-, század- és ezredrendű egységekkel sorakoznak egymás mellé. Ezek az egységek jellemzik a valutákat és mutatják azoknak különböző helyértékét. úgy ahogy a tizes számrendszerben az egymás mellett álló számok között megvan a helyi rangsor.

Az itt bemutatott ábrázolás ezt a sajátosságot, a valutáknak a tizes számrendszerben megkülönböztetett helyérték szerinti elhelyezkedését kiemeli. Célszerűnek látszott ugyanis olyan grafikont szerkeszteni, amelyen ezeket a különböző rendű egységeket egyenlőközűen rakhatjuk fel. Ezért választottuk a logaritmikus ábrázolást, de meg azért is, mert — bár szűk keretek közé szorítottuk a valuták árfolyamának a két szélső helyzet közt levő mintegy 100.000 pontnyi differenciáját — az árfolyamok ingadozásának élessége nem csökkent.

Olvassuk le most már a grafikonról a kér-

déses valuták 1923. évi alakulását. Az ábra szerint négy állam pénzének értéke stabilan halad decemberig. Ezek közül három úgynevezett győztes állam, melyek talán éppen ezen mivoltuknak köszönhetik, hogy valutájukat bizonyos nívón megrögzíthették. A negyedik állam, Ausztria valutájának értékét kétségtelenül a külföldi kölcsön tartotta fel zuhanásában. A grafikon egyúttal szemléltető képet nyújt a gazdasági és állampénzügyi helyzet konszolidálásáért folytatott küzdelem eredményéről. Amíg a cseh korona 16 centime körül maradt stabil, addig a dinár és lei 6, illetőleg 3, az osztrák korona pedig csak 0·0075 körül állandósul, vagyis a legutóbbi a cseh koronának közel kétezredrészével.

Amíg a helyérték két stabil valuta nívókülönbségére jellemző, addig a csökkenő árfolyamú valutáknál inkább azt vizsgálhatjuk, hogy ugyanazon valuta szélső helyértékei között mekkora a különbség.

A magyar korona az év elején a centimegység szerinti árfolyamjegyzésben tized helyértékű, vagyis számtanilag kifejezve 10^{-1} , az év végén század helyértékű, tehát számtani kifejezéssel 10^{-2} , ennél fogva, amint a grafikonból is látható, kiindulási értékének csaknem egytizedére csökkent. Ugyanezt a nívókülönbséget a lengyel márka már augusztusban, a német márka pedig már júliusig elérte. A lengyel márka folytonos hanyatlással 10^{-2} helyértékből november végéig átmegegy a tízezred centime-okkal kifejezhető értékbe, tehát a zürichi árfolyamjegyzés logaritmikus ábrázolásánál a 10^{-4} hatvány kategóriájába kerül, kiindulási értékének csaknem egyszázadrészére csökkenvén. A német márka augusztusban eléri a lengyel márka nívókülönbségét, de ez a hanyatlás azután annyira hatványozódik, hogy annak grafikai ábrázolása helyszűke miatt nem volt már lehetséges.

A nagybani árak indexszámai néhány államban.

A múlt év november havában Európában a nagy kereskedelmi indexszámok általában emelkedő tendenciát mutattak és pedig nemcsak a rosszvalutájú államokban — ahol különösen a német és lengyel valuta zuhanása idézett elő ugrásszerű emelkedéseket — hanem a győztes és a volt semleges államokban is. Különösen a francia nagykereskedelmi index mutatott a frank ingadozása következtében már novemberben is jelentékeny emelke-

dést: 446-ra emelkedett az előző havi 420·5-del szemben. Angliában is közel 3 ponttal múlt felül a novemberi index az októberit. Említésre méltó a cseh indexnek 20 pontos emelkedése. Európában csupán Olaszországban és Svédországban csökkent a nagykereskedelmi árak általános indexszáma. Az Egyesült-Államok és Kanada adatai az európai irányzattal ellentétben az ottani nagykereskedelmi indexek némi mérséklődéséről tanuskodnak.

A nagybani árak indexszámai néhány államban.¹⁾

Nombres-indices des prix de gros dans quelques pays.

(1913 = 100)

Állam	1922	1 9 2 3										
		I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.
Belgium	367·0	434·0	474·0	482·0	480·0	474·0	484·0	504·0	529·0	514·0	515·0	531·0
Csehszlovákia .	1.299·0	1.019·0	1.028·0	1.031·0	1.030·0	1.001·0	968·0	958·0	957·0	973·0	964·0	984·0
Dánia	181·0	192·0	199·0	200·0	204·0	202·0	207·0	207·0	202·0	205·0	207·0	210·0
Északam. Egy.-All.	149·0	156·0	157·0	159·0	159·0	156·0	153·0	151·0	150·0	154·0	153·0	152·0
Franciaország .	326·6	386·9	421·8	424·0	414·7	406·5	408·6	406·7	413·1	423·6	420·5	446·0
Hollandia . . .	160·0	157·0	155·0	156·0	156·0	149·0	149·0	145·0	142·0	145·0	148·0	153·0
Kanada	150·4	150·9	152·9	155·4	156·3	155·0	155·1	153·6	153·3	154·5	153·1	153·0
Lengyelország .	137.575·0	548.690·0	859.110·0	988.500·0	1.058.920	1.125.350	1.881.410	3.069.970	5.294.680	7.302.200	27.380.680	68.642.730
Nagy-Británia .	158·8	157·1	157·6	160·3	162·0	159·8	159·4	156·7	154·6	158·0	158·4	161·0
Németország .	34.182·0	278·0 ^{*)}	558·0	489·0	521·0	817·0	1.939·0	7.479·0	94.404·0	2.394.889	709.483.650	72.570.849 ^{*)}
Norvégia	220·0	220·0	224·0	229·0	231·0	233·0	230·0	235·0	231·0	234·0	237·0	242·0
Olaszország . .	529·0	524·0	534·0	547·0	550·0	543·0	539·0	539·0	527·0	531·0	533·0	529·0
Spanyolország .	176·0	170·0	170·0	171·0	174·0	171·0	170·0	170·0	171·0	174·0	171·0	176·0
Svájc	167·5	175·3	181·0	185·9	186·6	181·0	179·8	175·3	173·4	181·1	181·6	182·0
Svédország . . .	173·0	163·0	165·0	168·0	168·0	166·0	164·0	162·0	162·0	162·0	161·0	160·0

¹⁾ L. Nemzetek Szövetsége „Bulletin Mensuel de Statistique“. 1923. 12.

^{*)} milliókban.

^{*)} 1923. évre vonatkozó számok ezrekben.

A csődök száma néhány államban.¹⁾

Nombre des faillites dans quelques pays.

Az állam neve	1913	1922	1 9 2 3										
			átlag havonta	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.
Csehszlovákia .	—	239	616	426	409	366	273	287	237	195	166	201	219
Dánia	28	65	53	60	62	48	48	39	53	42	40	34	49
Északam. Egy.-All.	1.213	1.867	2.203	1.563	1.677	1.637	1.470	1.366	1.405	1.440	1.280	1.608	1.644
Finnország . . .	40	31	40	35	44	34	41	29	24	37	29	40	—
Hollandia	152	283	362	330	382	312	337	356	292	305	378	398	414
Kanada	152	298	366	335	343	308	264	265	231	246	318	194	—
Magyarország	—	3	1	1	1	5	0	0	2	0	0	0	0
Nagybritánia . .	294	423	501	465	537	384	482	441	459	410	348	508	496
Németország . .	815	84	24	17	30	45	32	35	18	13	9	15	8
Norvégia	33	82	67	69	76	84	69	89	80	65	75	92	91
Olaszország . . .	616	297	402	369	437	431	474	473	515	450	442	625	560
Svájc	—	57	51	51	48	50	44	51	39	35	32	57	48
Svédország . . .	317	388	387	338	322	273	301	305	261	217	268	237	297

¹⁾ L. Nemzetek Szövetsége „Bulletin Mensuel de Statistique“ 1923. 12.

Németbirodalom

Allemagne.

München, 1923 dec.

Bajorország gazdasági helyzete. A beérkező helyzetjelentések egyhangúan megállapítják, hogy három hó óta majdnem minden iparágban oly katasztrofális módon fejlődtek a viszonyok, hogy egy közeli összeomlástól kell tartani. Ezt a krízist, eltekintve a külpolitikai fejleményektől, főképen a mai produkciórendszer idézte elő, amely sok német gyártmány előállítási árát a világpiaci nivó fölé hajtotta. Sok kerületben a 8 órás munkaidő bevezetése ellenére a munkaintenzitás csökkenése volt észlelhető, így különösen a bányászatban és kohóművekben. A világárak túllépése a textiliparban az államilag bevezetett 8 órás munkaidőre vezethető vissza, míg más ipari vállalkozásban a szociális célokra eszközendő kiadások és a bértarifaegyezmény hiányos volta járultak a viszonyok megrosszabbodásához. Azonkívül a magas munkanélküliségélyek is demoralizálóan hatnak. Az a kérdés is felmerült, hogy az újabban bevezetett aranybérek milyen hatással vannak a gazdasági élet menetére. Erre vonatkozólag a vélemények nem egyöntetűek. Általában az a felfogás, hogy az alig létező különbség a fiatal és idős, tanult és tanulatlan, a városi és vidéki munkás között káros a gazdaságra. Mindent összefoglalva annyi állapítható meg, hogy a produkciopolitika átépítésének kérdése hatja át a gazdasági élet minden ágát.

Német mintaárú-kiállítás Albániában. — Ahogy a „Deutscher Wirtschaftsverband für Ost und Südost Nürnberg“ jelenti, befejezésre kerültek az albán kormánnyal egy német mintaárú-kiállításnak Albániában való felállítására vonatkozó tárgyalások. Az albánkormány ezen kiállítás részére, amely első sorban az albán-német kereskedelmi kapcsolatok felélénkítése célját szolgálná, messze menő könnyítéseket biztosított.

Felsőmajna, Majna-Duna csatorna és a Duna forgalma. Regensburgból jelentik: a felsőmajnai hajóforgalom a múlt hónappal szemben nem emelkedett, legalább is az Aschaffenburg feletti állomásokon. Aschaffenburgban azonban a forgalom eléggé élénk volt s a megszállott területtel való szabad közlekedés nyomai észlelhetők voltak. A fausztatás, illetve tutajozás, amely az egész

éven át igen forgalmas volt, most erősen megcsappant s erre az évre lezártnak tekinthető.

A Duna-Majna csatornán a forgalom csak helyi transzportokra szorítkozott, így főképen fának egyik állomásról a másikra való szállítása.

A dunai forgalom erősen a politikai viszonyok hatása alatt áll. Úgy látszik a kereskedelemben mindenütt hiányzik a bizalom, úgyhogy a teheráruforgalom erősen megcsappant, ami a hajóvállalkozásnak érzékeny kárt okozott.

Bajor értékálló szükségpénz. A fizetési eszközök inségének enyhítése céljából a bajor állam értékálló kincstári utalványokat ad ki. Ezek a dollár bázisára vannak állítva és 1929 február 1-én 15%-os felpénzzel visszafizetendők. Ennek a kölcsönnek a fedezésére a bajor állam összes vagyonát és bevételeit nyújtja. A bajor értékálló szükségpénz címletei $\frac{1}{4}$ dollártól 10 dollárig szólnak.

Nürnberg város aranykölcsöne. Nürnberg város engedélyt kapott egy félmillió aranymárka erejéig 5%-os adóslevelek kiadására, melynek címletei 50, 100, 200 és 500 aranymárkára szólnak. A kamatoztatásuk és törlesztésük a mindenkori berlini dollárjegyzés szerint történik.

A bőrpiaç. Miután a német bőrprodukciónak nagy nyersanyag, mint cserzőanyag tekintetében a külföldre van utalva, nemcsak rendkívüli anyagszűke keletkezett, hanem az árak oly magasra kapaszkodtak, hogy úgyszólván megfizethetetlenek. Mindamellert az árúelhelyezés kielégítő volt, mert a bőrgyárak oly keveset produkáltak, hogy a piacra hozott árú a rendes szükséglet mögött messze elmaradt. A gyárakban főképen a tőkehiány vezetett üzemredukcióra. Sok gyár sok esetben ezért a bőrcserzéshez folyamodott, de erre is csak kevés alkalom nyílt.

A bőriparnál is erősebb tőkehiány és állagveszteség mutatkozott a bőrkereskedelemben. Itt a raktári készletek a minimumra csökkentek. Sok vállalkozás, amely a háború és forradalom után a bőrkereskedelemre vetette magát, ma kihalófélben van. A kiskereskedelem pang s alig van olyan üzlet, amely csak a békebeli forgalmat tudná felmutatni.

A bőrfeldolgozó ipar, különösen a cipőipar csak erős megszorításokkal gyárt. A cipő-

elhelyezés csak addig volt élénk, míg a detailkereskedelemben az utolsó pár cipő még jutányos áron kapható volt s sok ilyen üzlet kedvezőbb beszerzés folytán tényleg hosszabb időn át „olcsóbban“ tudott eladni s nem kellett mindenkor a napiárakat számítania. Időközben mindent kiárusítottak, az új és lényegesen magasabb árak iránt a publikum tartózkodóan viselkedik. A cipőipar ennek folytán csak kisebb tételeket tud abszorbálni.

A bőrfeldolgozó iparnak ama része, amely kizárólag a luxust szolgálja, nem panaszkodik üzleti stagnációról. Így minden színes konfekcióra, kalapokra és iparművészeti cikkekre alkalmas bőr, párna és bútorbőr állandó keresletre talál s minden a piacra kerülő mennyiség eladható. A technikai bőrökben nem olyan élénk az üzlet.

A bőrárúüzlet megszakítás nélkül felvevőképes volt. Ebben a szakmában a külföldi üzlet is élénk volt idáig, sok üzem speciálisan külföldi megrendelésekre dolgozik. De miután az árak időközben a világparitás fölé kapaszkodtak, nagyon kérdéses, hogy ezek a külföldi kapcsolatok sokáig fenntarthatók lesznek-e.

A túldrága „valódi bőrárú“ pótlására a piacra hozott bőrpótcikkeknek bevezetése nem járt kellő eredménnyel. Bár a gummi- és a póttalpak már nagy tért foglaltak el, mégsem tudják a teljes bőrt pótolni, másrészt a kínálat oly kicsi, hogy mint a bőr komoly konkurrensként nem is jöhetnek számításba. Nemzetgazdasági szempontból csak örvendetes lehet ezeknek a cikkeknek fellépése, mert ha a bőrpiacon a kínálat továbbra is oly gyenge lesz erős bőrhánytól kell tartani.

A vegyipiac. Az eladási hajlam november hó folyamán egyáltalában nem volt nagy. A külfölddel való üzlet is kis keretek között mozgott. Antiklórt, nagykristályú árút, eredeti hordócsomagolásban (kb. 300—400 kg tartalommal) 16·25 aranymárkáért kínálták 100 kg-ként. Pottacheért (96—98%) 350 kg-os hordókban 64·75—65·50 aranymárkát kínáltak nettósúlyért. Vásárlási érdeklődés mutatkozott I. borax iránt, úgy por, mint raffinált állapotban, amiért frankó lokó zsákcsomagolásban nettósúlyért 26·50—27 font sterlinget fizettek. Az ammóniák timsó ára zsákban nettósúly szerint 15 aranymárka volt. A káli-kristálytimsóliszt legújabb jegyzése 100 kg-ként 300—400 arany. volt. Duplán finomított káli-salétromért 67—68 és 30%-os formaldehydért 34 dollárt fizettek nettósúlyért 100 kg-ként.

A cukorpiac. A nyerscukorforgalom mindinkább nagyobb terjedelmet kezd ölteni, habár rendes kereskedésről egyelőre szó sem lehet. A nyerscukorgyárak repahiányban szenvednek, miért is a produkció szűk keretek között mozog. A fogyasztási cukorban állandóan élénk volt a kereslet. Ezt befolyásolta a birodalmi kormány ama elhatározása is, mely szerint a cukrot a kivitelre felszabadította, hogy ezáltal devizák birtokába jusson. Ennek következtében a nagybani kereskedelem minden elérhető tételt kivont a piacról, miáltal nemcsak a fogyasztás, hanem a cukorfeldolgozó ipar keresletét növelte. Az árak egyszerű mázsánként 21—22 aranymárka között mozogtak. Cukormellasszéban csak kis üzlet volt a kínálat hiánya folytán, bár a kereslet mindenkor élénk. A cukorrépatermés jó volt.

© IRODALMI SZEMLE ©

Az 1923. évi magyar statisztikai irodalom.

La littérature statistique hongroise en 1923.

I. Buday László három könyve. — I. *Les trois livres de M. Ladislas de Buday.*

Résumé. Parmi les trois livres de M. de Buday „La théorie et l'histoire de la statistique“ est un guide pour l'acquisition des connaissances fondamentales en matière de statistique. Sa valeur particulière consiste en ce qu'il met en lumière à part l'observation des masses, également les méthodes d'investigation, qui tendent à établir des lois par l'observation partielle des masses sociales. Ces méthodes ont à l'heure actuelle une grande importance, surtout en Hongrie. Le second livre porte le titre de „Les rudes années de la Hongrie“ et il est le remaniement, conforme aux conditions changées, de l'ouvrage paru aussi en édition française intitulé; „La Hongrie après le traité de Trianon“. L'auteur y cherche à découvrir les effets qu'ont exercés les années difficiles écoulées depuis le traité de Trianon sur la vie sociale et économique de la Hongrie. Il trouve que — sans pouvoir nier une certaine amélioration, — l'agriculture, l'industrie, le commerce et la communication se ressentent aujourd'hui encore

fortement du démembrément brutal de la Hongrie. Heureusement peu à peu l'étranger commence également à reconnaître la grande injustice faite à la Hongrie. L'auteur donna à sa troisième étude le titre: „La sphère d'activité de la statistique“. Celle-ci parut dans les deuxième et troisième numéros de la Revue de la Société Hongroise de Statistique et traite de la systématisation de la grande matière de la statistique. Son principe fondamental est que la base des observations de la statistique est l'homme, c'est de ce point de départ qu'on peut passer à l'observation de l'activité humaine, aux formes plus différenciées de celle-ci, etc.

Szemlét tartva 1923. évi statisztikai irodalmunk fölött, elsősorban arról a csodálatosan gazdag bőkezűségről kell megemlékeznünk, mellyel azt *Buday László* ebben az évben elhalmozta. Három nagyobb szabású munka jelent meg a tollából; mindegyik a magyar statisztika alkotásainak a legjavából való.

1. A megjelenés időrendjében első e munkák közül tisztán elméleti jellegű volt. Címe: *A statisztika elmélete és története*.¹ E könyv jelentősége önként adódik. A gazdaságtársadalmi életnek szörnyű megrázkódtatása, melynek hatása alól — kisebb-nagyobb mértékben — egyetlen hadviselő állam sem vonhatta ki magát s melynek hullámai átesaptak a semleges államok határzárain is, a társadalmi élet törvényszerűségeinek vizsgálatát a felszínen fekvő problémák egyik legfontosabbikává avatta fel. Ha szükség volt előbb kimutatni azt, hogy a jól működő óramű rugói miképen járnak, mennyivel inkább az lett most az elromlott szerkezet megfigyelése: mint hogy ki ütéseket s mint ismételt hirtelen a rozzant masina, mint emelkedik és süllyed a társadalom organizmusának láza, minden korábbi szabályt elhagyva.

Azok a nagyszabású messzemenő tervek, melyek megvalósítását statisztikai hivatalunk maga elé tűzte s amelyek a háború előtti időkhöz mérten a gazdasági statisztika terén szinte forradalmi változásokat készítenek elő, azt mutatják, hogy a magyar statisztika hivatalos szervezete feladata magaslatán állva, átalakulásunk történelmi óráiban rendületlenül tartja őrhelyét. De kívánatos volna, hogy a magyar állam közönsége s különösen a közgazdasági élet apró és nagy tényezői is, melyekre statisztikai hálózatunk kiépítése körül tagadhatatlanul fokozottabb teher hárul, mint a multban, megértenék, hogy e munkaáldozatot a közérdek javára hozzák meg s ezért szívesen vállalkoznának rá.

Reméljük, hogy így fog történni. Ámde abban, hogy a magyar közönség széles rétegeiben még mindig bizonyos ösztönszerű ide-

genkedés nyilvánul meg minden kötelezettséggel szemben, melyet a statisztika ró rájuk, talán a statisztika hazai művelői is hibásak. *A statisztika* olyan területe a vizsgálódásnak, mely nem élhet meg, legalább is igazi életet nem élhet azok eleven érdeklődése nélkül, akik anyagát szolgáltatják. S nálunk vajmi kevés történt mégis, hogy azt a haderőt — a közönséget magát —, mely egyfelől a megfigyelésnek alanya s másfelől a tárgya is, tájékoztassák a statisztika mibenléte felől, szerettessék meg vele a statisztikát. Ahhoz, hogy a statisztikában a tömegek ne az egymás mellé tapadó számoszlopokat lássák, melyek szavát nem értik meg; ahhoz, hogy a tömegek megkedveljék a statisztikát s azt alkalmazni is tudják, hosszú nevelőmunka szükségeltetik. Ámde őszintén megmondhatjuk: addig, amíg a felvételek eredményeit végülkláthatatlan sorokban kommentálták a magyar statisztikusok, a közönség csak ritkán vagy egyáltalán alig is kapott a kezébe egy-egy olyan munkát, mely a nehezebben megérthető részletektől mentesen vezette volna őt be az adatgyűjtések tanulságaiba s még kevésbé olyat, mely a statisztika elméletének kifejtésével segítette volna elő a *statisztikai kultúrát*. Nem közöljük azoknak a magyar statisztikusoknak munkásságát, akik elméleti kérdésekkel is foglalkoztak. Akkor tűnének ki igazán, mily szerény az a munkásság, melyre e részben hivatkozhatunk. De annál jólesőbbben kell feljegyeznünk azt az értékes sikert, melyet *Buday* most tárgyalt könyve már csak a fejtegetett okból is jelent. Hasonló munkák, párosulva azzal a becses hajtással, melyet statisztikai irodalmunkban a „Magyar Statisztikai Szemle“ képvisel, erősen hozzá fognak járulni közönségünk statisztikai műveltségének fejlesztéséhez.

Az élvezetes stílus, mely *Buday* írásait mindenki által oly könnyen olvashatóvá és előtűnik vonzóvá teszi, e könyvének is egyik ékessége. Ezt nem azért kell kiemelni, mintha tudományos dolgozatok kritikájánál ez talán a legfőbb szempont volna. De tényleg úgy van, hogy a művelt közönség is sokkal szívesebben fordul figyelmével oly munkák felé,

¹ Budapest, 1923. 219 l. Német József kiadása.

melyek nehéz témájuk mellett is kellemes —, mint amelyek csak a kiválasztottak előtt nem unalmas, vagy éppenséggel felfoghatatlan olvasmányok.

A köznapi felfogással szemben mindenkéltől azt bizonyítja be a szerző, hogy nem minden közlés statisztika, ami számokat tartalmaz s szinte észrevétlenül siklik át a maga definíciójára, mely szerint *a statisztika a társadalmi élet törvényszerűségeinek megállapítása a tömegjelenségek kisebb vagy nagyobb körének különleges vizsgálata alapján*. Nem valószínű, hogy ez a definíció, akárcsak több száz más elődje is, teljesen ki tudná elégíteni a gondolkodó elméket, akik a statisztika lényegének meghatározásán tűnődnek. Amint a statisztika működési köre eleddig nem ismert tájak felé és új utakon bővül, a statisztika fogalmi körülírása tekintetében is egyre sűrűbbé válik az erdő, melyet a különféle meghatározások alkotnak. Buday definíciójának — mint maga is mondja — célja jelezni a vitás pontokat, melyek a statisztika felfogása körül ma is fennforognak. Magam részéről nagyon megszívlelendőnek tartom a definíciónak azt a részét, mely a tömegjelenségek kisebb vagy nagyobb körének kutatására vonatkozik. Ellentétben tehát azzal a véleménynyel, mely a megfigyelés megszükitése mellett végzett vizsgálódásokat kirekeszti a statisztika birodalmából s legfeljebb csak a statisztika előcsarnokában hagy nekik helyet vagy egyszerűen a szociológiai szemlélődések módszerének eszközei közé sorolja őket —, *Buday teljes nyíltsággal a tömegrészek megvizsgálásának a jogosságát hirdeti* s ennek különböző módozatait a statisztikában is polgárjoghoz juttatja.

A fogalom meghatározás kapcsán foglalkozik Buday azzal a sokat vitatott kérdéssel, hogy a statisztika módszer-e csupán vagy sui generis tudomány. Gondolatfűzésének eredménye gyanánt *Buday — bár koncedálja a statisztikának, mint módszernek egyéb tudományok terén is használhatóságát — látszólag az önálló tudományok körébe sorolja azt*. Mindenesetre logikusan felépített indokolás alapján. Magamnak, mint a statisztika szintén céhbéli munkásának, mégis az a meggyőződésem, hogy az úgynevezett statisztikai tudománynak, a statisztikai módszer segítségével összehordott tapasztalati anyagnak (még ha a törvényszerűségeket is levontuk), kivétel nélkül minden részéről ki lehet mutatni azt a tudományterületet, melynek az tulajdonképpen tartozéka. Még a mindig a statisztikai önálló tudománymivoltának igazolására felhozott de-

mográfiát is valójában könnyűszerrel beilleszthetjük a közgazdaságtan körébe. Buday szerint is a gazdaságpolitikának a statisztika mintegy előkelőbb munkatársa. *Én a statisztika szerepét itt nem mellé-, hanem alárendelt-ségi viszonyban látom megnyilvánulni*. Ami persze nem jelenti azt, hogy az illusztris szerzővel szemben a magam álláspontjának feltétlen helyességét vitatnám. *Olyan határterület ez, melyen itt mozgunk, ahol a végleges döntés talán sohasem fog bekövetkezni*.

A megfigyeléssel, annak részleteivel és elágazásaival foglalkozik a könyv második nagy szakasza s e részben is előkiváncozik néhány megjegyzés az ismertetés részéről. Buday hangsúlyozza, hogy az észlelés külső körének pontos megállapítása mellett mennyire fontos mozzanat annak *belső* tartalmát gondosan előre megjelölni. Az irányító gondolatnak — úgymond — eleve tisztában kell lenni a céllal, amiért a megfigyelést végzi s ennek az érdekében kell határvonalat szabnia térben és időben, a megfigyelendő egységek és azok tulajdonságainak körülírásában. Ebben a tekintetben még különben gondos statisztikai munkák anyagának előkészítésében is történnek szerintünk gyakran hibák. Csak néhány jellegzetes kérdés megközelítésével akar a statisztika néha a társadalmi tömeg tulajdonságai felől tájékozódni. Ez talán még a szerencsésebb, ha nem is mindig kielégítő megoldás. De mindenesetre inkább az, mint mikor a statisztika stratégiai túlságosan szétfolyó haditerveket eszelnek ki a kiválasztott jelenségek megismeréséhez. Ez rendszerint az egész műveletnek sikertelenségéhez vezet.

A megfigyelés végrehajtásánál Buday hivatkozik arra az érdekes kísérletre, melyet a magyar statisztikai hivatal 1921 őszén a jugoszláv megszállás alól felszabadult területek kárainak megállapításánál követett. A felvétel egységes végrehajtását biztosítandó, a statisztikai központ itt szakértő közegeit a helyszíniére küldte, ott ellenőrizte a felvétel művét s az adatok bírálatát is elvégezte; sőt még ennél is tovább ment, amennyiben a begyűlt anyag feldolgozását is künn eszközölte. Más-helyütt volt módomban kifejtetni azokat a nagy előnyöket, melyek ez eljárásból fakadtak. Azok a becses eredmények azonban, melyeket ennél az adatgyűjtésnél szereztünk, azt ajánlanák, hogy a statisztikai hivatal, ha nem is generálisan, de legalább esetről esetre fejlessze tovább azt a magot, melyet egy alkalmal már elvetett. Ha mai viszonyaink között le kell is mondanunk arról, hogy a statisztikai kirendeltségeknek azt a hálózatát,

melyet elvben a magyar statisztika alaptörvénye is megalkotott már, életre keltsük, nem kétséges, hogy a statisztikai megfigyelések anyagának megbízhatóságát emelné az, ha a statisztikai hivatal repülő különítményei hol itt, hol amott megjelenve, dolgoznának a statisztikai adatszolgáltatások javításán. *Nyilvánvaló, hogy az észlelés kisebb körein belül ezt a cizelláló munkát elvégezve, az egész megfigyelés eredményeinek mérlegelése körül is hasznos útbaigazításokat nyerhetünk.*

Finom analízis, a gyakorlati statisztika tüzén keresztül is hosszú éveken át gyűjtött tapasztalatokon nyugvó, jellemzi azokat az érdekes fejtegetéseket, melyek az adatszolgáltatók lelki diszpozícióira vonatkoznak. Ezek veleje szerintünk abban csúcsosodik ki, hogy *reális eszközökkel kell az adatszolgáltatók bizalmát megnyernünk.* Sem üres Potemkin-falvak csillogtatása, sem a látszólagos cél mögött rejtett gondolatok nem vezethetnek jóra. Buday szerint a statisztikának alkalmazkodnia kell az adatbevallóhoz: szinte le kell hozzá ereszkednie sokszor. Ebben igaza van. De úgy vélem, ha a felvilágosításnak azt a munkáját, melyet Buday oly sikerrel alkalmaz, mások is át fogják venni, remélni lehet, hogy a közönség statisztikai kultúráltsága a bonyolultabb statisztikai problémák kibogozásához is több segítséget fog majd nyújtani, mint előbb.

Hogy a statisztikában, mint a kutatás más ágazataiban is gyakran, a látszólag elavult bütördarabok is némi javítás után mily jó szolgálatot tehetnek, ennek legjellemzőbb példája az, melyet Buday a megfigyelés eredményeinek feljegyzésénél felemlít. Két rendszer, a lajstromos és az egyéni lapoké harcolt itt egymással a múlt században hosszú időn át, s úgy látszott már, hogy a babér végérvényesen az egyéni lapoké. S ime akkor, midőn a statisztika a feldolgozás során mind szélesebb területen engedett helyet a villamos gépekkel való eljárásnak, ismét felderült a lajstromok napja, minthogy a lajstromokba foglalt egyéni sajátosságokat a gépek technikája mellett játszi könnyűséggel lehet kiaknázni.

A statisztikai felvételnek tagadhatatlanul egyszerűbb módja a lajstromszerű feljegyzés, mint az egyéni lapok kiállítása. *S ha az egyszerűségben rejlő gyorsasági elemet még fokozni tudjuk a mondottuk — eljárással, kérdés, sok esetben, ahol statisztikánk az egyéni laprendszerhez való ragaszkodást vélte egyedül üdvöztetőnek, nem volna-e helyesebb a lajstromok kiépítése.*

Buday könyvének most következő szakaszai nézetünk szerint az egész kitűnő munkában is a legértékesebbek. A megfigyelés módszerbeli eltéréseire vonatkoznak ezek a tömegészlelés mellett foglalkoznak a becsléssel, az ankétekkel, a reprezentatív eljárással és a monografiával. Végtelenül szellemesen fejti ki Buday az okokat, amelyek a statisztika művelőit (eleinte jobbára csak a társadalmi kutatás nem hivatalos, de annál hivatalosabb katonáit) arra indították, hogy a kimerítő tömegészlelés helyett (mely amúgy sem lehet igazában tökéletesen kimerítő) próbálkozzanak meg *részletes* kutatásokkal s teljes mértékben osztjuk azt a felfogását, hogy *a részleges vizsgálódásoknak eddig kifejtett alakjait korántsem tarthatjuk olyanoknak, melyekkel ezek sorozata lezárna.* Aszerint, amint friss problémái merülnek fel az ismeretlenségből a társadalmi együttélésnek, vagy a régiak közül lesz szükségünk egyiknek-másiknak újszerű megvilágítására, a részletek kinyomozásának bizonyára eddig nem használt ösvényeivel is fogunk találkozni.

A *tömegészlelésnek* a módszeres statisztika szempontjából való jogosultságát boncolgatva, Buday arra az eredményre jut, hogy erről két esetben lehet szó. Vagy akkor, ha önálló megfigyelési módszer gyanánt jelentkezik és közvetlenül is képesít a statisztikai törvényszerűségek keresésére. Vagy pedig akkor, mikor csak közvetve szolgál a statisztikának s rendező, előkészítő szerepe van a kutatás egyéb módjaival szemben. Buday azt mondja — s osztanunk kell álláspontját — hogy *mihelyt szövevényesebbek az életviszonyok, melyek felderítésére vállalkozunk, a tömegészlelés ereje megbénul, mert nem tud a mélyre hatolni.* Ha tehát a tömegészlelés meg is adja a nagy perspektívát, a bensőbb oki összefüggésekben csak homályosabb képet nyújt.

Mikor van már most jogosultsága a *becslésnek*? Ahol nincs lehetőség arra, hogy akár a tömegészleléshez, akár más módszerhez folyamodhassunk. Így majdnem kizárólagos módszere a becslés Buday szerint a történeti statisztikának; itt időbeli okok kényszerítettek ez eljárásra. (Ez általánosságban tényleg így van: bizonyos oklevéltömegek anyagának kiaknázása azonban bizonyára quasi a tömegészlelést jelenthetné számunkra). Szükség lehet becslésre területi akadályok vagy anyagi természetű okok miatt is; velük azonban kimerül a jogoknak sorozata, melyre támaszkodva becsléshez folyamodhatunk. Mint érdekes vonását Buday felfogásának, felemlítjük, hogy Mayrral szemben a becslésnek két módszer-

beli sajátosságát, melyről Mayr ír, oda nem tartozandónak jelzi. Az interpolációra és an- kétra mondja ezt s követnünk kell őt.

A *reprezentatív* statisztikai módszerről szólva, Buday azt frappánsan úgy jellemzi, hogy az: az extenzívebb vizsgálati módszerek közé tartozik ugyan, de nemcsak a becslés- nél, hanem a tömegészlelésnél is intenzívebb. Alkalmazza a tömegészlelésnek minden gon- dosságát a megfigyelés egész munkameneté- ben, de annak folytán, hogy kevesebb egy- séggel megelégszik: azokat sokkal behatóbban tudja pontos vizsgálat alá vonni. Nem habo- zunk kijelenteni, hogy a *képviselési módszer alkalmazásától a társadalmi kutatás számos területén a jövőben még nagy eredményeket várunk*, bár tagadhatatlanul nem csekély és könnyű feladat itt az észlelés tárgyának és tartalmának megválogatása. Azt a felfogást, hogy a reprezentatív kutatás a típusokat figyeli meg, Buday elveti. Hiszen nem tipu- sok kiszemeléséről, hanem tulajdonképen a tömegészlelés megkerüléséről van itt szó.

Az *ankétnél* Buday nem elégszik meg a minőségi elem hangsúlyozásával. A tömeg- észlelés legtöbb esetében is felgyűlnek a mi- nőségi megfigyelések, s — a becslésen kívül — a többi részleges kutatásnál szintúgy. De míg ezekben az esetekben csaknem mindig a minőségi különbségek *gyakoriságát* nézzük, az ankét ezeknek *értékfokozatait* keresi. To- vábbi jellemzője az ankétnek a hatóokok kü- lönleges vizsgálata, amit nagyon rugalmasan kell értelmezni s a szükséghez képest a leg- aprólékosabb részletekre is kiterjeszthetjük azt. Nem kétlem, hogy a gazdasági politika számos kérdésének megoldásához gazdag anyagot szolgáltatna az, ha komolyan előké- szített ankétek (nem hirtelenül összehívott szaktanácskozományok) foglalkoznának e problé- mák megvilágításával. *A születések számának apadásáról például, mely Magyarországon is az újabb időkben oly sok vitát provokál, talán megnyugtatóbb tájékozódást nyerhetnénk így, mintha csupán egymástól elszakadva gondol- kodnak a kérdés lényege felől a világnézeti felfogás különbözősége által elválasztott szak- értők.*

A *monografia* zárná le egyelőre a részle- ges statisztikai vizsgálódási módszerek név- sorát. Mai értelmezésében és kifejtettségében ez a módszer sokkal többet jelent, mint mikor Le Play a magját elhintette, a családi mono- grafiák szűk körén már messze túlhaladtunk. *Buday egyes jelenségkomplexumoknak hosszú ideig való sokoldalú megfigyelését mondja mo- nografiának.* Ez mindenesetre az észlelési

egységek számának korlátozásával jár. A vesz- teség azonban, mely ezen az úton létre jön, bőven megtérül a monografia egyéb sajátos- ságai révén. Egyébként Buday ezen a helyen is élesen disztingvál s nem tartja szorosan monografiának (ha a közfelfogás igen is) azt, mikor a statisztikus hosszabb időre vissza- nyúló adatok alapján, pl. egyes háztartások budgetjének feljegyzései nyomán foglalkozik azok értelmezésével. Hiányzik itt a monografia vezető elve: a tudatos eljárás s az így készülő monografiát meg kell különböztetni az egye- nesen célja felé törő munkálattól.

A lehetőséghez mérten behatóan akartuk vázolni azokat a végtelenül érdekes fejtege- téseket, melyekkel Buday a részleges statisztikai módszerek jellemzését adja. Talán így is sikerült a figyelmet felhívni arra a sok- oldalú használhatóságra, mely e módszerek alkalmazásában rejlik. Kicsiny ország lettünk. Elszegényedtünk. *De mikor a kényszer arra szorít bennünket, hogy többet törődjünk ma- gunkkal, mint előbb, ime: van sok oly ága a kutatásnak, mely becses eredményekkel biztat bennünket, ha nem is követel tőlünk oly nagy felkészülést, mint a tömegészlelés.* Hogy csak egy példát említsünk: a magyar statisztikának milyen sikere volna, ha a különféle birtok- típusok üzemi statisztikáját elkészíthetné, abban az értelemben, hogy nemcsak az üzemi felszereléseket és terméseredményeket, hanem a jövedelmezőséget és a gazdálkodási rend- szert is kutatás tárgyává tenné. Lehetne-e tényleg komoly eredményre e részben kilátás, ha az észlelés terve *valamennyi* gazdaság viszonyait célozná megismerni?

Könyvének harmadik szakaszában Buday a törvényszerűségek megállapítása felé vezető út ismertetésével s ugyanitt foglalkozik az úgynevezett konjekturális és a történeti sta- tiszтика módszerével, valamint a valószínűségi számítás kritikájával is. Az utóbbival szem- ben mindenesetre óvatos álláspontot foglal — óvatosabbat, mint a német Mayr, aki a mathe- matikán alapuló valószínűségi statisztikát is szinte számüzi a tulajdonképeni statisztika birodalmából — bár a probabilitási elmélet út- mutatásait maga sem tekinti kizárólag irány- adóknak. A *konjekturális* statisztika módsze- rének jelentőségét is bőven méltatja Buday, s fejtegetéseihez csak azt fűzzük hozzá, hogy *az egyes termelési ágak munkájának átfogó bírálata szintén hatalmas segítőtársat kapna a statisztikának ez érdekes munkakoncentráció- jában.* Magyarországon máig nem ismerünk író, aki megkísérelte volna együvé tömöríteni s közös szempontok szerint feldolgozni a mező-

gazdasági termelés összes tényezőinek adatait. A *történelmi* statisztika ágai közül mindkettőt, melyet Buday bővebben ismertet, ápolandónak tartjuk: azt is, mely a jelen viszonyok minél kimerítőbb és tagozottabb felderítését a história érdekében véli szükségesnek (ezért fontos a régi Magyarországra vonatkozó minden statisztikai közlésnek is gondos megőrzése) s azt is, mely szűkebb értelemben mondható történeti statisztikának: egykori följegyzések anyagából akarva kihámozni a társadalmi és gazdasági viszonyok képét.

Buday azután a statisztikai hálózat szervezetét vázolja s egészben véve a *központosítás* hívének vallja magát. Rendkívül sokra értékeli a statisztikai hivatalok működését, de megszívlelendőnek tartom idézni azt az okoskodását, hogy a statisztika módszeresen intenzív művelését is csak attól várhatjuk, aki már egyetemi éve alatt szellemét — szemináriumi munkálkodással — fejlesztve, a hivatásos statisztikai mesterség elsajátítása után szenteli magát a statisztika komolyabb problémáinak. A gyakorlati élet és elmélet szoros összefüggése, elválaszthatatlansága cseng ki e szavakból, melyek pendantja sokféle tudomány művelőire is állna. Szerencsés gondolatnak tartjuk, hogy Buday helyet szorított könyvében a statisztikai hivatal teljesítményei és a statisztikai forrásmunkák ismertetésének. A kezdet nehézségein töprengő embereknek tényleg szükségük van arra, hogy a földre verjük előttük azokat a jelzőpóznákat, melyek felé első útjukat irányíthatják. A szakasz végén a statisztika háborús átalakulásának mérlegét is elkészíti Buday s úgy találja, hogy az nem bizonyult eléggé rugalmasnak arra, hogy mindazokat a szerepköröket zökkenő nélkül ellássa, melyeket a nagy felfordulás változatai elébe tártak. Függetlenül attól, hogy hasonló katasztrófák bekövetkeztével számolnunk kell, Buday óhajtandónak véli, hogy a statisztika elmélete általában készüljön fel a legbonyolultabb jelenségek vizsgálatára, sokkal bonyolultabbakéra, mint amelyek felderítése normális tevékenységének célja.

A könyv utolsó szakasza a statisztika fejlődésének történetét rajzolja meg nagy vonásokban. Részletekbe menő ismertetéseket persze e részben hiába várnánk Buday könyvétől, hiszen annak tartalmát legtalálósabban talán a német „Grundriss“ szóval fejezhetnők ki, viszont Budaynak rövid pár oldalon is sikerült a Quetelet óta diadalra jutott kutató statisztikai irány jelentőségét kidomborítani.

A hazai statisztika sokat nyert Buday Lászlónak ezzel a munkájával, melyet nem-

csak a statisztikát tanuló főiskolai ifjúság forgathat haszonnal, de a statisztika gyakorlati munkásai és az érdeklődő nagyközönség is.

2. A közönség érdeklődését, a megfogyott magyar olvasóközönségét elégíti ki Buday másik nagyobb könyve is: „*Magyarország küzdelmes évei*“.¹⁾ E könyv nem új témákat feszeget, vagy legalább is nem túlnyomórészt olyanokat. Első kiadása²⁾, melyet a Magyar Tudományos Akadémia a Lévay-díjjal koszorúzott meg, a magyar viszonyok között szinte páratlan könyvsikert ért el; két év leforgása alatt teljesen elfogyott. Ez a körülmény már magában is szükségessé tette volna, hogy szerzője újból megjelentesse. De még inkább az, hogy ha előbb Buday a trianoni béke első nyomasztó hónapjaiban reflektorszerűen világított rá szerencsétlenségünkre s így kereste a sötétségből kivezető utakat, újabb két év elteltével a magyar nép joggal lehetett kíváncsi arra, hogy e nehéz évek mily nyomokat hagytak társadalmi és gazdasági életében, vajjon van-e kilátása a felemelkedésre. Ebből már az is következik, hogy bár Buday e munkáját említett korábbi könyve újra átdolgozott második kiadásának mondja, a valóságban a dolog másképen áll. „A megcsonkított Magyarország“ fájdalmas feljajdulás volt, vádoló levél a béke botlásaival szemben; „Magyarország küzdelmes évei“ a reményesség halványan rózsaszínű kendőjét is lobogtatja felénk.

A munkához kapcsolódó ismertetésnek mégis számolnia kell azzal, hogy a kritika Buday előző könyvét már kiváló értékeihez mérten, érdeme szerint méltatta. A napilapokon kívül a legkülönbözőbb folyóiratok hasábjain jelentek meg bőszes kommentárok róla s idegennyelvű kiadásai külföldön is méltó feltűnést keltettek. Magunk részéről tehát jobbra csak azokat a részeket véljük szükségesnek Buday könyvéből kiemelni, amelyek azt merőben az újszerűség köntösével ruházzák fel.

E részben szinte másodrendű körülmény az, hogy 1921 óta Magyarországnak megcsonkítása Ausztria felől is testet öltvén, megmaradt országunkra vonatkozó számításait Buday immár teljesen az új Magyarország viszonyaihoz idomította. Sokkal fontosabb, hogy Buday szinte sehohsem áll meg korábbi adatközlésénél, hanem — bármily nehézkes is a szükséges anyag előteremtése — a legújabb időkig nyujtva vizsgálódásait, valóban

¹⁾ Budapest. 1923. Szerző kiadása. 223. l.

²⁾ A megcsonkított Magyarország 1921. Pantheon kiadás. 296. l.

interpretálója annak a sok küzködésnek, bizonytalan tapogatózásnak, mely ma Magyarország osztályrésze. Bárhol ütjük fel a könyv lapjait, a sorok között — vagy mögöttük — a nemzet verejtékes munkájának, nehéz erőfeszítéseinek hangja csendül ki belőlük, egy megkínzott nemzeté, de egyben már bizakodóé is.

„Magyarország küzdelmes évei“ -ben is helyet talált Magyarország természeti és földrajzi egységének kifejtése. *Olyan igazság ez, melynek hirdetéséről sohasem mondhatunk le.* Aminthogy azéről sem, hogy a népek önrendelkezési jogát szigorúan keresztülvive: csupán a magyar ethnikum címén is széles sávokat kellene elveszett földjeinkből visszakapnunk. Azzal a váddal szemben, mintha a magyar kormányok a nemzetiségeket erőszakos úton olvasztották volna, Buday most is hivatkozik a belső vándorlásokra, mint amelyek statisztikája világosan igazolja a központi részek hatalmas gazdasági vonzóerejét az elszakított területekre. Könyvében Buday felhasználta az 1920. évvégi népszámlálás előzetes eredményeit is s beszámolt arról, hogy ellenére a borzasztó vérzivataroknak, mely fölötünk elrohant, Csonka-Magyarország népe tíz év leforgása alatt kerek 5%-kal nőtt meg. Három okot hoz fel erre. A perifériákon élő népességnek az ipari és kereskedelmi vállalatokban erős központ felé való húzódását a háború folyamán; a visszavándorlást és az elszakított részokról kiutasított vagy elmenekült magyarság itt összeírt tömegét. A népszámlálás eredményének nemrégiben történt közléséből most már határozottan megállapíthatjuk, hogy e hatókok közül a legtöbbet jelentő minden bizonnyal a repatriálási mozgalom volt. *Ha keserű is magyar szempontból, hogy testvéreinket ma idegen államok területéről kaptuk vissza, népszaporodásunk nem várt segítséget nyert e szomorú hazatérésből.*

Bármilyen kedvező tünet is pillanatnyilag — minden más szempontot kikapcsolva — szerintünk a most említett váratlan tartalék, nem feledtetheti velünk az *elmaradt születéseket*, melyek hatása alól Magyarország sem vonhatja ki magát. Elemi iskoláink alsó osztályaiban máris mindenfelé tapasztaljuk, hogy az iskolásgyermek serege mennyire megfogyott, s ha gondolunk Buday számításaira, melyek a produktív korosztályok eljövendő csökkenésére figyelmeztetnek, *kétségünk támad, megtettünk e mindent az elmúlt évek alatt az ebben rejlő kulturális és gazdasági veszélyek ellensúlyozására.* Fel kell említeni a könyvnek azt a figyelmeztetését, hogyha az Amerika földje felé tóduló kivándorlás —

nem rajtunk múlik! — el is lanyhult, új irányai támadtak a kivándorlásnak Európa nyugati államai felé. Ezek veszélyességét, sajnos, nem tudjuk számokkal felmérni. *De a nemzetközi statisztika, hisszük, meg fogja a módját találni annak, hogy a kontinentális vándormozgalom szálaít pórázra fogja.*

A népességi és szociálpolitikának szívbe markoló része lett most a vagonlakók statisztikája. S közben — érdekes példája a munka nagyvonalúságának — Buday módot talál arra, hogy a néperő emelésének kérdésénél a szabadforgalmi törekvések kritikáját is adja. Szabaddá tehetjük — úgymond — a mi tőlünk függő, de ennek ellensúlyául, sajnos, nem válik számunkra szabaddá az, ami szomszédaink kezétől függő. A születési arányszám hanyatlására vonatkozó fejtegetéseknél is tanulságos Buday álláspontja. A birtokpolitika eszközeiben nem lát mindenható eszközt a születések számának szaporítására; a falvak némi industrializálását — némely előnyök nyújtásán kívül, melyeket a sokgyermekű családok kapnának — sokkal célravezetőbbnek tartja. *Részemről megkockáztatom a feltevést, hogy Magyarország mai súlyos helyzetében általában problematikus, helyes-e törekedni a születések fokozására.* Hiszen a Buday által említett vándorlási mozgalom is arra vall, hogy népesedésünk körül bajok vannak. Ha teljes erővel fogunk Magyarország gazdasági fellendítéséhez, *a megnövekedett munkaalkalmak* (számos német ipari nagyváros példája mutatta a béke éveiben) *megtermékenyítőleg fognak hatni a házasságokra is.*

A birtokviszonyokra vonatkozó fejtegetések tömör kivonata azoknak, melyeket Buday könyvének első kiadásából ismerünk. A mezőgazdasági termelésre és az állatlétszámra vonatkozóban már számos új részletet is találunk. A földművelés 1920—22. évi termés-eredményeinek mérlegelése is ilyen. Még a kalászos terményekben kiváló 1921. évben is a termésátlagok alacsonyabbak voltak, mint az utolsó öt békeév átlagában. Idő kell hozzá, mondja Buday, míg földművelésünk csak annyira is megerősödik, hogy a békenívót eléri; *hol maradnak még akkor a többtermelés reményei?* Buday nem tesz itt említést róla, de nyugodtan kiegészíthetjük gondolatmenetét azzal, hogy a terméseredmények mostohaságáért sok részben az *idegen megszállásokat* tehetjük felelőssé, melyek Csonka-Magyarország földjét annyi jószágától megfosztották. Nem kétséges, hogy állatállományunknak az 1920. évben észlelt megfogyásában is bűnös az ellenséges invázió.

A birtokreformra és a mezőgazdasági politikára vonatkozó szakaszban érdekesek az Országos Földbirtokrendező Biróság működésére vonatkozó számok. Ezek azt mutatják, hogy magánparcellázás s különösen megváltás útján sokkal több földet lehetett a földreform keretében megmozgatni, mint elővásárlással, mely eszközt pedig a törvény elsősorban vette kombinációba. A birtokreform lebonyolításának tempóját különben Buday nagyon is kielégítőnek tartja s hivatkozik arra, hogy a fokozottabb siettetés mellett közgazdasági érdekek aligha szólnak. *Máris mutatkoztak az 1921. év nyarán a mezőgazdasági munkásság körében a munkanélküliség jelei.* Arra a kérdésre vonatkozólag, hogy a mezőgazdasági politikának mily sok teendője volna még nálunk a nagy országrendés után, Buday a legfrissebb tanulságoknak — melyeket a mezőgazdasági termelésnél szereztünk — logikus csoportosításával felel. Legsomorúbb az a megállapítása, hogy *új termelőágak* — tőke és munka híján — *nem sarjadtak ki.* Pedig ez volna a legbiztosabb útja annak, hogy egész közgazdaságunkat erősíteni tudjuk.

Azzal a látszólagos nyugalommal szemben, mely szénellátásunk körül megnyilvánul, Buday rávilágít a relatíve jó helyzet okaira: a vasúti forgalom szűkebb voltára, az ipar kevesebb termelésére, stb. De tisztán látja, hogy széntelepeink kiméltése végett okvetlenül szükség van az energiákkal való ökonomikusabb gazdálkodásra is.

Az ipar helyzetét tárgyaló szakaszban figyelmet érdemlők a kézműipar 1921. évi adatai. A mesterek száma nagyot nőtt a segédek rovására. Ez mindenesetre kortörténeti tünet. Egyébként Buday úgy látja, hogy iparunk a legtöbb vonatkozásban fejlődött ugyan a trianoni béke óta, de békebeli teljesítményeitől — csekély kivétellel — mégis messze elmarad. *Buday 1923 tavaszán írta azt, hogy iparunk nincs még túl a válságos időknél s aggódik azon, hogy a megindult fejlődés egyenesvonalú lesz-e. A következmények igazolták óvatosságát.* Sajnos, éppen a legutóbbi hónapok mutattak rá legmeggyőzőbben, hogy az ellenséggel körülvelt és megcsönkített Magyarország ipara mennyire szinte máról holnapra él. Különben, aki országunk iparának hol dőcögő, hol előremenő, visszaeső munkája felől tájékozódni akar, olvassa el gondosan Buday könyvének erre vonatkozó lapjait. Mindenre kiterjedő, komoly szemlélődés leszűrt tanulságait kapja meg bennük, melyek további gondolkodásra készítenek. Mennyire igaza van, hogy malomiparunkat fél-

álmából csak az őrléskikészítési forgalomnak valamely módon való helyreállítása ébreszthetné fel. Hogy a növényi konzerv- és hústeldolgozó iparunknak nagy exportlehetőségei vannak. Hogy a vas- és fémipar stabilitása nem valóságos tény: külföldi piacaink nem állandóak s az osztrák és cseh verseny fenyegető. Hogy a textilipar nagy erővel fellendült alapításai elvileg még nagyon is fokozhatók. Hogy a műbútorkészítés terjedése megbírja a fabehozatal költségeit is s Nyugaton öregbíti iparunk jó hírét. S hogy a bőripar terén is a bőr finomabb kidolgozására kellene törekednünk, ha exportunk értékének erősítésére gondolunk, stb.

A „Kereskedelem“ című szakaszban Buday teljesen feldolgozza azokat az adatokat, melyeket a statisztikai hivatal külkereskedelmi forgalmunkról 1920-tól 1922-ig közzétett. Az 1920-ban a forgalom szomorú jellemvonásait az élelmiszerek nagy behozatalában s a használt gépek nagy kivitelében látja. A másik két évben utal arra, hogy egyes árúknál mennyire kitűnik (az elszakítás minden igyekezete dacára) a gazdasági egymásrautaltság Magyarország szétdarabolt testének részei között, — ha másoknál viszont függetleníteni is tudták magukat tőlünk. Egyébiránt Buday szerint — a szavait idézzük — bár az 1922. évről nyújtott kép még nem mutatja külforgalmunk további fejlődésének tiszta képét, abban a tekintetben kedvező jeleket állapíthatunk meg, hogy egyfelől mezőgazdasági termékeinkből többet nyujthattunk mára külföldnek, másfelől pedig behozatalunk sem áll oly kizárólagosan használatra vagy felhasználásra szánt készárúkból, hanem részben már oly ipari anyagokból, melyeknek további megmunkálása nálunk történik s a gyártmányaikkal újból exportra jelentkezhetünk. Mindkét tanulsággal szemben Buday mégis óvatosságra int.

A következő szakasz a könyvnek teljesen új része. Az árviszonyokkal foglalkozik. A drágaság, ez az ezerfejű hydra, tényleg méltó arra, hogy ily figyelemben részesíttessék. Buday számol azzal, hogy világdrágaság van, könyve megjelenésekor még 150—200%-os. Ha évek óta megszűnt is — úgymond — az anyagok esztelen tékozlása, az újabb termelés nem tudja még kielégíteni a régóta felgyülemlett s kielégítésre váró szükségletet: az árú kevesebb, szükségesebb, tehát értékesebb is, mint a pénz. Éppen ezért a néha hangoztatott optimista felfogással szemben, hogy túltermelés van már a világpiacon, élesen ellenkező álláspontot foglal el s úgy hiszi, hogy az

árak világparitásának hullámvonala valóban csak akkor indulhat meg, amikor a termelés utóléri a soká ki nem elégített fogyasztást s az árúknak versenyképes elosztása kereskedelmi szerződések létesítésével, a tilalmak megszüntetésével újra meg nem indulhat. *Buday 1923 elején megjósolta, hogy Magyarországon — sajnos — nagyon is várni lehet még áremelkedéseket. Az események itt is igazat adtak neki.* A megélhetés árának fokozódása és egyéb érdekes adatok egészítik ki e szakasz tartalmát.

A közlekedés ügyét tárgyaló fejezet új közlései közül kiemeljük a vasutak teljesítményeinek kritikáját. A sokat támadott tarifaemelések dolga nyer itt más megvilágítást, mintha csupán az ellenkező tábor érveit hallgatjuk. Addig, amíg a tarifaemelés az üzemi költségek megtérítésére szolgál, bele kell abba nyugodnunk. Erről tényleg sokszor megfeleledkeznek. A tőkeszervezet gazdag anyagából felemlítésre méltó, hogy a szövetségi mozgalom az ország szétdarabolása óta is fejlődik. Viszont amellet sem lehet elsiklani, hogy az utóbbi években *a magyar pénzügyintézeteknek korábban oly virágzó üzlete, a jelzálogkölcsonüzlet jelentőségében igen alacsonyrendűvé vált.* Aligha csak abból az okból, mintha az ingatlanok nem keresték volna a kölcsönöket, hiszen ez időben az ingatlanokban nagy forgalom volt, hanem azért is, mert a jelzálogkölcsonüzlet nem bírja azt a magas kamatoztatást, amelyet a pénzügyintézetek nagyra nőtt adminisztratív költsége ez időben már megkívánt. A tőzsdéforgalom megduzzadásáról is ír Buday s a számszerű adatokat is közli. De hozzáteszi, hogy a magyar tőkének s a magyar tőkeszervezetnek fontosabb feladatai vannak, semhogy egyéb papírértékek felhalmozása mellett a részvényinflációt is növelje.

Az állami pénzügyekkel foglalkozó szakasz a legfrissebb számítások alapján nyújtja Magyarország államadosságainak megoszlását s ugyanott a nemzeti jövedelem és vagyon megoszlását is olvashatjuk, Magyarország és a földjén osztozkodott államok között. A jóvátétel kérdését megvilágító adatok nagyjában szintén a könyvnek e szakaszában foglalt fejtegetésekhez tapadnak.

Az egyház és az iskolaügy ismertetése után Buday ismét friss hangokat üt meg könyvében, mikor az elszakított magyarság helyzetét írja le. Szomorú a rajz, melyet nála kapunk, pedig a dolog természetéből folyólag nem is lehet kimerítő. S nem a providenciális államférfiú bölcsességét halljuk-e szavaiból,

mikor az elszakadt nemzetiségekről beszél. Ha még találkozunk — úgymond — nem azt nézzük, hogy milyen érzéssel távoztak tőlünk, hanem azt, hogy milyen tapasztalatokkal térnek vissza.

Csonka-Magyarország új szomszédairól fest még Buday tömör ecsetvonásokkal képet. Közönségünk, mely annyira tájékozatlan ez államok viszonyai felől, nagy érdeklődéssel olvashatja e szakaszt, az utolsót pedig, mely Nyugat ébredéséről szól, minden magyar ember bizó reménységgel. *Mert ébred, ha lassan is, Nyugat lelkiismerete. Saját bajai is ébresztgetik.* S a magyar tudomány, irodalom és művészet dolga, mondja Buday, hogy a kellő hangot eltalálja s a megfelelő időben ott legyen, mikor Nyugat-Európa rémlátásos álmából fölébredve, tisztult tekintettel néz körül a mi megroncsolt térképünkre is.

Nem túlozunk: „Magyarország küzdelmes éveit“ minden művelt magyar embernek el kellene olvasnia.

3. „*A statisztika munkaköre*“, ez a címe Buday László harmadik, a Magyar Tudományos Akadémia kiadásában megjelent tanulmányának,¹⁾ melyről megemlékezni akarunk.

A statisztika, ez a mindinkább szélesebb területekre széteső ismerettömeg ma már a kutatásoknak olyan roppant körét mondhatja magáénak, mely szükségessé teszi, hogy hasonló vagy heterogén természetű feljegyzései között logikus rendszert építsünk ki. E rendszerezéssel az irodalomban sokan foglalkoztak s több-kevesebb sikerrel. E rendszerező munkából veszi ki a részét Buday László is, mikor a statisztika nagy birodalmát 8 országrészre osztja. Szerinte 1. a népességi statisztika, hozzáértve a közegészségügyet is, 2. a termelés statisztikája, 3. a forgalom —, 4. a jövedelemeloszlás —, 5. a fogyasztás —, 6. a szellemi és erkölcsi élet statisztikája, 7. a társadalmi rétegek küzdelmei s végül 8. az állami és önkormányzati élet statisztikája lennének azok a részek, amelyek köré telepíthetjük legcélszerűbben a statisztika egyes részletkutatásait. *E rendszer alapelve az, hogy a statisztika vizsgálódásainak első tárgya maga az ember s innen lehet tovább haladni az emberi tevékenység vizsgálatára, annak differenciáltabb alakjaira, stb.*

Nincs módunk minden részletében ismertetni ezt az ötletekben gazdag munkát s csupán néhány olyan kérdést ragadunk ki gondolatfűzéséből, melyek azt mutatják, hogy a statisztika terén mennyi teendőre volna még

¹⁾ Budapest, 1923. 36. 1.

szükség s mennyi probléma volna, melyek feltörése a statisztika segítségével történhetnék meg leginkább.

A népességi statisztikában Buday súlyt vetne a népesedés történetének tárgyalására. Annál inkább, mert nálunk még sok, népességtörténeti kutatásra ösztönző, kiaknázatlan anyag van. A születések számának Európaszerte észlelhető csökkenése tolná előtérbe az egykerendszer tudatos és módszeres megvizsgálását. Tudományos szempontból mennyi kincset rejtegethet a gyarmatügy statisztikája, mely szintén a népességi statisztika körébe vág, főképp a gyarmatok és az anya-államok gazdasági és társadalmi kölcsönhatásai tekintetében.

A termelés statisztikájának anyaga Buday felfogásában annyiban érdekes, hogy ide tolná át az ú. n. munkásstatisztikának jelentékeny részét is, s hogy figyelmet fordítana a *termelés folyamatában résztvevő emberek viszonyaira*, amit a meglevő statisztikák gyakran elhanyagolnak. A forgalom statisztikájának tagozatából előkívánkozik a belső kereskedelem hálózatának és munkájának megismerése, hiszen a belső kereskedelem a köztudomás szerint sokkalta több forgalmat bonyolít le, mint a határokon áthullámzó, s mégis működéséről alig tudunk valamit. A forgalom statisztikájában szorítana Buday helyet a tőkeszervezés adatainak s így az egyes termelőágak hitel-szükségletének is. *Mennyi fontos gazdaságpolitikai elgondolásnak lehetne kútforrása az olyan statisztika, mely pontosan tájékoztatna bennünket a mezőgazdaság, az ipar stb. hitel-igényeiről.*

A jövedelemeloszlás statisztikája Magyarországon meglehetősen elhanyagolt s a munkabérstatisztikán kívül alig van felemlítésre méltó adatgyűjtésünk, mely ezt a fontos gazdasági jelenséget vizsgálná. Buday rámutat azokra az utakra, melyeken haladva sok rendkívül tanulságos dolgot tudnánk ebben az irányban is kibányászni szétszórtan heverő statisztikai őssanyagunkból.

A fogyasztás statisztikájánál viszont erős kritikát gyakorol annak mai rendszerén s a háztartások és a családok monografikus statisztikáját jelöli meg annak az iránynak, mely-

nek segítségével a különféle indexszámítások is reálisabb alapot nyerhetnének.

A szellemi élet statisztikájában fontosnak jelzi Buday a nép közvetlen vezetői műveltségének kutatását, amire szintén nem igen szoktak ügyelni. A bűnügyi statisztikánál rámutat arra, hogy egymástól messzeeső kor-szakok bűnözésének vizsgálatánál vigyázni kell arra, hogy a különféle társadalmak felfogása is miképpen változik a bűnözés felől.

A társadalmi erők küzdelmei alatt nemcsak azokat érti, amelyek törvénybontó célszerűségeket mutatnak. *Mily sok probléma vetődik pl. fel a két nem társadalmi küzdelmében s mennyire nincs kiépítve a fajok harcainak statisztikája.*

Szemlélve a perspektívát, melyet Buday fejtegetései nyújtanak, szinte kétkedünk, hogy a statisztika módszerének mai állapota mellett meg tudjuk-e mind közelíteni a célokat, melyek a tanulmányból élénk bukkannak.

Ettől Buday is tart — *egy okkal több ez arra, hogy statisztikai szolgálatunk fejlesztésével fokozatosan törekedjünk a könnyebben megvalósítható célok elérésére.*

Laky Dezső dr.

Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara évi jelentése.*)

A jelentés a háborús évek rajzával, a trianoni béke által áldozatul követelt vér- és vagyonszereségek feltárásával kezdődik s érdekes visszaemlékezésekben rajzolja meg a helyzet fejlődésének a mai viszonyokhoz elvezető útját. E bevezetés után az „Általános rész“ következik 1922-ről. A két első rész összesen 100 oldalra terjed. Azután következik mintegy 300 oldal terjedelemben a „Különös rész“, helyesebben az üzleti rész, egy tömör kidolgozású, gazdag és változatos gyűjteménye az üzleti életben szükséges tudnivalóknak.

Az ipartestületekről és ipari szervezetekről, a szakoktatásról, pénz-, hitel- és adóügyről, közlekedésről, törvénykezésről írt egy-egy fejezet s a tárgyalt évre vetett egy „Visszapillantás“ zárja be végül a grafikonokkal, térképekkel, táblázatokkal illusztrált s különleges hasznos címtárakkal is gazdagított kötetet.

*) 15,000 K árban a Kamaránál rendelhető meg.

A Magyar Statisztikai Társaság működése.

Activité de la Société Hongroise de Statistique.

Résumé. *L'ordre du jour de la séance de la Société hongroise de Statistique tenue le 29 janvier 1924 sous la présidence de M. Ladislas de Buday, comprenait deux conférences inaugurales.*

M. Jules Altenburger tint une conférence sur les problèmes de la statistique mathématique. Il renvoyait dans son étude aux excès des statisticiens cultivant la branche mathématique de la statistique, qui négligent l'importance pratique des calculs, et il mit en relief la valeur pratique de la méthode des recherches scientifiques en citant quelques exemples du domaine de l'assurance sur la vie.

M. Antoine Pesenhoffer a prouvé dans sa conférence sur le système d'un enfant et sur la grande-propriété, au moyen de nombreux exemples pris de la vie de la population rurale, que les facteurs moraux exercent une influence beaucoup plus importante sur la propagation du système d'un enfant, que ne le font les conditions économiques. Il renvoie à toute une série de données statistiques détaillées pour réfuter l'assertion, comme si la grande-propriété avait une influence décisive sur le décroissement de la population agricole.

Les deux conférences furent suivies par des débats.

A Társaság 1924. évi január hó 29-én tartott felolvasó-ülésén Buday László elnök mély megindulással jelentette be a Társaság érdemes tagjának, Truskovszky Jenő min. tanácsosnak hirtelen elhunytát. Indítványára a Társaság elhatározta, hogy az elhunyt emlékét jegyzőkönyvében örökíti meg s megbízta az elnököt, hogy erről az elhunyt özvegyét is értesítse.

Ezután Altenburger Gyula tartotta meg székfoglalóját „A matematikai statisztika problémáiról” szóló előadásával. Tanulmányában rámutatott a matematikai statisztika művelőinek a számítások gyakorlati jelentőségét figyelmen kívül hagyó túlzásaira és néhány, az életbiztosítás köréből vett példával illusztrálta e tudományos kutatási módszer praktikus értékét.

Az előadáshoz Saile Tivadar dr. szólott hozzá.

A napirenden második pontként Pezenhoffer Antal székfoglalója szerepelt. „Az egyke és a nagybirtok”-ról tartott előadásában a falusi nép életéből vett számos példával bizonyította, hogy az egyke elterjedésénél sokkal nagyobb szerepet játszanak az erkölcsi momentumok, mint a gazdasági viszonyok. Részletes statisztikai adatokat sorolt fel annak a megcáfolására, hogy a nagybirtoknak döntő befolyása volna az őstermelő lakosság szaporodásának csökkenésénél.

A megindult vitában Laky Dezső dr. rámutatott arra, hogy a szaporodás csökkenése az azonos gazdasági és kulturális viszonyok között élő népeknél mindenütt észlelhető világjelenség. Nézete szerint a megélhetési lehetőségek szaporodása önként maga után vonja a népesség szaporodását is s minden törekvés, mely e tétel

figyelmen kívül hagyásával kívánja a népesség számát növelni, káros visszahatással járhat.

Kovács Alajos felszólalásában utalt arra, hogy Magyarország népességének szaporodása pillanatnyi helyzetünkben főleg a születések számának magas arányszámával biztosítható. A kétségkívül kívánatosabb szaporodási típusnak — mely a mérsékelt születési szám mellett erősen lezorított halálozási arányból adódik — elérésére kulturális és gazdasági viszonyainknak gyökeres s csak hosszú, zavartalan fejlődéssel elérhető tökéletesbedése volna szükséges. Schneller Károly az előadó által választott téma felderítésére elsősorban a statisztikai kutatási módszert tartja alkalmasnak, indítványozza azért, hogy e kérdést a Társaság továbbra is tartsa napirenden.

Elnök zárószavában hangoztatta, hogy az egyke kérdésének sokoldalú gazdasági és kulturális vonatkozása statisztikailag még nincs kellőleg megvilágítva s kifejezte azt a reményességét, hogy nemzetünk e fontos problémájának teljes földerítéséhez a Társaságnak módjában lesz még további munkássága során is jelentékeny mértékben hozzájárulni.

Magyarország 1923. évi kereskedelmi mérlegét Szabóky Alajos h. államtitkár, a m. kir. központi statisztikai hivatal igazgatója, a Magyar Statisztikai Társaságnak f. évi február hó 19-én délután 5 órakor a Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara (V., Szalay-u. 7.) disztermében tartandó ülésén székfoglaló előadás keretében ismerteti. Vendégeket e nyilvános ülésén szívesen lát a Társaság.

Magyarország gazdasági jelzőtáblája.
Tableau économique de la Hongrie.

Megnevezés <i>Désignation</i>	Egység <i>Unité</i>	Háború előtti adatok ¹ <i>Données d'avant guerre</i>	1922	1 9 2 3 ⁵)		
				Október <i>Octobre</i>	November <i>Novembre</i>	December <i>Décembre</i>
1. Népmozgalom.²⁾ — Mouvement de la population.²⁾		1909—1912. évi átlag <i>moyenne de 1909—1912.</i>				
Házasságkötések — <i>Mariages</i>	száma <i>nombre</i>	68.000	84.578	7.022	10.929	5.638
1000 lélekre jut — <i>Proportion pour 1000 âmes</i>	"	9.1	10.5	10.4	16.2	8.4
Élve szülöttek — <i>Nés-vivants</i>	"	263.000	236.765	18.490	16.246	15.914
1000 lélekre jut — <i>Proportion pour 1000 âmes</i>	"	35.2	29.4	27.4	24.1	23.6
Halálozás — <i>Décès</i>	"	174.000	167.287	12.479	11.523	12.303
1000 lélekre jut — <i>Proportion pour 1000 âmes</i>	"	23.3	20.8	18.5	17.1	18.3
1 éven aluli elhaltak — <i>Décédés au- dessous d'un an</i>	"	55.000	47.303	3.501	2.717	2.698
Szaporodás — <i>Accroissement</i>	"	89.000	69.478	6.011	4.723	3.611
1000 lélekre jut — <i>Proportion pour 1000 âmes</i>	"	11.9	8.6	8.9	7.0	5.3
2. Munkapiac. — Marché du travail.						
Hatósági munkaközvetítők: <i>Offices publics de placement:</i>						
Munkahelyek — <i>Offres d'emploi</i>	száma <i>nombre</i>	—	103.012	10.565	7.420	5.097
Munkakeresők — <i>Demandes d'emploi</i>	"	—	115.860	13.799	12.352	9.761
100 munkakeresőre esett munkahely <i>Proportion d'offres d'emploi pour 100 demandes d'emploi</i>	"	—	89	76.6	60.7	52.2
Munkaközvetítés — <i>Placements</i>	"	—	60.402	5.504	4.091	2.949
100 munkakeresőre esett közvetítés — <i>Proportion des placements pour 100 demandes d'emploi</i>	"	—	52.1	39.9	33.1	30.2
3. Termelés. — Production.		1911—1915. évi átlag <i>moyenne de 1911 à 1915</i>				
Búza — <i>Froment</i>	q	19,950.076	14,894.912	18,418.802	—	—
Rozs — <i>Seigle</i>	"	8,042.139	6,387.792	8,156.577	—	—
Árpa — <i>Orge</i>	"	7,141.212	4,826.828	5,366.649	—	—
Zab — <i>Avoine</i>	"	4,404.705	3,273.616	3,708.171	—	—
Tengeri — <i>Mais</i>	"	15,055.696	12,414.322	14,010.846	—	—
Burgonya — <i>Pommes de terre</i>	"	19,458.893	13,453.379	17,157.740	—	—
Cukorrépa — <i>Betteraves à sucre</i>	"	15,019.512	7,111.460	8,815.509	—	—
Bor (musttermés) — <i>Vin (production de moût)</i>	hl	1,997.622	4,614.084	4,696.560	—	—
Kőszén — <i>Houille</i>	q	8,060.857	7,408.960	665.271	574.046	518.188
Barnaszén — <i>Lignite</i>	"	54,525.932	56,157.600	6,588.951	6,212.199	5,145.387
Szesz ³⁾ — <i>Alcool</i> ³⁾	hl	—	⁴⁾ 113.768	20.208	37.480	—
Cukor (nyerscukorértékben) — <i>Sucre (en valeur de sucre brut)</i>	q	—	⁷⁾ 818.820	⁸⁾ 365.050	513.800	—

¹⁾ Az adatok Magyarország mai területére vonatkoznak. — *Les données se rapportent au territoire de la Hongrie actuelle.*

²⁾ Az adatok 1922-től kezdve előzetesek. Az egyes hónapoknál közölt arányszámok az egész évre vannak számítva. — *A partir de 1922 les données sont préliminaires. Les chiffres proportionnels des différents mois sont calculés pour l'année entière.*

³⁾ A feltüntetett évvel kezdődő gazdasági év adatai. — *Données de la campagne commençant avec l'année indiquée.*

⁴⁾ Szept.—dec. havi adatok. — *Données des mois sept. à déc.*

⁵⁾ Az előző hónapok adatait l. a 3—4. sz. 133. 5—6. sz. 214. 7—8. sz. 284. és 9—12. sz. 412. oldalán. — *Voir les données des mois précédents à la page 133, 214, 284 et 412 des numéros 3—4, 5—6, 7—8 et 9—12.*

⁶⁾ A földmiv. min. 1923. okt. 3-i termésbecslés jelentése szerint. — *Suivant le rapport d'estimation de la production du Ministère roy. hongrois de l'Agriculture du 3 oct. 1923.*

⁷⁾ 1922/23. évi kampányban (szept. 1—aug. 31.). — *Pendant la campagne de 1922/23 (1. szept.—31. août).*

⁸⁾ Ebből szeptemberi termelés 6.380 hl. — *Dont production du mois de septembre: 6.380 hl.*

(folytatás — suite)

Megnevezés <i>Désignation</i>	Egység <i>Unité</i>	Háború előtti ad. <i>Données d'avant guerre</i>	1922	1 9 2 3		1 9 2 4
				november <i>novembre</i>	december <i>décembre</i>	január 15. <i>le 15 janvier</i>
4. Pénz és hitel.¹⁾ — Monnaie et crédit.¹⁾						
A korona zürichi árfolyama — <i>Cours du change de la couronne à Zurich</i>	100K=sv. fr. 100 cour.= francs suiss.	1913	0.21 ³ / ₄	0.03 ¹ / ₈	0.0305	0.0205
Aranytartalék — <i>Réserves d'or</i>	korona <i>couronne</i>	—	15,558.825	22,997.969	22,772.432	23,013.026
Bankjegyforgalom — <i>Billets de banque en circulation</i>	millió kor. <i>millions de cour.</i>	—	75.887	853.989	931.337	957.677
Postatakarékpénztári betétálladék — <i>Effectif des dépôts dans la caisse d'épargne postale</i>	"	—	9.761	44.966	—	—
Bankkamatláb — <i>Taux en banque</i>	%	—	8	18	18	18
Csődök — <i>Faillites</i>	száma <i>nombre</i>	—	31	0	5	—
5. Árak.²⁾ — Prix.²⁾						
Búza *) — <i>Froment</i> *)	q	22.30	5.955	101.740	108.700	126.625
		100	26.704	456.233	487.444	567.825
Rozs *) — <i>Seigle</i> *)	"	17.76	4.242	69.938	81.457	100.750
		100	23.885	393.795	458.654	567.286
Takarmányárpa*) — <i>Orge fourragère</i> *)	"	16.03	4.307	68.229	75.000	107.500
		100	26.868	425.633	467.873	670.618
Zab *) — <i>Avoine</i> *)	"	18.97	4.311	73.490	83.565	107.000
		100	22.725	387.401	440.511	564.048
Tengeri *) — <i>Maïs</i> *)	"	15.45	4.306	71.937	72.318	101.000
		100	37.183	465.612	468.078	653.722
Búzaliszt, 0-ás — <i>Farine de froment, de 1e qualité</i>	kg	0.36	95	2.060	2.300	2.600
		100	26.391	572.222	638.889	722.222
Főzöliszt — <i>Farine de 2e qualité</i>	"	0.34	88	1.800	1.923	2.200
		100	25.882	529.412	565.588	647.059
Kenyérliszt — <i>Farine à pain</i>	"	0.30	80	1.555	1.577	1.800
		100	26.667	518.333	525.667	600.000
Disznózsír — <i>Saindoux</i>	"	1.77	430	14.120	14.300	16.250
		100	24.294	797.740	807.910	918.079
Marhahús — <i>Viande de boeuf</i>	"	2.36	273	10.500	12.244	17.000
		100	11.568	444.915	518.814	720.339
Sertéshús, comb — <i>Viande de porc (cuisse)</i>	"	1.99	291	12.688	13.889	16.300
		100	14.623	637.588	697.940	819.095
Tojás, friss — <i>Oeufs frais</i>	db-pièces	0.08	18	610	824	1.000
		100	22.500	762.500	1,030.000	1,250.000
Bab, fehér, aprószemű — <i>Fèves, blanches menues</i>	kg	0.41	54	2.238	2.460	3.000
		100	13.171	545.854	600.000	731.707
Burgonya, rózsa — <i>Pommes de terre, dites „roses“</i>	"	0.10	24	535	565	1.100
		100	24.000	535.000	565.000	1,100.000
Szarvasmarha (ökör, közepes min.) — <i>Bêtes à cornes (de deuxième ordre)</i>	1 kg élősúly 1 kg en poids vivant	0.83	78	3.606	4.258	5.600
		100	9.398	434.458	513.012	674.699

¹⁾ A „Csődök“ kivételével év-, illetve hó végi adatok. — *Données à la fin de l'époque, à l'exception de l'article „Faillites“.*

²⁾ A dült számok az árak indexszámai. — *Les chiffres en italique indiquent les nombres-indices des prix.*
A *)-gal jelölt árak nagykereskedelmi árak, a többi árú a budapesti piacon kialakult kiskereskedelmi ár. — *Les prix indiqués sous *) sont prix de gros, les autres articles sont démontrés suivant les prix de détail qui se sont formés au marché de Budapest.*

(folytatás — suite)

Megnevezés <i>Désignation</i>	Egység <i>Unité</i>	Háború előtti ad. <i>Données d'avant guerre</i>	1922	1 9 2 3		1 9 2 4
				november <i>novembre</i>	december <i>décembre</i>	január 15. <i>le 15 janvier</i>
Sertés ¹⁾ — <i>Porcs</i> ¹⁾	1 kg élő súly <i>1 kg en poids vivant</i>	1·38 *) 100	218 15.797	8.667 628.043	9.383 679.928	10.700 775.362
Ló (igás kocsiló, könnyebb) — <i>Chevaux (de somme, à voiture, plus légers)</i>	db — <i>pièces</i>	229 *) 100	37.876 16.539	1.510.000 659.389	1.800.000 786.026	2.400.000 1.048.035
Tej, teljes — <i>Lait non écrémé</i> .	liter <i>litre</i>	0·31 100	35 11.290	1.235 398.387	1.352 436.129	1.600 516.129
Vaj, köpült — <i>Beurre</i>	kg	3·35 100	521 15.552	16.188 483.224	20.056 598.687	22.000 656.716
Kenyér, félbarna — <i>Pain demi-brun</i>	"	0·31 100	59 19.032	1.200 387.097	1.289 415.806	1.500 483.871
Cukor, finomított — <i>Sucre raffiné</i>	"	0·88 100	237 26.932	6.700 761.364	8.300 943.182	8.500 965.909
Tűzifa, aprított — <i>Bois de chauffage</i>	q	2·67 100	552 20.674	18.000 674.157	21.000 786.517	22.500 842.697
Köszén, hazai ²⁾ — <i>Charbon (hongr.)</i>	"	3·27 100	334 10.214	22.000 672.783	24.000 733.945	26.000 795.107
Mosószappan — <i>Savon</i>	kg	0·88 100	283 32.159	7.600 863.636	8.000 909.091	8.000 909.091
Világító petr. — <i>Pétrole à éclairage</i>	liter <i>litre</i>	0·40 100	54 13.500	1.700 425.000	1.700 425.000	1.700 425.000
Gyapjúsövetek nagyban — <i>Tissus de laine en gros</i>	méter <i>mètre</i>	5·10 100	2.194 43.020	45.600 894.118	49.000 960.784	56.500 1.107.843
Gyapjúsövetek kicsinyben — <i>Tissus de laine en détail</i> . . .	"	6·60 100	2.840 43.030	59.800 906.061	64.600 978.788	75.000 1.136.364
Pamutszövetek nagyban — <i>Tissus de coton en gros</i>	"	0·71 100	398 56.056	11.075 1.559.859	12.625 1.778.169	13.900 1.957.746
Pamutszövetek kicsinyben — <i>Tissus de coton en détail</i> . . .	"	0·92 100	513 55.761	14.275 1.551.630	16.410 1.783.696	18.050 1.951.957
Férfiruha — <i>Vêtements pour hommes</i>	darab <i>pièces</i>	75.— 100	25.900 34.535	650.000 866.667	680.000 906.667	735.000 980.000
Női ruha — <i>Vêtements pour femmes</i>	"	80.— 100	28.800 36.000	670.000 837.500	710.000 887.500	775.000 968.750
Férfiing — <i>Chemises pour hommes</i>	"	6.— 100	1.890 31.500	45.000 750.000	47.000 783.333	53.000 883.333
Női ing — <i>Chemises pour femmes</i>	"	4.— 100	1.190 29.750	32.000 800.000	34.000 850.000	38.000 950.000
Férfiharisnya — <i>Bas pour hommes</i>	pár <i>paire</i>	0·90 100	560 62.222	15.000 1.666.667	16.000 1.777.778	18.000 2.000.000
Női harisnya — <i>Bas pour femmes</i>	"	1·80 100	880 48.889	22.000 1.222.222	24.000 1.333.333	26.000 1.444.444
Férficipő — <i>Chaussures pour hom.</i>	"	18.— 100	4.450 24.722	110.000 611.111	115.000 638.889	126.000 700.000
Női cipő — <i>Chaussures pour fem.</i>	"	16.— 100	4.040 22.250	105.000 656.250	110.000 687.500	121.000 756.250
Simítatlan nyomópapír*) — <i>Papier à imprimer non satiné*)</i> . . .	kg	0·30 100	108 36.000	1.850 616.667	2.200 733.333	2.600 866.667
Talpbőr (vache, croupon*) — <i>Cuir à semelles (vache, croupon)*)</i>	"	4·70 100	1.290 27.447	33.000 702.128	40.000 851.064	42.000 893.617
Vörösréz *) — <i>Cuivre *)</i>	"	1·72 100	464 26.977	10.560 613.953	11.100 645.349	11.100 645.349

¹⁾ 1913. évben páronként 45 kg levonással, 1920 óta levonás nélkül. — *En 1913 par paires avec déduction de 45 kilogrammes, à partir de 1920 sans déduction.*

²⁾ Hatóságilag megállapított ár háztartási célokra. — *Prix fixé par l'autorité pour buts de ménage.*

A *)-gal jelölt árak nagykereskedelmi árak, a többi árú pedig a budapesti piacon kialakult kiskereskedelmi ár. — *Les prix indiqués sous *) sont prix de gros, les autres articles sont démontrés suivant les prix de détail qui se sont formés au marché de Budapest.*

(folytatás — suite)

Megnevezés <i>Désignation</i>	1922	1923	1922	1923	1923	
	november -- novembre		december — décembre		november novembre	december décembre
	mennyiség q vagy drb — quantité en q ou en pièces				érték millió K-ban valeur en mil. de cour.	
6. Külkereskedelmi forgalom. Commerce extérieur.						
Behozatal összesen — <i>Importation au total</i>	18.699 3.563.297	2.807 2.475.768	18.783 3.655.340	6.593 3.398.733	— 199.463	— 227.917
Kivitel összesen — <i>Exportation au total</i>	34.871 816.259	70.793 1.653.784	35.861 517.900	111.705 1.628.087	— 231.800	— 265.167
Fontosabb behozatali cikkek: <i>Articles principaux d'importation:</i>						
Pamutszövet — <i>Tissus de coton</i>	11.930	5.923	10.039	6.955	22.826	29.369
Nyers és megmunkált fa — <i>Bois brut et ouvré</i>	1.787.200	1.239.107	1.408.430	2.035.253	19.215	28.949
Szén — <i>Charbon</i>	865.877	488.920	1.316.231	603.217	11.648	18.168
Pamutfonál és cérna — <i>Fils de coton et fils retors</i>	3.881	4.222	4.870	5.625	13.800	17.382
Gépek és készülékek — <i>Machines et appareils</i>	16.944	15.774	10.711	21.850	7.653	13.219
Gyapjuszövet — <i>Tissus de laine</i>	2.459	2.693	2.667	1.696	20.593	12.579
Kikészített bőr — <i>Cuir</i>	4.069	1.473	2.370	1.985	8.234	11.598
Papíros és papírosárú — <i>Papier et articles en papier</i>	54.781	27.847	43.182	29.466	7.332	8.515
Ásványolaj — <i>Huiles minérales</i>	38.837	55.577	63.928	110.166	4.415	8.073
Nyers fémek — <i>Métaux bruts</i>	13.738	7.777	16.298	8.285	6.677	5.349
Vasárú — <i>Ouvrages en fer</i>	15.317	15.471	14.792	10.880	4.864	4.436
Gyapjúfonál — <i>Fils de laine</i>	515	700	418	1.298	1.944	3.582
Nyers pamut és pamuthulladék — <i>Coton brut et déchets de coton</i>	891	3.760	2.152	2.175	6.747	3.361
Kaucsukárú — <i>Art. en caoutchouc</i>	554	366	427	553	1.714	3.159
Vastélgártmányok — <i>Produits manufacturés de fer</i>	31.489	19.287	64.101	11.601	3.176	2.724
Nyers- és ócskavas — <i>Fer brut et ferrailles</i>	38.727	82.237	64.894	33.059	6.108	2.705
Üveg és üvegárú — <i>Verre et verreries</i>	8.607	11.273	7.800	9.779	2.643	2.432
Disznózsír, szalonna — <i>Saindoux, lard</i>	11.249	2.256	6.408	1.851	1.737	2.314
Tiszta és félselyemszövet — <i>Tissus de soie et de mi-soie</i>	70	86	43	98	1.684	1.985
Nyersbőr — <i>Peaux brutes</i>	831	2.979	1.008	1.524	3.121	1.981
Cipők — <i>Chaussures</i>	480	109	332	127	1.635	1.905
Hántolt rizs — <i>Riz mondé</i>	26.897	7.577	15.194	5.804	1.743	1.683
Vasérc — <i>Minerais de fer</i>	179.100	172.141	117.206	155.118	1.721	1.551
Fontosabb kiviteli cikkek: <i>Articles principaux d'exportation:</i>						
Búza- és rozsliszt, búzadara — <i>Farine de froment et de seigle, semoule</i>	111.266	270.373	34.193	304.472	54.171	58.494
Fogyasztási cukor — <i>Sucre à consom.</i>	—	99.557	—	132.518	26.880	35.780
Leölt baromfi — <i>Volaille morte</i>	4.543	9.014	4.696	16.173	10.697	20.660
Rozs — <i>Seigle</i>	1.355	36.101	94	184.319	2.888	16.220
Vágó- és igásállatok ¹⁾ — <i>Animaux de trait et de boucherie</i>	11.217	6.191	13.753	8.313	11.885	15.795
Búza — <i>Froment</i>	9	194.338	25	84.057	23.709	10.255
Friss és elkészített hús, kolbász — <i>Viande fraîche et préparée, saucisses</i>	9.449	8.865	2.909	7.851	7.551	9.348
Villamossági gépek és készülékek — <i>Machines et appareils électriques</i>	3.360	5.911	2.738	3.448	10.131	7.824
Zab — <i>Avoine</i>	10.582	80.065	136	71.148	6.806	6.403
Lóhere- és lucernamag — <i>Graines de trèfle et de luzerne</i>	250	7.460	1.426	9.410	4.725	6.262
Gépek és készülékek — <i>Machines et appareils</i>	19.829	14.933	16.351	7.732	6.027	4.561
Takarmányliszt — <i>Farine à fourrage</i>	1.000	32.276	—	53.157	2.534	4.146

1) Darabszám szerint kimutatva. — *Indiqué par pièces.*

(folytatás — suite)

Megnevezés <i>Désignation</i>	1922	1923	1922	1923	1923	
	november — novembre		december — décembre		november novembre	december décembre
	mennyiség q vagy drb — quantité en q ou en pièces				érték millió K-ban valeur en mil. de cour.	
Vasárú — <i>Ouvrages en fer</i> . . .	17.817	9.608	16.451	9.419	2.730	3.749
Korpa — <i>Son</i>	—	100.506	—	71.728	4.724	3.586
Félgyártmányok nem nemes fém- ből — <i>Produits mi-fabriqués en métaux non précieux</i>	1.345	472	1.537	2.207	623	3.522
Gyapjú — <i>Laine</i>	5.786	1.749	958	3.404	899	3.455
Pamutszövet — <i>Tissus de coton</i>	260	326	248	499	1.649	3.006
Friss főzelék — <i>Légumes fraîches</i>	2.938	116.172	624	52.332	3.140	2.940
Kőszén — <i>Houille</i>	298.360	211.300	200.320	177.350	3.254	2.802
Olajos magvak — <i>Graines oléagineuses</i>	1.927	9.760	4.087	15.536	1.797	2.318
Burgonya — <i>Pommes de terre</i>	—	107.842	669	49.966	1.941	2.249
Bab, száraz — <i>Fèves, sèches</i>	600	17.840	—	10.344	3.479	2.017
Bor — <i>Vins</i>	19.078	9.802	10.366	19.695	786	1.776
Vas félgyártmányok — <i>Produits mi- fabriqués de fer</i>	13.297	27.172	12.244	8.949	4.875	1.645
Toll — <i>Plumes</i>	2.145	969	1.184	935	1.289	1.597
Szesz — <i>Alcool</i>	2.292	6.880	300	9.307	550	1.582
Zsíros olajok — <i>Huiles grasses</i>	1.687	2.726	938	2.528	1.405	1.364
Kikészített bőrök — <i>Cuirs préparés</i>	1.504	611	731	315	2.114	1.288
Kaucsukárúk — <i>Articles en caout- chouc</i>	907	277	629	499	858	1.122
Tojás — <i>Oeufs</i>	3.492	3.453	833	816	2.935	775

Truskovszky Jenő
min. tanácsos

1924. évi január hó 18-án történt hirtelen halálával a M. kir. Központi Statisztikai Hivatal egy igen értékes vezető tagját veszette el.

Truskovszky Jenő 1872-ben született az abauj-tornamegyei Kér községben. Tanulmányait Miskolcon, Kassán és Budapesten végezte. Közhivatali pályáját a közigazgatásnál kezdte. 1895-ben Abauj-Torna vármegyében közigazgatási gyakornokká neveztetett ki s még ugyanez évben törvényhatósága árvaszéki aljegyzővé választotta. A magyar

kir. központi statisztikai hivatalhoz 1898-ban neveztetett ki. Hivatalunknál töltött negyedszázad alatt a gazdasági statisztika majdnem minden terén működött, de különös szeretettel szentelte tevékenységét a mezőgazdasági statisztika művelésének. Truskovszky Jenő úgy hivatalos működésében, mint rendkívül élénk társadalmi tevékenységében kiváló mintaképe volt a nemzete feltámaszásáért szent bizalommal, hazafias lelkesedéssel és pihenést nem ismerő önfeláldozó erő kifejtéssel küzdő férfúnak.